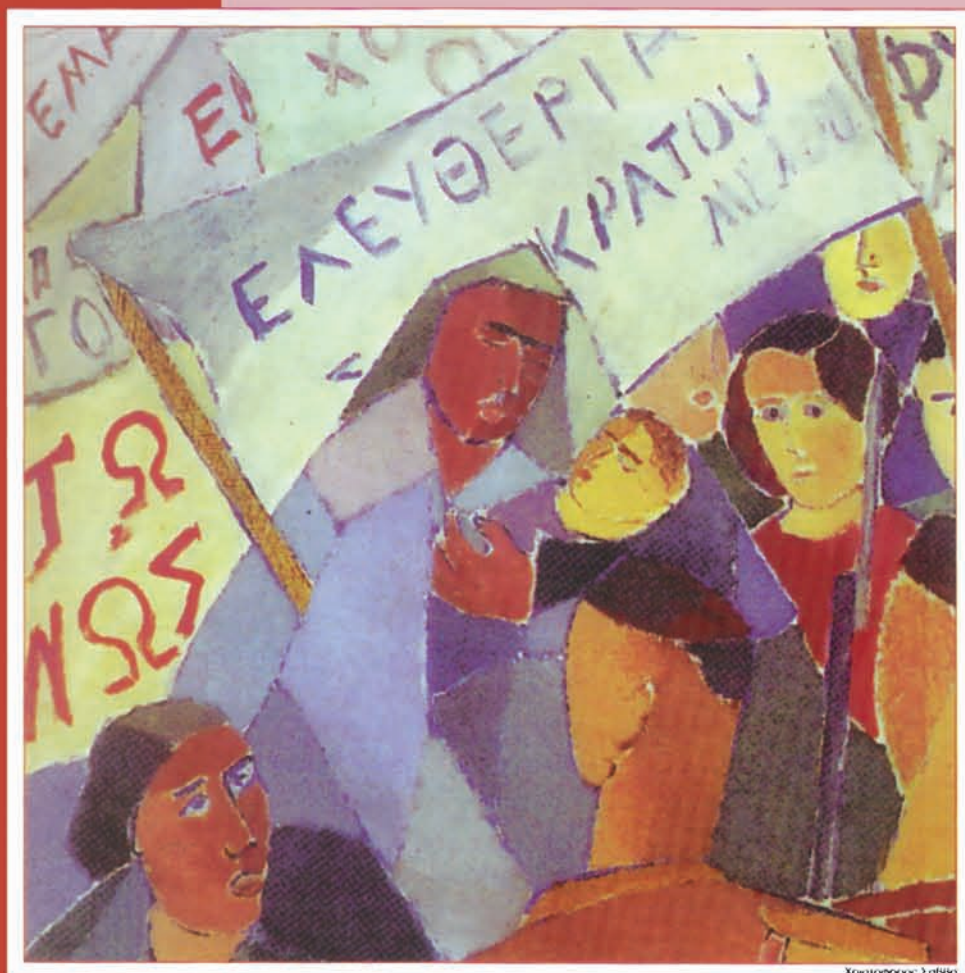

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Γ' Γυμνασίου

Χρυσόφορος, 2 ο έργο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ • ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Εισαγωγή στην Πολιτική Αγωγή

Γ' Γυμνασίου

Συγγραφή:

Μαίρη Κουτσελίνη

Ελοπτεία:

Χρίστος Κολιός

Κώστας Ιεροκρητιώτης, δ.φ.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Α΄ Έκδοση: 1996

Β΄ Έκδοση: 1998 (αναθεωρημένη)

Ανατύπωση: 2002

Γ΄ Έκδοση: 2004 (μερική αναθεώρηση)

Ανατύπωση 2015

Εκτύπωση: Συκάρης Graph

Εξώφυλλο: Πίνακας Χριστόφορου Σάββα «Η διαδήλωση»
Επιμέλεια εξωφύλλου: Έλενα Μελετίου
Ηλεκτρονική εκτέλεση
εξωφύλλου: Λουκάς Παπαντωνίου
Πληκτρολόγηση και
ηλεκτρονική σελίδωση: SE Page Creation

1998

Αναθεώρηση-Επιμέλεια

Β΄ Έκδοσης:

Εποπτεία Β΄ έκδοσης:

Αθανάσιος Γεωργιάδης

Κώστας Ιεροκηπιώτης, δ.φ.

2004

Επιμέλεια Γ΄ Έκδοσης:

Εποπτεία Γ΄ Έκδοσης:

Πληκτρολόγηση:

Επεξεργασία κειμένου και

ηλεκτρονική σελίδωση:

Γιώργος Μύαρης

Ιωάννης Βαρέλλας,

Πρώτος Λειτουργός Εκπαίδευσης

Μαρίνα Άστρα Ιωάννου

Σοφία Χαραλάμπους

Μαρίνα Άστρα Ιωάννου

ISBN: 9963-0-4459-X

Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε ανακυκλωμένο χαρτί σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προερχόμενο από διαχείριση απορριμμάτων χαρτού. Το υπόλοιπο ποσοστό προέρχεται από υπεύθυνη διαχείριση δασών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5

ΜΕΡΟΣ Α΄

1. Εισαγωγή στην πολιτική αγωγή.....	7
2. Ο σεβασμός του συνανθρώπου και ο αυτοέλεγχος.....	8
(A) Ερωτηματολόγιο για αυτοαξιολόγηση	8
(B) Σεβασμός και αυτοέλεγχος.....	10
(Γ) Οικουμενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου.....	12
3. Βασικές έννοιες: Έθνος - Κράτος - Πολίτευμα.....	19

ΜΕΡΟΣ Β΄ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΩΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ

ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

1. Διάκριση εξουσιών.....	23
(A) Η Βουλή	24
(B) Εκλογικά συστήματα	27
(Γ) Το εκλογικό σύστημα στην Κύπρο.....	29
2. Εκτελεστική εξουσία	31
(A) Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας	31
(B) Υπουργεία και Υπουργικό Συμβούλιο	32
(Γ) Δημόσια Υπηρεσία.....	34
3. Δικαστική εξουσία.....	36
(A) Έλεγχος των πράξεων των άλλων εξουσιών.....	36
(B) Γενικός Εισαγγελέας.....	37
(Γ) Δικαστήρια	37
(Δ) Ο θεσμός του Επιτρόπου Διοικήσεως.....	39
4. Διοικητική οργάνωση και τοπική αυτοδιοίκηση	42
(A) Διοικητικά συστήματα.....	42
(B) Ειδική αυτοδιοίκηση	43
(Γ) Τοπική αυτοδιοίκηση	43

**ΜΕΡΟΣ Γ΄ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΩΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ**

	σελ.
1. Εισαγωγή: Διεθνής Κοινωνία	47
2. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών.....	47
(A) Ίδρυση - Σκοποί του ΟΗΕ	47
(B) Όργανα και Αρμοδιότητες.....	49
(Γ) Τα Ηνωμένα Έθνη και το κυπριακό πρόβλημα	51
3. Συμβούλιο της Ευρώπης.....	57
4. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)	58
(A) Δημιουργία της Ε.Ε.	58
(B) Όργανα διοίκησης	60
(Γ) Τρόποι σύνδεσης με την Ε.Ε.	61
(Δ) Η Κύπρος ως χώρα μέλος της Ε.Ε.	63
5. Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία	
στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)	71
6. Η Κοινοπολιτεία	72
(A) Ιστορικές καταβολές.....	72
(B) Σκοποί και στόχοι	72
(Γ) Κράτη - μέλη.....	73
(Δ) Συνέδρια Αρχηγών Κρατών.....	73
7. Το Κίνημα των Αδέσμευτων	75
(A) Οι Αδέσμευτοι και οι άλλες χώρες	76
(B) Οι Αδέσμευτοι και η Κύπρος	76
8. Οι εξελίξεις στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.....	79

Πρόλογος

Το βιβλίο «Πολιτική Αγωγή» Γ΄ Γυμνασίου διδάσκεται παράλληλα και συμπληρωματικά με το βιβλίο «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή» Γ΄ Γυμνασίου του Ο.Ε.Δ.Β., κυρίως σε ό,τι αφορά την κυπριακή πραγματικότητα.

Σκοπός του είναι να εισαγάγει τους μαθητές σε βασικές έννοιες και θεσμούς και να τους εφοδιάσει με πληροφορίες για την πολιτειακή οργάνωση της κοινωνίας στην οποία ζουν. Στα θέματα αυτά οι μαθητές θα εμβαθύνουν με περισσότερη κριτική προσέγγιση και θα επεκταθούν πλατύτερα στη Γ΄ Λυκείου. Η Πολιτική Αγωγή δεν έχει ως βασικό σκοπό να παράσχει απλώς στους μαθητές γνώσεις, αλλά να τους καταστήσει ικανούς να προβληματίζονται και να τοποθετούνται σε θέματα που αφορούν έναν ενεργό πολίτη ενταγμένο στο φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον.

Τα διάφορα κεφάλαια της έκδοσης βασίζονται κατά το πλείστον στα αντίστοιχα κεφάλαια της "Πολιτικής Αγωγής" Γ΄ Λυκείου. Συγκεκριμένα, το βιβλίο καλύπτει, μετά από μια σύντομη αναφορά σε βασικές έννοιες της πολιτικής αγωγής, στοιχειώδεις γνώσεις για το πολίτευμα στην Κύπρο, τους θεσμούς και τα όργανα διοίκησης, καθώς και για τους διεθνείς οργανισμούς και τη σχέση της Κύπρου με αυτούς.

Ευχαριστώ θερμά τη Δρα Μαίρη Κουτσελίνη που είχε την ευθύνη της συγγραφής του βιβλίου, καθώς επίσης και όλους όσους εργάστηκαν, ιδιαίτερα τη Γενική Διεύθυνση του Υπουργείου Εξωτερικών, για την παρούσα, μερικώς αναθεωρημένη, έκδοση.

Ανδρέας Σκοτεινός

Διευθυντής Μέσης Εκπαίδευσης

ΜΕΡΟΣ Α΄

1. Εισαγωγή στην πολιτική αγωγή

Τι σημαίνει **πολιτικοποίηση** και πώς διαφοροποιούνται οι έννοιες **άτομο και πολίτης**;

Πολίτης κατά τον Αριστοτέλη είναι όποιος συμπεριφέρεται “κατά Νόμον και Δίκην”. σύμφωνα δηλαδή με τους κανόνες, τους θεσμούς και τους νόμους της οργανωμένης κοινωνίας στην οποία ζει. Από τη γέννησή του το άτομο εσωτερικεύει τις συμβάσεις της κοινωνίας στην οποία ζει, πρώτα τις συνήθειες και τις απαιτήσεις της οικογένειάς του, ύστερα τα ήθη και τα έθιμα του χωριού και της κοινότητάς του καθώς και τους κανόνες του σχολείου του. Όσο μεγαλώνει τόσο προσαρμόζεται στον τρόπο συμβίωσης της συγκεκριμένης κοινωνίας. Η προσαρμογή αυτή δεν είναι πάντα - ούτε μόνο - υποταγή ή αποδοχή. Χαρακτηρίζεται ως αλληλεπίδραση ατόμου και περιβάλλοντος και προϋποθέτει την εναρμόνιση των αναγκών του ατόμου και των κανόνων της ομάδας - κοινωνίας. Αυτό σημαίνει πως το άτομο αποδέχεται τις προϋποθέσεις λειτουργίας της ομάδας ως κανόνες, επειδή ακριβώς έχει την ανάγκη συνεργασίας με την ομάδα, οπότε η τήρηση των κανόνων ικανοποιεί και τον ίδιο και τους συνεργάτες του.

Ποια είναι τώρα η σχέση **κοινωνίας - πολιτείας**; Σε τι διαφέρουν η **κοινωνικοποίηση** και η **πολιτικοποίηση**;

Πολιτεία ή κράτος είναι το σύνολο των ανθρώπων που ζουν σε καθορισμένο και διεθνώς αναγνωρισμένο χώρο και κυβερνούνται από συγκεκριμένο Σύνταγμα και Νόμους. Η σχέση πολίτη - κράτους είναι αυστηρά καθορισμένη από το ίδιο το Σύνταγμα και τους Νόμους που καθορίζουν τόσο τα δικαιώματα όσο και τις υποχρεώσεις του πολίτη. Όμως, επειδή οι νομικοί κανόνες δε βρίσκονται σε αντίθεση με τους κοινωνικούς, το άτομο πολιτικοποιείται την ίδια ώρα και μέσα από την ίδια διαδικασία με την οποία κοινωνικοποιείται. Η ανάπτυξη του ατόμου σε πολίτη συντελείται με την κοινωνικοποίηση και συμπληρώνεται με τη γνώση των δικαιωμάτων και καθηκόντων του πολίτη, όπως αυτά καθορίζονται από το Δίκαιο.

Η συμμόρφωση προς τους Νόμους και το Σύνταγμα εξυπηρετεί τους στόχους της συγκεκριμένης πολιτείας. Σε μια όμως Δημοκρατία η συμμόρφωση αυτή προϋποθέτει την καταξίωση των αρχών της δημοκρατίας στις συνειδήσεις των πολιτών, με τρόπο που να καλλιεργείται στον καθένα η πεποίθηση ότι η κάθε υποχρέωση προς το σύνολο διασφαλίζει αντίστοιχο δικαίωμα για το κάθε άτομο - πολίτη. Η αποπληρωμή για παράδειγμα φόρων επιτρέπει τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών (οδοποιία, δωρεάν εκπαίδευση κ.ο.κ.).

Η πολιτικοποίηση επομένως σε μια δημοκρατική κοινωνία σημαίνει συνειδητοποίηση μιας υπεύθυνης ελευθερίας που εκδηλώνεται με το ενδιαφέρον για τα κοινά και για την τύχη της πολιτείας: υπεύθυνα ελεύθερος είναι ο πολίτης που με “δικαιοσύνη” και “αιδώ” - σεβασμό στους κανόνες δικαίου της πολιτείας - συμμετέχει δημιουργικά στην προσπάθεια για εκπλήρωση των στόχων της πολιτείας.

2. Ο σεβασμός του συνανθρώπου και ο αυτοέλεγχος

(Α) Ερωτηματολόγιο για αυτοαξιολόγηση

Σημειώστε την απάντησή σας τοποθετώντας ✓ στο κατάλληλο τετραγωνάκι:
ναι/συχνά/ σπάνια/όχι

ναι	συχνά	σπάνια	όχι
-----	-------	--------	-----

1. Διακόπτεις τους άλλους, όταν μιλούν;

--	--	--	--

2. Όταν σε μια συζήτηση με τους συμμαθητές σου ή με φίλους πιστεύεις πως η δική σου άποψη είναι ορθή, αρχίζεις να φωνάζεις για να την επιβάλεις ή να δίνεις διάφορους αρνητικούς χαρακτηρισμούς στις απόψεις, για να δείξεις πόσο λανθασμένες είναι;

--	--	--	--

3. Μόλις κτυπήσει το κουδούνι για διάλειμμα, πετάγεσαι από τη θέση σου ή κλείνεις τα βιβλία σου, έστω κι αν κάποιος συμμαθητής σου ή ο καθηγητής δεν ολοκλήρωσαν το λόγο τους;

--	--	--	--

4. Μπαίνεις στην τάξη (ή στον κινηματογράφο, στο γήπεδο κτλ.) ή βγαίνεις απ' αυτή τρέχοντας, σπρώχνοντας ή φωνάζοντας;

--	--	--	--

5. Προσπαθείς να εξυπηρετηθείς πρώτος (στην καντίνα, στο ταμείο του κινηματογράφου, του γηπέδου κτλ.), έστω κι αν κάποιος έχει πάει πριν από σένα κι έχει προτεραιότητα;

--	--	--	--

6. Είσαι έτοιμος με την παρέα σου να χρησιμοποιήσετε κατά το διάλειμμα κάποιο χώρο κοινής χρήσεως στο σχολείο (το γήπεδο, την αίθουσα μουσικής για πρόβα, ένα τμήμα της αυλής που συνηθίζετε να κάθεστε κ.ά.). Αν βρείτε το χώρο κατειλημμένο από πιο μικρούς μαθητές, θα τους "αναγκάσετε" να φύγουν;

--	--	--	--

7. Μουντζουρώνεις συνεχώς το θρανίο σου ή γράφεις διάφορα συνθήματα στους τοίχους της τάξης και στους διαδρόμους;

--	--	--	--

8. Αφήνεις στην τάξη υπολείμματα από χαρτιά, φαγητά ή τα πετάς από το αυτοκίνητο στο δρόμο;

--	--	--	--
9. "Ήρθες" πολλές φορές "στα χέρια" με τους συμμαθητές σου;

--	--	--	--
10. Σε ειδοποίησαν από τη βιβλιοθήκη του σχολείου ότι πέρασε η προθεσμία επιστροφής του βιβλίου που δανείστηκες ή ότι το βιβλίο που επέστρεψες δε βρίσκεται στην κατάσταση που ήταν όταν το δανείστηκες;

--	--	--	--
11. Σε συζητήσεις στην οικογένειά σου πιστεύεις πως κανένας δεν είναι πιο αρμόδιος από σένα να εκφέρει γνώμες και να προτείνει λύσεις πάνω σε οποιοδήποτε θέμα;

--	--	--	--
12. Όταν δεν είναι δυνατό να σε ελέγξει κανείς, κάνεις αυτό που θέλεις και που είναι αντίθετο προς τους κανονισμούς του σχολείου ή τις συνήθειες της οικογένειάς σου, επειδή δεν πρόκειται να τιμωρηθείς;

--	--	--	--
13. Λες ψέματα, για να σου παραχωρηθεί μια άδεια είτε από το σπίτι είτε από το σχολείο;

--	--	--	--
14. Πιστεύεις πως ορθό είναι αυτό που θέλεις;

--	--	--	--
15. Ανοίγεις την ένταση του ραδιοφώνου ή του πικάπ στη διαπασών σε ώρες κοινής ησυχίας;

--	--	--	--
16. Εκδηλώνεις τον ενθουσιασμό σου (π.χ. στο γήπεδο όταν νικήσει η ομάδα σου, στο σχολείο όταν ακούσεις μια ευχάριστη είδηση, στο δρόμο όταν συμμετέχεις σε ομαδικές εκδηλώσεις κ.ο.κ.) με έξαλλα επιφωνήματα ή εκδηλώσεις (πετάς θρανία, ενοχλείς ξένες περιουσίες, καταστρέφεις δέντρα κ.ο.κ.);

--	--	--	--

Πώς θα βαθμολογηθείτε:

- α. **Αν απαντήσατε "συνήθως" ή "ναι" σε περισσότερα από τα μισά ερωτήματα:** Δεν είστε σε θέση να ελέγξετε τον εαυτό σας στις πιο πολλές/σε όλες σχεδόν τις εκδηλώσεις σας. Με τον τρόπο σκέψης και τη συμπεριφορά σας παραγνωρίζετε τα δικαιώματα των άλλων θέτοντας σε κίνδυνο και τα δικά σας.
- β. **Αν απαντήσατε "όχι" σε περισσότερα από 10 ερωτήματα:** Είστε σε θέση να ελέγχετε τη συμπεριφορά σας και να σέβεστε τα δικαιώματα τα δικά σας και των άλλων. Δείχνετε με τη συμπεριφορά σας πως έχετε ορισμένα βασικά προσόντα - αρχές που είναι απαραίτητα για την ειρηνική συμβίωση και την πρόοδο.

- γ. **Αν απαντήσατε “σπάνια” στις πιο πολλές ερωτήσεις:** Γνωρίζετε τα δικαιώματά σας και τις υποχρεώσεις σας, αλλά δίνετε στον εαυτό σας και το δικαίωμα να τα αγνοεί, όταν μερικές φορές η ευκολία, η επιθυμία ή το κέρδος σας προκαλούν.

Για τις ερωτήσεις που απαντήσατε “συνήθως” ή και “σπάνια” κάνετε πρώτα μια αυτοκριτική και στη συνέχεια μια κριτική της συμπεριφοράς αυτής. Γιατί συμπεριφέρεστε έτσι, πού μπορεί να οδηγήσει αυτή η συνήθεια, θα θέλατε οι άλλοι να σας συμπεριφέρονται με τον ίδιο ή ανάλογο τρόπο, πώς και γιατί πρέπει να καταπολεμηθούν τέτοιες συνήθειες, σε ποιους άλλους τομείς μπορεί να επεκταθεί ανάλογη συμπεριφορά και ποιες συνέπειες μπορεί να έχει στην κοινωνική και πολιτική ζωή.

(B) Σεβασμός και αυτοέλεγχος

ΑΣΚΗΣΗ

Επισημάνετε τις βασικές ιδέες του κειμένου που ακολουθεί και συζητήστε τις στην τάξη.

Η έννοια του πολίτη έχει ως βασικό χαρακτηριστικό τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ατόμου στην πολιτεία. Προϋποθέτει την έννοια του συμπολίτη μια και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις σε μια πόλη είναι σε σχέση με τον κάθε πολίτη ξεχωριστά και με το σύνολο.

Τα δικαιώματά μας δε διασφαλίζονται παρά μόνο με την ορθή εκτέλεση των καθηκόντων μας και με το σεβασμό και τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των άλλων. Χωρίς το συμπολίτη δεν μπορώ να είμαι πολίτης, χωρίς την αναγνώριση των δικαιωμάτων του συνόλου δεν μπορεί να μου αναγνωριστούν τα δικά μου. Σε τελευταία ανάλυση η τήρηση του ισοζυγίου δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αποτελεί το υπέρτατο ανθρώπινο χρέος, γιατί από το ισοζύγιο αυτό πηγάζουν οι αξίες εκείνες που συνθέτουν την έννοια της Δημοκρατίας. Αναγνώριση των δικαιωμάτων δε σημαίνει ακαδημαϊκή - θεωρητική αποδοχή. Σημαίνει πρωτίστως σεβασμό και έμπρακτη εφαρμογή τους. Η έννοια αυτή του σεβασμού προϋποθέτει την αποδοχή της αναγκαιότητας των καθηκόντων μας και την εκτίμηση της αλήθειας του περιεχομένου τους, που σε τελευταία ανάλυση οδηγούν στην εκούσια, συνειδητή υποταγή μας στο πνεύμα των διακηρύξεών τους.

Ο βαθμός σεβασμού του συνανθρώπου γενικά δείχνει το βαθμό αυτοσεβασμού: “Συμπεριφέρομαι όπως θα ‘θελα να μου συμπεριφερθούν, αποφεύγω ό,τι θεωρώ ταπεινωτικό για την οντότητά μου”. Η αποδοχή των αληθειών αυτών εκδηλώνεται με τον τρόπο ζωής μας, με τις “ασήμαντες” φαινομενικά εκδηλώσεις μας στις τόσες καθημερινές πράξεις και συναλλαγές μας. Ασήμαντες εκδηλώσεις και στάσεις συμπεριφοράς που έχουν εν τούτοις μεγαλύτερη αξία και ουσιαστικότερο αποτέλεσμα από τις πιο μεγαλόστομες θεωρητικές διακηρύξεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ποιες είναι αυτές; Ο σεβασμός της προτεραιότητας στην ουρά, η πολιτισμένη συμπεριφορά την ώρα που μπαίνουμε ή

βγαίνουμε από την τάξη, όταν περιμένουμε στην καντίνα. Η υπομονετική αναμονή προς το συμμαθητή μας να ολοκληρώσει το λόγο του πριν τον διακόψουμε ή πριν πεταχτούμε από τα θρανία, γιατί κτύπησε το κουδούνι. Ο σεβασμός της ιεραρχίας στο σπίτι και στο σχολείο, η διατήρηση της καθαριότητας του χώρου μέσα στον οποίο ζούμε. Η διαφύλαξη σε καλή κατάσταση των αντικειμένων που χρησιμοποιούμε, του γραφείου μας, των θρανίων, των οργάνων της γυμναστικής, των βιβλίων που δανειζόμαστε. Όλα αυτά και τόσα άλλα που καθημερινά αγνοούμε ή θεωρούμε ασήμαντα δείχνουν το βαθμό της όλης ψυχοπνευματικής μας ωρίμανσης και το βαθμό συγκρότησης της προσωπικότητάς μας.

Από τη γνώση και την αποδοχή των δικαιωμάτων μέχρι την εφαρμογή τους, την αυτόβουλη χωρίς αστυνόμευση και καταναγκασμό εφαρμογή τους, υπάρχει δύσκολος και επίμονος αγώνας για αυτοσυγκράτηση και έλεγχο των έμφυτων τάσεων της υπεροψίας και πλεονεξίας. Ζώντας ο άνθρωπος στην κοινωνία υποχρεώθηκε από την ίδια την έννοια της συμβίωσης να καλλιεργήσει το κοινοτικό πνεύμα, θυσιάζοντας συνειδητά και χάρη των ωφελειών της ειρηνικής συνύπαρξης σε μια κοινωνία τον εγωκεντρισμό και την ενστικτώδη συμπεριφορά. Έτσι τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι χαρισμένα δώρα αλλά ανάγκες της ύπαρξής μας, όροι της επιτυχίας μας στη ζωή. Με την παραβίαση των δικαιωμάτων του συνανθρώπου μας αφήνουμε ανεκπλήρωτες και τις δικές μας ανάγκες και καταστρέφουμε τις προϋποθέσεις της ομαλής συμβίωσης.

Θα ήταν άτοπο να διαμαρτυρόμαστε για την καταπάτηση των δικαιωμάτων του λαού μας, την επιβολή της δύναμης των όπλων και το σφετερισμό των περιουσιών μας, όταν εμείς δείχνουμε με την καθημερινή μας συμπεριφορά πως επιτρέπουμε και προβαίνουμε σε ανάλογη εκμετάλλευση. Πώς; Όταν κοροϊδεύουμε ή εξαναγκάζουμε τους πιο μικρούς ή τους πιο αδύνατους σε κάποιο τομέα να υπακούουν στον ετσιθελισμό μας, όταν καταστρέφουμε χώρους κοινής χρήσεως, όπως οι τάξεις και τα θρανία, όταν περιμένουμε τον καθηγητή να μας αστυνομεύσει στο διάλειμμα ή στην τάξη, για να μην παραβιάσουμε τα δικαιώματα του συμμαθητή μας.

Η πολιτική αγωγή, η αγωγή γενικά, στόχο έχει την καλλιέργεια του ήθους και της συμπεριφοράς με τρόπο που οι ιδιαίτερες αρετές του ατόμου να καλλιεργηθούν αποδοτικότερα σε όφελος της κοινωνίας και των ατόμων. Η αγωγή όμως αυτή σε καμιά περίπτωση δεν έχει το νόημα συλλογής και αποθήκευσης γνώσεων, για να τις χρησιμοποιήσουμε... όταν θα γίνουμε πολίτες! Η ίδια διάθροιση της πολιτικής ζωής και ο ίδιος χώρος εναλλαγής δικαιωμάτων και υποχρεώσεων βρίσκεται και στην οικογένεια και στο σχολείο και στην παρέα. Αν ο σεβασμός του αδελφού, του συμμαθητή, του φίλου δε γίνει και δεν εφαρμοστεί και στις πιο δύσκολες περιπτώσεις της ζωής μας - σ' εκείνες δηλαδή που η εύκολη επιτυχία εις βάρος άλλων ερεθιστικά μας προκαλεί - τότε ούτε ο σεβασμός του συμπολίτη ούτε του συνανθρώπου γενικά θα καλλιεργηθεί. Αντίθετα, τις κακές συνήθειες της οικογενειακής και σχολικής μας ζωής θα τις επεκτείνουμε και στις σχέσεις μας με τους συμπολίτες.

Η συμπεριφορά με γνώμονα το σεβασμό του άλλου, εις βάρος τις πιο πολλές φορές της ευκολίας μας, είναι δύσκολη υπόθεση. Άρα δεν μπορεί να είναι θέμα επιλογής μιας στιγμής αλλά ριζωμένη καθημερινή συμπεριφορά.

(Γ) Οικουμενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Παρίσι, 1948

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών

Προοίμιο

Η Γενική Συνέλευση

Με τη σκέψη ότι το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο είναι η αναγνώριση της σύμφυτης σε όλους τους ανθρώπους αξιοπρέπειας, όπως και των δικαιωμάτων τους που είναι για όλους ίσα και αναφαίρετα,

Με τη σκέψη ότι η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε βάρβαρες πράξεις που έντονα αποκρούει η καθολική συνείδηση και ότι, όπως έχει διακηρυχθεί, ανώτατη επιδίωξη του ανθρώπου είναι ο ερχομός ενός κόσμου, όπου απαλλαγμένος από τον τρόμο και την αθλιότητα θα μπορεί να εκφράζεται ελεύθερα,

Με τη σκέψη ότι βασικό είναι να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από το δίκαιο των Κρατών με ρητές διατάξεις, ώστε να μη μένει στον άνθρωπο ως μόνη λύση η επανάσταση κατά της τυραννίας και της καταπίεσης,

Με τη σκέψη ότι έχει ουσιαστική σημασία η ενθάρρυνση των Εθνών στην ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ τους,

Με τη σκέψη ότι όλοι οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών με τον Καταστατικό τους Χάρτη διακήρυξαν και πάλιν την πίστη τους στα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, στην αξία και στην αξιοπρέπεια της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ισότητα των δικαιωμάτων των δύο φύλων και ότι διαδήλωσαν πως είναι αποφασισμένοι να ευνοήσουν την κοινωνική πρόοδο και να δημιουργήσουν καλύτερες και ελεύθερες συνθήκες ζωής,

Με τη σκέψη ότι τα Κράτη που είναι Μέλη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών έχουν αναλάβει την υποχρέωση να εξασφαλίσουν με τις διαδικασίες του Οργανισμού τον παγκόσμιο και πραγματικό σεβασμό των δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών του ανθρώπου και

Με τη σκέψη ότι για την πλήρη εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής έχει μεγάλη σημασία η κοινή και ομόφωνη αντίληψη για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του ανθρώπου,

Διακηρύσσει

την Οικουμενική αυτή Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ως το κοινό ιδανικό που πρέπει να επιδιώκεται από όλους τους λαούς και όλα τα Έθνη, με σκοπό όλα τα άτομα και όργανα της κοινωνίας, έχοντας πάντα στο νου τους αυτή τη διακήρυξη, να προσπαθούν με την παιδεία και τη διδασκαλία να καλλιεργούν το σεβασμό στα δικαιώματα και τις ελευθερίες του ανθρώπου και να εξασφαλίζουν με προοδευτικά μέτρα στα Έθνη και τον κόσμο ολόκληρο την αναγνώριση και την εφαρμογή τους με τρόπο γενικό και αποτελεσματικό, τόσο στους λαούς των Κρατών που είναι μέλη του Οργανισμού όσο και στους λαούς που ζουν σε εδάφη της δικαιοδοσίας τους.

Άρθρο 1

Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι σε αξιοπρέπεια και δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και έχουν την υποχρέωση να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης.

Άρθρο 2

Ο καθένας μπορεί να διεκδικεί όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που περιέχονται στη Διακήρυξη αυτή χωρίς καμιά διάκριση και ειδικότερα χωρίς διάκριση που να βασίζεται στη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την πολιτική ή κάθε άλλη γνώμη, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, την προέλευση ή κάθε άλλη κατάσταση. Ακόμη καμιά διάκριση δε θα γίνεται, που να στηρίζεται στο πολιτικό καθεστώς, το νομικό ή το διεθνές, της Χώρας ή του Εδάφους, όπου ανήκει ένα πρόσωπο, αδιάφορα αν η χώρα ή το έδαφος αυτό είναι ανεξάρτητα, βρίσκονται σε κηδεμονία, έχουν χάσει την αυτονομία τους ή στην κυριαρχία τους υπάρχει οποιοσδήποτε περιορισμός.

Άρθρο 3

Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να ζει, να είναι ελεύθερο και να απολαμβάνει την προσωπική ασφάλεια.

Άρθρο 4

Κανείς δε θα βρίσκεται σε δουλεία ούτε σε δουλοπαροικία. Η δουλεία και η δουλεμπορία απαγορεύονται σε όλες τους τις μορφές.

Άρθρο 5

Κανείς δε θα υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινές και μεταχειρίσεις σκληρές, απάνθρωπες και ταπεινωτικές.

Άρθρο 6

Ο καθένας έχει το δικαίωμα να αναγνωρίζεται η νομική του προσωπικότητα σε κάθε τόπο.

Άρθρο 7

Όλοι είναι ίσοι μπροστά στο νόμο και έχουν το δικαίωμα να προστατεύονται εξίσου και χωρίς διάκριση από το νόμο. Εξάλλου όλοι έχουν το δικαίωμα να βρίσκουν την ίδια προστασία απέναντι σε κάθε διάκριση που θα αποτελούσε παράβαση της διακήρυξης αυτής και απέναντι σε κάθε πρόκληση για τέτοια διάκριση.

Άρθρο 8

Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να προσφύγει αποτελεσματικά στα αρμόδια δικαστήρια της Πατρίδας του εναντίον των πράξεων που παραβιάζουν τα θεμελιώδη δικαιώματά του που του αναγνωρίζονται από το Σύνταγμα και τους νόμους.

Άρθρο 9

Κανείς δεν μπορεί να φυλακιστεί, να κρατηθεί ή να εξοριστεί αυθαίρετα.

Άρθρο 10

Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα με πλήρη ισότητα να δικάζεται δίκαια και δημοσία από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που θα παίρνει απόφαση είτε για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, είτε για το βάσιμο κάθε ποινικής κατηγορίας εναντίον του.

Άρθρο 11

Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για αδίκημα είναι κατά τεκμήριο αθώο, ως ότου αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του σε δίκη που θα την χαρακτηρίζει η δημοσιότητα που θα του εξασφαλίζει όλες τις αναγκαίες εγγυήσεις για την υπεράσπισή του.

Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί για τις πράξεις ή παραλείψεις, που δεν ήταν, σύμφωνα με το εθνικό και διεθνές δίκαιο, αδίκημα κατά το χρόνο που έγιναν, ούτε επιβάλλεται βαρύτερη ποινή από εκείνη που επιβαλλόταν τη στιγμή που διαπράχθηκε το αδίκημα.

Άρθρο 12

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να είναι αντικείμενο αυθαίρετων επεμβάσεων στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένειά του, την κατοικία του και την αλληλογραφία του ούτε προσβολών της τιμής και της φήμης του. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να απολαμβάνει νομική προστασία από τέτοιες προσβολές.

Άρθρο 13

1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα και να εκλέγει τη διαμονή του στο εσωτερικό του Κράτους που ζει.
2. Ο άνθρωπος έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει κάθε χώρα, μαζί και τη δική του, και να επανέρχεται στη χώρα του.

Άρθρο 14

1. Σε περίπτωση διωγμού κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να ζητήσει και να βρει άσυλο σε άλλες χώρες.
2. Το δικαίωμα αυτό δεν προβάλλεται σε περίπτωση διώξεων για εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου ή για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 15

1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα της ιθαγένειας ενός τουλάχιστο Κράτους.
2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί την ιθαγένειά του ή το δικαίωμά να αλλάζει ιθαγένεια.

Άρθρο 16

1. Ο άντρας και η γυναίκα μόλις φτάσουν σε ηλικία γάμου έχουν το δικαίωμα να κάνουν γάμο και να δημιουργούν οικογένεια χωρίς κανένα περιορισμό σχετικό με τη φυλή, την ιθαγένεια και τη θρησκεία τους. Τα δικαιώματά τους απέναντι στο γάμο είναι ίσα και κατά τη διάλυσή του.
2. Ο γάμος δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο με την αβίαστη και καθαρή συναίνεση των μελλονύμφων.
3. Η οικογένεια είναι το φυσικό και θεμελιώδες στοιχείο της Κοινωνίας και πρέπει να προστατεύεται από την Κοινωνία και το Κράτος.

Άρθρο 17

1. Κάθε πρόσωπο, ατομικά ή ομαδικά, έχει το δικαίωμα να αλλάζει ιθαγένεια.
2. Από κανένα δεν αφαιρείται η περιουσία του αυθαίρετα.

Άρθρο 18

Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας ή πεποιθήσεων, όπως και την ελευθερία εκδήλωσης της θρησκείας ή των πεποιθήσεων ατομικά ή συλλογικά, τόσο φανερά, όσο και κατ' ιδίαν με τη διδασκαλία, την άσκηση των θρησκευτικών του καθηκόντων, τη λατρεία και την τέλεση σχετικών λειτουργιών.

Άρθρο 19

Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα ελευθερίας γνώμης και έκφρασης. Αυτό έχει ως συνέπεια το δικαίωμα να μην ενοχλείται για τις απόψεις του και το δικαίωμα να ζητά, να παίρνει και να διαδίδει τις πληροφορίες και τις ιδέες του με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης χωρίς περιορισμό.

Άρθρο 20

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να μετέχει ελεύθερα σε ειρηνικές συγκεντρώσεις.

2. Κανείς δεν μπορεί να εξαναγκαστεί να μετέχει σε Συνεταιρισμό.

Άρθρο 21

1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να μετέχει στη διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων της χώρας του απευθείας ή με εκλεγμένους ελεύθερα αντιπροσώπους του.
2. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να γίνεται με ίσους όρους δεκτό στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας του.
3. Βάση της εξουσίας των Δημοσίων αρχών είναι η λαϊκή θέληση. Η θέληση αυτή πρέπει να εκδηλώνεται με τίμιες εκλογές που θα γίνονται κατά διαστήματα. Η ψήφος πρέπει να είναι καθολική και ίση. Η ψηφοφορία πρέπει να γίνεται μυστικά ή με αντίστοιχη διαδικασία που θα της εξασφαλίζει την ελευθερία.

Άρθρο 22

Κάθε μέλος έχει το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να πετύχει την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών (πολιτικών και μορφωτικών) δικαιωμάτων του, που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπεια και την εθνική και τη διεθνή συνεργασία και μέσα στα πλαίσια της οργάνωσης και της οικονομικής κατάστασης της χώρας.

Άρθρο 23

1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να εργάζεται με όρους δίκαιους και ικανοποιητικούς, να εκλέγει ελεύθερα την εργασία του και να προστατεύεται από την ανεργία.
2. Όλοι, χωρίς διάκριση, έχουν το δικαίωμα να παίρνουν την ίδια αμοιβή για ίσης αξίας εργασία.
3. Καθένας που εργάζεται έχει το δικαίωμα να αμείβεται δίκαια και ικανοποιητικά, ώστε από την εργασία του να εξασφαλίζεται σ' αυτόν και την οικογένειά του αξιοπρεπής διαβίωση που θα συμπληρώνεται, όταν υπάρχει λόγος, από όλα τα άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.
4. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ιδρύει με άλλους συνδικάτα και να γίνεται μέλος συνδικάτων για την υποστήριξη των συμφερόντων του.

Άρθρο 24

Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να αναπαύεται και να ψυχαγωγείται, όπως και το δικαίωμα να υπάρχει εύλογος περιορισμός της εργασίας του και να του χορηγείται περιοδικά άδεια με αποδοχές.

Άρθρο 25

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να ζει μια τέτοια ζωή που θα του εξασφαλίζει την ατομική και οικογενειακή ευημερία και ιδιαίτερα τη διατροφή, το ντύσιμο, την

κατοικία και την ιατρική περίθαλψη, όπως και τις αναγκαίες κοινωνικές υπηρεσίες. Έχει ακόμη το δικαίωμα να ασφαρίζεται για τις περιπτώσεις ανεργίας, ασθένειας, αναπηρίας, χηρείας, γερατειών ή και άλλες που για λόγους ανεξάρτητους από τη θέλησή του δε θα έχει τα μέσα να συντηρηθεί.

Άρθρο 26

1. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να μορφωθεί. Η εκπαίδευση πρέπει να προσφέρεται δωρεάν τουλάχιστο στη στοιχειώδη και βασική βαθμίδα. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να γενικευθεί. Η πρόσβαση σε ανώτερες σπουδές πρέπει να γενικευθεί και να είναι ελεύθερη με πλήρη ισότητα για όλους ανάλογα με την αξία τους.
2. Σκοπός της εκπαίδευσης πρέπει να είναι η πλήρης ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου και η ενίσχυση του σεβασμού των δικαιωμάτων του και των θεμελιωδών ελευθεριών. Πρέπει η εκπαίδευση να προάγει την κατανόηση, την ανοχή και τη φιλία ανάμεσα σ' όλα τα έθνη και τις ομάδες, φυλετικές ή θρησκευτικές, όπως και την ανάπτυξη των ενεργειών των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.
3. Οι γονείς έχουν τον πρώτο λόγο στην εκλογή της εκπαίδευσης που θα δοθεί στα παιδιά τους.

Άρθρο 27

1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να μετέχει ελεύθερα στην πολιτιστική ζωή της κοινωνίας που ζει, να απολαμβάνει τα αγαθά των τεχνών και να συμμετέχει στην επιστημονική πρόοδο και τα αγαθά που προέρχονται από αυτή.
2. Καθένας έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα ηθικά και τα υλικά του συμφέροντα που προέρχονται από έργα επιστημονικά, φιλολογικά και καλλιτεχνικά των οποίων είναι δημιουργός τους.

Άρθρο 28

Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να θέλει να επικρατεί στο κοινωνικό του πεδίο και διεθνώς μια τάξη τέτοια ώστε τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διακηρύσσονται με τη Διακήρυξη αυτή να μπορούν να πραγματοποιηθούν.

Άρθρο 29

1. Το άτομο έχει καθήκοντα απέναντι στην κοινωνία όπου μόνο είναι δυνατή η ελεύθερη και πλήρης ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.
2. Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του και την απόλαυση των ελευθεριών του ο άνθρωπος δεν υποβάλλεται σε άλλους περιορισμούς, εκτός από εκείνους που θεσπίζονται αποκλειστικά με νόμους και αποσκοπούν στην εξασφάλιση και το σεβασμό των δικαιωμάτων και ελευθεριών του συνανθρώπου του και την ικανοποίηση των δίκαιων αξιώσεων της Ηθικής, της Δημόσιας Τάξης και γενικής ευημερίας μέσα σε Δημοκρατική Κοινότητα.

3. Τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που περιέχονται στη διακήρυξη αυτή σε καμιά περίπτωση δεν είναι δυνατό να ασκηθούν με τρόπο αντίθετο προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 30

Καμιά διάταξη της Διακήρυξης αυτής δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι θεμελιώνει για οποιοδήποτε Κράτος ή ομάδα ή άτομο το δικαίωμα να αναπτύξει δραστηριότητα ή να εκτελέσει πράξεις που αποβλέπουν στην καταστρατήγηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται από αυτή.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Δώστε μ' ένα χαρακτηριστικό σκίτσο την κατάσταση της πολύπλευρης από τη μια διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ταυτόχρονης καταπάτησής τους από την άλλη.

2. Διερεύνηση

Θέμα:

Καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο (λόγω τουρκικής εισβολής).

Υλικό:

Φωτογραφίες χαρακτηριστικές για την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο λόγω τουρκικής εισβολής και κατοχής.

Πορεία:

- α) Οι μαθητές μελετούν την οικουμενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- β) Μελετούν τις φωτογραφίες που έχουν συγκεντρώσει.
- γ) Επισημαίνουν πότε και πώς γίνεται η παραβίαση των δικαιωμάτων (ποια δικαιώματα και ποιας κατηγορίας).
- δ) Γράφουν μια σύντομη έκθεση όπου εκθέτουν τεκμηριωμένες της διαπιστώσεις τους.

3. Βασικές έννοιες: Έθνος - Κράτος - Πολίτευμα

Η Κύπρος είναι ανεξάρτητο κράτος από το 1960. Αυτό σημαίνει πως οι άνθρωποι, το σύνολο των πολιτών (=χώρα) είναι οργανωμένοι κάτω από μια αυτοδύναμη κυβέρνηση (= εξουσία). Ο λαός της (=το σύνολο των πολιτών) δεν ανήκουν στο ίδιο Έθνος, δηλαδή δε συνδέονται μεταξύ τους με στοιχεία κοινού πολιτισμού, κοινού ιστορικού παρελθόντος και κοινών επιτεύξεων. Η διαφορετική όμως εθνικότητα των πολιτών ενός κράτους δεν τους εμποδίζει να έχουν την ίδια υπηκοότητα (ιθαγένεια), να είναι δηλαδή πολίτες του ίδιου κράτους, και από την άλλη, η κοινή εθνικότητα των ανθρώπων δεν τους εμποδίζει να ανήκουν σε διαφορετικά κράτη.

Οι έννοιες κράτος και έθνος δεν ταυτίζονται, γιατί, κατά κανόνα, η έννοια του έθνους είναι ευρύτερη της έννοιας του κράτους.

(Α) Έθνος

Έθνος ονομάζεται το σύνολο των ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους πνευματικά λόγω κοινού πολιτισμού, κοινής ιστορίας και κοινών επιδιώξεων.

(Β) Κράτος

Κράτος ή πολιτεία ονομάζουμε το σύνολο των ανθρώπων (λαός) που κατοικούν σε καθορισμένη και διεθνώς αναγνωρισμένη έκταση (χώρα) και διοικούνται από ομάδα ατόμων (όργανα) που έχουν τη δύναμη να επιβάλλουν στο λαό τη θέληση της πολιτείας όπως αυτή καθορίζεται από τους νόμους της (εξουσία).

Ιθαγένεια ή υπηκοότητα ονομάζεται ο νομικός δεσμός των ατόμων προς το κράτος στο οποίο έχουν πολιτικά δικαιώματα. Αντίθετα, όσοι βρίσκονται στο έδαφος ενός κράτους χωρίς πολιτικά δικαιώματα ονομάζονται αλλοδαποί ή ξένοι υπήκοοι.

Αρχή Κρατικής Κυριαρχίας

Η ανεξαρτησία κάθε κράτους στηρίζεται στο σεβασμό της **Αρχής της κρατικής κυριαρχίας** που αποτελεί κανόνα διεθνούς δικαίου κατοχυρωμένο από τις Διεθνείς Συμβάσεις.

Σύμφωνα με την αρχή αυτή:

1. Κάθε κράτος είναι κυρίαρχο μέσα στα όρια της χώρας του και ρυθμίζει μόνο τις εσωτερικές του υποθέσεις χωρίς να παρέχεται σε κανένα άλλο κράτος το δικαίωμα επέμβασης στα εσωτερικά του ζητήματα.
2. Η κυριαρχία κάθε κράτους εκτείνεται μέσα στα όρια των "χερσαίων συνόρων" του, στον εναέριο χώρο πάνω από τις εκτάσεις αυτές και στην "αιγαλίπιδα ζώνη".
3. Κάθε κράτος είναι υποχρεωμένο να προστατεύει τη ζωή και την περιουσία των ξένων υπηκόων που ζουν στη χώρα του.

Τα κράτη διακρίνονται σε **απλά** (ενιαία) και **σύνθετα**:

- (α) **Απλό** λέγεται το κράτος όταν η κρατική εξουσία ασκείται σ' όλη την έκτασή του και σ' όλο το λαό χωρίς περιορισμούς (Αγγλία, Ελλάδα, Ιταλία κτλ.).
- (β) **Σύνθετο** λέγεται το κράτος που δημιουργείται με διαρκή πολιτικό σύνδεσμο δύο ή περισσότερων κρατών, όπως για παράδειγμα το ομοσπονδιακό κράτος. Έχει ενισχυμένη κεντρική ομοσπονδιακή εξουσία διαφορετική από τις εξουσίες των κρατών που το συναπαρτίζουν. Μόνο κυρίαρχο είναι το ομοσπονδιακό κράτος και τα επιμέρους άρχονται απ' αυτό, παρόλο που έχουν ορισμένες αρμοδιότητες εξουσίας εντός των κρατών τους σε θέματα που ορίζονται από το ομοσπονδιακό Σύνταγμα. Οι επιμέρους εξουσίες είναι υπάλληλες στην κεντρική εξουσία.

Ομοσπονδιακά κράτη σήμερα είναι: Ηνωμένες Πολιτείες Βορείου Αμερικής, Ελβετία, Ινδία.

Η συνομοσπονδία είναι σύνδεση κρατών: Κυρίαρχα είναι όλα τα κράτη που τη συναπαρτίζουν και δεν υπάρχει ενισχυμένη κεντρική εξουσία. Οι εξουσίες των κρατών είναι παράλληλες και με ιδιαίτερες αρμοδιότητες και πλήρη κυριαρχία εντός των κρατών τους.

(Γ) Πολίτευμα

Πολίτευμα ονομάζουμε το σύστημα που ακολουθεί κάθε πολιτεία για την οργάνωση και την άσκηση της εξουσίας. Η μορφή του πολιτεύματος καθορίζεται από το Σύνταγμα κάθε πολιτείας.

Η ταξινόμηση των πολιτευμάτων είναι δυνατό να γίνει με βάση διάφορα κριτήρια:

1. Με βάση τον αριθμό των προσώπων που ασκούν την εξουσία έχουμε βασικά τρία είδη πολιτευμάτων: τη **μοναρχία**, την **ολιγαρχία** και τη **δημοκρατία**.

Στη **μοναρχία** ανώτατο όργανο της Πολιτείας είναι πρόσωπο που ασκεί την εξουσία είτε χωρίς κανένα περιορισμό (απόλυτη μοναρχία) είτε με βάση το Σύνταγμα (συνταγματική/κοινοβουλευτική μοναρχία). Στην **ολιγαρχία** ανώτατο όργανο της πολιτείας είναι μια ομάδα ανθρώπων που προέρχεται από μια ειδική προνομιακή τάξη (κλήρο, στρατό, μέλη μιας μόνο πολιτικής ιδεολογίας κ.ά.).

Στη **δημοκρατία** ανώτατο όργανο της πολιτείας είναι ο λαός που ψηφίζει το Σύνταγμα του και εκλέγει τα όργανα που τον διοικούν με βάση αυτό. Η δημοκρατία μπορεί να είναι **βασιλευόμενη**, όταν ο αρχηγός του Κράτους είναι κληρονομικός, **προεδρευόμενη**, όταν ο αρχηγός του κράτους εκλέγεται από το κοινοβούλιο, ελέγχεται και εξαρτάται από τη Βουλή (στηρίζεται στην ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής) και **προεδρική**, όταν εκλέγεται με άμεση ψηφοφορία από το λαό.

2. Με κριτήριο τη σύνθεση των κοινωνικών δυνάμεων που ασκούν την εξουσία έχουμε πολιτεύματα **ταξικά**, όταν την εξουσία ασκεί μια μόνο κοινωνική τάξη και **πλουραλιστικά**, όταν την εξουσία ασκούν περισσότερες κοινωνικές δυνάμεις.
3. Με κριτήριο το βαθμό επέμβασης της εξουσίας στη ζωή των πολιτών έχουμε **φιλελεύθερα** πολιτεύματα, όταν η επέμβαση είναι η ελάχιστη δυνατή για να προστατευθεί η ίδια η ύπαρξη του κράτους, **παρεμβατικά**, όταν το κράτος παρεμβαίνει για να εξαλείψει/ μειώσει την κοινωνική ανισότητα, και **ολοκληρωτικά**, όταν καμιά ελευθερία δεν αφήνεται στο άτομο και τις κοινωνικές ομάδες.

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

- **Έθνος** ονομάζεται το σύνολο των ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους λόγω κοινού πολιτισμού, κοινής ιστορίας και κοινών επιδιώξεων. Ο δεσμός των ατόμων προς το έθνος ονομάζεται **εθνικότητα**.

- **Κράτος ή πολιτεία:** Ονομάζεται το σύνολο των ανθρώπων (λαός) που κατοικούν σε καθορισμένη και διεθνώς αναγνωρισμένη έκταση γης (χώρα) και διοικούνται από ομάδα ατόμων που επιβάλλουν τη θέληση της πολιτείας όπως καθορίζεται από τους νόμους της (εξουσία). Ο δεσμός των ατόμων προς το κράτος στο οποίο έχουν πολιτικά δικαιώματα ονομάζεται **ιθαγένεια ή υπηκοότητα**.

- **Τα κράτη διακρίνονται σε απλά και σύνθετα.** Η ομοσπονδία είναι σύνθετο κράτος, ενώ η συνομοσπονδία σύνδεση κρατών.

- Η ουσιαστική διαφορά του ομοσπονδιακού από το συνομοσπονδιακό κράτος βρίσκεται στο ότι το πρώτο έχει ισχυρή κεντρική εξουσία και μόνο κυρίαρχο είναι το ομοσπονδιακό κράτος στο σύνολό του και όχι τα κράτη που το αποτελούν.

- **Πολίτευμα** ονομάζουμε το σύστημα οργάνωσης και άσκησης της εξουσίας μιας πολιτείας.

Με βάση τον αριθμό των προσώπων που αποτελούν το ανώτατο όργανο της Πολιτείας και τον τρόπο άσκησης της εξουσίας του έχουμε τρία είδη πολιτευμάτων: τη μοναρχία (απόλυτη ή συνταγματική/κοινοβουλευτική), την ολιγαρχία (ολοκληρωτικά καθεστώτα) και τη δημοκρατία (βασιλευόμενη, προεδρική, προεδρευόμενη ή κοινοβουλευτική).

Με βάση διαφορετικά κριτήρια τα πολιτεύματα χαρακτηρίζονται: ταξικά και πλουραλιστικά ή φιλελεύθερα, παρεμβατικά και ολοκληρωτικά.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΩΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ

ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το πολίτευμα της Κύπρου είναι η προεδρική δημοκρατία. Στο Σύνταγμά της, που δόθηκε στο λαό μετά την ανεξαρτησία (1960), περιλαμβάνονται ειδικά άρθρα που σκόπευαν να διακανονίσουν τις σχέσεις των "δύο κοινοτήτων" - Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων - με συνέπεια το πολίτευμα να παρουσιάζει μια ιδιομορφία που δε συναντάται στις άλλες προεδρικές δημοκρατίες. Η ιδιομορφία συνίσταται στον περιορισμό των εξουσιών του Προέδρου από τον Τούρκο Αντιπρόεδρο και στην υποχρεωτική συμμετοχή και των δύο κοινοτήτων στα όργανα της νομοθετικής και της δικαστικής εξουσίας.

Με τις διακοινοτικές ταραχές του 1963 και την αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων από τον κυβερνητικό μηχανισμό η προεδρική δημοκρατία στην Κύπρο λειτουργεί όπως και σε άλλα κράτη που έχουν το ίδιο πολίτευμα.

Η Κυπριακή Βουλή που ασκεί τη νομοθετική εξουσία είναι κυρίως σώμα νομοθετικό. Ο τρόπος όμως λειτουργίας της καθώς και το κύρος των βουλευτών ως αντιπροσώπων του λαού της επιτρέπουν έμμεσα να ασκεί και κοινοβουλευτικό έλεγχο και να δρα ως σώμα συμβουλευτικό.

Η εκτελεστική εξουσία που ασκείται από τον Πρόεδρο, τους Υπουργούς και το Υπουργικό Συμβούλιο έχει καθήκον να εφαρμόζει τους νόμους του Κράτους, να φροντίζει για την ασφάλειά του και γενικά να εργάζεται για την πρόοδο και την ευημερία του λαού σε όλους τους τομείς.

Η δικαστική εξουσία ασκεί έλεγχο στις άλλες δυο εξουσίες, ώστε οι πράξεις τους να περιορίζονται στα πλαίσια των δικαιοδοσιών που ορίζει το Σύνταγμα και οι νόμοι.

1. Διάκριση εξουσιών

Βασική αρχή για την καλή οργάνωση μιας δημοκρατικής κοινωνίας είναι η αρχή της "διάκρισης των εξουσιών". "Σύμφωνα με την αρχή αυτή οι τρεις λειτουργίες της πολιτικής εξουσίας (νομοθετική - εκτελεστική - δικαστική) πρέπει να ασκούνται από διαφορετικά πρόσωπα ώστε η καθεμιά να είναι ανεξάρτητη από τις άλλες.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. (α) Διαβάστε τα άρθρα 46,61 και 152 του Κυπριακού Συντάγματος στο Παράρτημα και βρέστε από ποιους ορίζεται ότι πρέπει να ασκούνται οι τρεις εξουσίες.

(β) Από ποιους ασκούνται σήμερα και γιατί;

2. Γιατί δε θα είχαμε δημοκρατία, αν το ίδιο/τα ίδια πρόσωπα νομοθετούσαν, εκτελούσαν ό,τι όριζαν οι νόμοι και δίκασαν τις περιπτώσεις παραβάσεως των νόμων;

(Α) Η Βουλή

Στην αρχαία Αθήνα εφαρμοζόταν το σύστημα της άμεσης δημοκρατίας, δηλαδή όλοι οι ελεύθεροι πολίτες συγκεντρώνονταν στην Εκκλησία του δήμου, για να πάρουν μια απόφαση. Για πρακτικούς λόγους σήμερα δεν μπορεί να εφαρμοστεί η άμεση δημοκρατία και εφαρμόζεται έμμεση, δηλαδή ο λαός ασκεί την εξουσία με αντιπροσώπους.

1) ΤΟ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Αντιπροσωπευτικό ονομάζεται το σύστημα κατά το οποίο η νομοθετική λειτουργία ασκείται από καθορισμένο αριθμό πολιτών-αντιπροσώπων του λαού που εκλέγονται από το λαό σε τακτές περιόδους. Τα αντιπροσωπευτικά αυτά σώματα μπορεί να ονομάζονται Κοινοβούλιο, Βουλή, Εθνική Συνέλευση, Νομοθετικό Σώμα. κ.ο.κ.

2) Η ΒΟΥΛΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ:

Μετά τη διάλυση των Κοινοτικών Συνελεύσεων, το 1964, τη νομοθετική εξουσία στην Κύπρο ασκεί η Βουλή. Η πρώτη κυπριακή Βουλή συστάθηκε με τις εκλογές της 16ης Αυγούστου 1960.

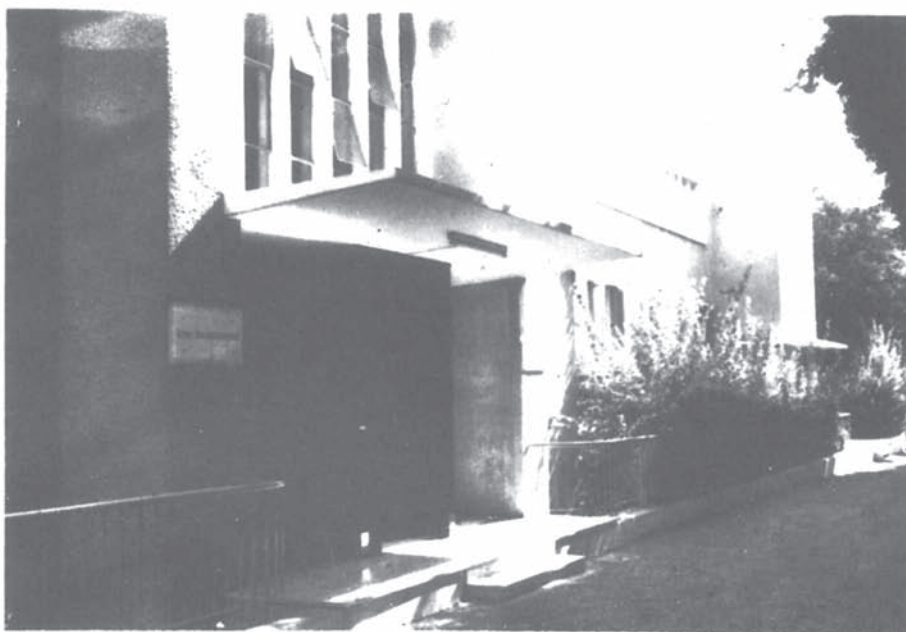
Σύμφωνα με το Κυπριακό Σύνταγμα (άρθρο 62) ο αριθμός των βουλευτών ορίζεται σε 50, από τους οποίους οι 35 πρέπει να είναι Ελληνοκύπριοι και οι 15 Τουρκοκύπριοι. Μετά την αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων βουλευτών, που έγινε το 1964, ο αριθμός των βουλευτών της Κυπριακής Βουλής μειώθηκε σε 35. Από το 1985 με τροποποιητικό νόμο ο αριθμός των βουλευτών έγινε 80 (56+24) (70%+30%).

Η Βουλή των Αντιπροσώπων εκλέγεται για περίοδο πέντε χρόνων (άρθρο 65) σε καθορισμένη από το Σύνταγμα ημερομηνία (άρθρο 66).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Γιατί σήμερα δεν μπορεί να εφαρμοστεί η άμεση δημοκρατία;
2. (α) Τι σημαίνει "ο βουλευτής είναι αντιπρόσωπος του λαού;" (Πώς τον αντιπροσωπεύει, πώς γνωρίζει τη θέλησή του, τηρείται η αρχή της πλειοψηφίας για τις αποφάσεις, ο καθένας βουλευτής αντιπροσωπεύει όλο το λαό ή όλοι μαζί;)
- (β) Ποια κοινά γνωρίσματα βρίσκετε στους βουλευτές ως αντιπροσώπους του λαού και στα μέλη του μαθητικού συμβουλίου της τάξης σας ως αντιπροσώπων σας;

3. Πότε και για πόση περίοδο εκλέγεται η Κυπριακή Βουλή;
4. Μελετήστε το άρθρο 64 του Συντάγματος και βρέστε ποια προσόντα πρέπει να έχει ο υποψήφιος βουλευτής.
5. Πότε αποχώρησαν οι Τουρκοκύπριοι βουλευτές από την Κυπριακή Βουλή και γιατί;

Κυπριακή Βουλή

3) Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ (άρθρα 72-78)

Η Βουλή των Αντιπροσώπων συνέρχεται σε τακτική σύνοδο δεκαπέντε μέρες μετά τις γενικές εκλογές και ο τρόπος λειτουργίας της καθορίζεται με βάση το Σύνταγμα από εσωτερικούς κανονισμούς. Έκτακτη σύνοδο μπορεί να συγκαλέσει ο πρόεδρος ή ο αντιπρόεδρος κατόπιν αιτήσεως δέκα βουλευτών. Οι συνεδριάσεις της Βουλής είναι δημόσιες και τα πρακτικά των συζητήσεων δημοσιεύονται. Η Βουλή βρίσκεται "εν απαρτία", όταν παρίστανται το 1/3 τουλάχιστο των βουλευτών. Οι νόμοι και οι αποφάσεις της ψηφίζονται με απλή πλειοψηφία των παρόντων βουλευτών.

Οι υπουργοί έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν στη Βουλή νομοσχέδιο και οι βουλευτές προτάσεις νόμων με τον περιορισμό ότι οι προτάσεις αυτές δε συνεπάγονται αύξηση των εξόδων που προβλέπονται από τον προϋπολογισμό.

Ερωτήσεις βουλευτών: Κάθε βουλευτής έχει δικαίωμα να καταθέσει στη Βουλή ερώτηση για θέματα που αφορούν τις ενέργειες της Κυβερνήσεως, αποφάσεις ή τυχόν παραλείψεις της.

Οι ερωτήσεις των βουλευτών, αφού κατατεθούν στη Βουλή, αποστέλλονται στο αρμόδιο Υπουργείο και κοινοποιούνται στα άλλα ενδιαφερόμενα Υπουργεία. Αν το Υπουργείο καθυστερήσει ν' απαντήσει (για περίοδο ενός μηνός περίπου), τότε ο βουλευτής μπορεί να εγγράψει το θέμα για συζήτηση. Επίσης μπορεί να εγγράψει το θέμα για συζήτηση και σε περίπτωση που δεν τον ικανοποιεί η σχετική απάντηση του Υπουργού. Τα πορίσματα της συζήτησης και οι εισηγήσεις της Βουλής αποστέλλονται και πάλι στα αρμόδια Υπουργεία που δεν είναι όμως υποχρεωμένα να εισακούσουν τις εισηγήσεις του Σώματος. Ωστόσο κάθε εισήγηση δεσμεύει τους ενδιαφερόμενους λόγω της μεγάλης δημοσιότητας που δίνεται από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας· επίσης, λόγω του ότι δύσκολα απορρίπτονται χωρίς συζήτηση, σε μια δημοκρατική χώρα, εισηγήσεις του Σώματος που εκπροσωπεί τη λαϊκή θέληση. Γι' αυτό πολλές απ' τις εισηγήσεις αυτές υλοποιήθηκαν κατά καιρούς και άλλες έγιναν αποδεκτές με σκοπό να υλοποιηθούν στο μέλλον.

4) ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ:

Η Κυπριακή Βουλή είναι κυρίως σώμα νομοθετικό. Ψηφίζει σε νόμους τα νομοσχέδια και τις προτάσεις νόμων που υποβάλλονται σ' αυτή ή τα απορρίπτει στο σύνολό τους ή ενμέρει.

Πριν από την έναρξη του οικονομικού έτους ψηφίζει σύμφωνα με το άρθρο 81 του Συντάγματος τον προϋπολογισμό του Κράτους.

Πέρα όμως από τις νομοθετικές δικαιοδοσίες της η Βουλή συζητεί οποιοδήποτε θέμα εγγραφεί στην ημερήσια διάταξη κάθε συνεδριάσεως είτε αυτό αφορά το Κράτος το ίδιο είτε μια ομάδα ατόμων ή και ένα μόνο άτομο. Έτσι, αποτελεί το επίσημο βήμα απ' όπου ακούγονται τα αιτήματα του λαού και προστατεύονται τα συμφέροντά του σε θέματα οικονομίας, δικαιοσύνης, δημόσιας υγείας, ασφάλειας, εκπαίδευσης.

Εκτός από νομοθετικό ρόλο η Βουλή ασκεί έμμεσα και κοινοβουλευτικό έλεγχο με ποικίλους τρόπους και μέσα: α) Με τη δυνατότητα να τροποποιήσει ή και ν' απορρίψει εξολοκλήρου σχέδια νόμων που προτείνονται από υπουργούς.

β) Με τις ερωτήσεις των βουλευτών προς τα αρμόδια Υπουργεία και τις συζητήσεις στη Βουλή. Οι συζητήσεις αυτές έχουν ως σκοπό να πληροφορήσουν το λαό για τις ενέργειες της Κυβέρνησης και με το ηθικό τους κύρος να επηρεάσουν την εκτελεστική εξουσία. γ) Με την εγγραφή θεμάτων κατά τη συζήτηση των προϋπολογισμών και με τη μελέτη της έκθεσης του Γενικού Ελεγκτή.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιες είναι οι αρμοδιότητες της Κυπριακής Βουλής;
2. Τι είναι κοινοβουλευτικός έλεγχος και πώς ασκείται;
3. Αναφέρετε νόμους που ψήφισε πρόσφατα η Κυπριακή Βουλή.

Η Βουλή των Αντιπροσώπων σε συνεδρίαση

(B) Εκλογικά Συστήματα

Εκλογικό σύστημα ονομάζεται η μέθοδος με την οποία κατανέμονται οι βουλευτικές έδρες μιας εκλογικής περιφέρειας και επιλέγονται οι υποψήφιοι που τις καταλαμβάνουν.

Τα είδη των εκλογικών συστημάτων είναι βασικά τρία:

1. Πλειοψηφικό
2. Αναλογικό
3. Μικτό

1. **Πλειοψηφικό σύστημα:** Κατά το πλειοψηφικό σύστημα εκλέγεται ο υποψήφιος ή ο συνδυασμός που παίρνει τις περισσότερες ψήφους (πλειοψηφικό κατ' άτομο - πλειοψηφικό κατά κόμμα). Όπου εφαρμόζεται το απόλυτο πλειοψηφικό σύστημα εκλέγεται ο υποψήφιος ή ο συνδυασμός που συγκεντρώνει το μισό αριθμό των ψήφων συν ένα. Αν κανένας δε συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία, τότε η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται με το σύστημα της σχετικής πλειοψηφίας. Με τη σχετική πλειοψηφία εκλέγεται ο υποψήφιος ή ο συνδυασμός που συγκεντρώνει τις περισσότερες ψήφους, έστω κι αν δε συγκεντρώνει απόλυτη πλειοψηφία. Από τη σύ-

σταση της Κυπριακής Βουλής οι βουλευτικές εκλογές διεξάγονταν με το πλειοψηφικό σύστημα. Το 1981, διεξήχθησαν για πρώτη φορά με το σύστημα της αναλογικής, που ψηφίστηκε το 1979.

2. **Αναλογικό σύστημα:** Οι βουλευτικές έδρες κατανέμονται ανάλογα με τον αριθμό των ψήφων που πήρε κάθε κόμμα. Η κατανομή των εδρών γίνεται με βάση την απλή αναλογική ή την ενισχυμένη αναλογική.

(α) **Απλή αναλογική:** Έχει ως στόχο να αντιπροσωπεύεται στη βουλή το κάθε κόμμα, ανάλογα με τον αριθμό των ψήφων που πήρε. Για να βρούμε πόσες έδρες πήρε ένα κόμμα σε μια εκλογική περιφέρεια, βρισκουμε το εκλογικό μέτρο και όσες φορές αυτό χωρεί στον αριθμό των ψήφων που πήρε το κόμμα στην περιφέρεια αυτή, τόσες έδρες εξασφαλίζει το κόμμα. Για να βρούμε το εκλογικό μέτρο μιας εκλογικής περιφέρειας, διαιρούμε το σύνολο των έγκυρων ψηφοδελτίων της διά του αριθμού των εδρών που διαθέτει η περιφέρεια αυτή. Αν π.χ. σε μια εκλογική περιφέρεια αναλογούν 15 έδρες και υπάρχουν 120,000 έγκυρα ψηφοδέλτια, τότε το εκλογικό μέτρο αυτής της περιφέρειας είναι $120.000/15=8,000$. Το κάθε κόμμα θα πάρει τόσες έδρες στην περιφέρεια αυτή όσες φορές χωρεί το 8,000 στον αριθμό των ψήφων που πήρε. Αν ένα κόμμα πήρε 40,000 ψήφους, θα πάρει $40,000/8,000 = 5$ έδρες, αν πήρε 45,000 ψήφους, θα πάρει 5 έδρες και θα έχει υπόλοιπο 5,000 ψήφους που θα υπολογιστούν στη β' κατανομή. Επομένως στην κάθε εκλογική περιφέρεια υπάρχει διαφορετικό εκλογικό μέτρο. Επειδή με την πρώτη κατανομή μπορεί να μη διατεθούν όλες οι έδρες, γίνεται και δεύτερη κατανομή.

Στη β' κατανομή ο εκλογικός νόμος καθορίζει αν η χώρα θα θεωρηθεί ολόκληρη ως μια εκλογική περιφέρεια ή αν θα χωριστεί σε ευρύτερες (μείζονες) περιφέρειες (ο εκλογικός νόμος κάθε χώρας προσανατολίζεται προς τα τοπικά δεδομένα).

Στην πρώτη περίπτωση που όλη η χώρα θεωρείται ως μια εκλογική περιφέρεια βρισκουμε το νέο εκλογικό μέτρο αν διαιρέσουμε το σύνολο των υπόλοιπων ψήφων όλων των κομμάτων διά του αριθμού των αδιάθετων εδρών. Οι έδρες καταλαμβάνονται, αφού διαιρεθεί το σύνολο των υπόλοιπων ψήφων του κάθε κόμματος διά του νέου εκλογικού μέτρου. Στη β' περίπτωση βρισκουμε με τον ίδιο τρόπο το νέο εκλογικό μέτρο της καθεμιάς από τις μείζονες περιφέρειες.

(β) **Ενισχυμένη αναλογική:** Στην πρώτη κατανομή των εδρών η ενισχυμένη αναλογική λειτουργεί όπως και η απλή. Στη δεύτερη όμως κατανομή δε συμμετέχουν όλα τα κόμματα αλλά μόνο όσα έχουν συγκεντρώσει ένα ορισμένο ποσοστό ψήφων σ' ολόκληρη τη χώρα (το ποσοστό αυτό ορίζεται κάθε φορά από τον εκλογικό νόμο). Επίσης, στη δεύτερη κατανομή δε λαμβάνεται υπόψη το υπόλοιπο των ψήφων, όπως γίνεται στην απλή αναλογική, αλλά το σύνολο των ψήφων που πήρε ένα κόμμα στη μείζονα περιφέρεια. Έτσι, το νέο εκλογικό μέτρο βρίσκεται, αφού διαιρεθεί το σύνολο των έγκυρων ψηφοδελτίων διά του αριθμού των εδρών που δε διατέθηκαν και το κόμμα παίρνει στη δεύτερη κατα-

νομή τόσες έδρες, όσες φορές χωρεί το νέο εκλογικό μέτρο στο σύνολο των ψήφων που πήρε στη μείζονα περιφέρεια.

ΣΥΝ 1: Στα αναλογικά συστήματα εφαρμόζεται σε μερικές περιπτώσεις κατά την πρώτη κατανομή το "συν 1". Σ' αυτή την περίπτωση, για να βρούμε το εκλογικό μέτρο μιας περιφέρειας, διαιρούμε τον αριθμό των έγκυρων ψηφοδελτίων της περιφέρειας διά του αριθμού των εδρών αυξημένου κατά μια μονάδα. Αν π.χ. μια εκλογική περιφέρεια με 120,000 έγκυρα ψηφοδέλτια και 15 έδρες είχε προηγουμένως ως εκλογικό μέτρο το 8,000 (120,000/15), τώρα με το "συν 1" έχει ως εκλογικό μέτρο το 7,500 (120,000/16). Σκοπός του συστήματος "συν 1" είναι να μικραίνει το εκλογικό μέτρο σε κάθε περιφέρεια και να διατίθενται περισσότερες έδρες κατά την πρώτη κατανομή.

Ανάδειξη βουλευτών: Επειδή ένα κόμμα μπορεί να μην κερδίσει όλες τις έδρες που διεκδικεί σε μια εκλογική περιφέρεια, τίθεται το ερώτημα ποιοι από τους υποψήφιους βουλευτές του κόμματος θα καταλάβουν τις έδρες που πήρε το κόμμα. Η ανάδειξη των βουλευτών γίνεται είτε με βάση τους σταυρούς προτίμησης που δίνει ο εκλογέας, όταν ψηφίζει, στους βουλευτές που θα ήθελε να καταλάβουν τις έδρες είτε με βάση τη σειρά αναγραφής των ονομάτων τους στο συνδυασμό του κόμματος.

Βασικό **πλεονέκτημα** του αναλογικού γενικά συστήματος είναι το ότι εκπροσωπούνται όλα τα κόμματα στη Βουλή ανάλογα με τη δύναμή τους. Ως **μειονέκτημα** θεωρείται η αδυναμία συγκροτήσεως σταθερών κυβερνήσεων στην περίπτωση που η κυβέρνηση προέρχεται από τη Βουλή (Κοινοβουλευτική δημοκρατία).

3. **Μικτό εκλογικό σύστημα.** Το μικτό εκλογικό σύστημα αποτελεί συνδυασμό του πλειοψηφικού και του αναλογικού. Μπορεί π.χ. σε μια περιφέρεια της χώρας να εφαρμόζεται το πλειοψηφικό σύστημα, σε άλλη η ενισχυμένη αναλογική και σε άλλη η απλή αναλογική.

(Γ) Το εκλογικό σύστημα στην Κύπρο

Από το 1981 οι εκλογές γίνονται με το σύστημα της Αναλογικής. Για πρώτη φορά στην Κύπρο η ψηφοφορία γίνεται υποχρεωτική και πέρα από ελάχιστα προσόντα που πρέπει να διαθέτει κάποιος για να θεωρείται, σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 63), εκλογέας απαιτείται και η απόκτηση του εκλογικού βιβλιαρίου. Με απόφαση της Βουλής (1985) ο αριθμός των βουλευτών ανήλθε από 50 σε 80 (56+24).

Σύμφωνα με τον εκλογικό νόμο που ψηφίστηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων το 1995, για να δικαιούται ένα κόμμα να συμμετέχει στη Β' κατανομή των εδρών πρέπει να συγκεντρώσει τουλάχιστον το 1/56 του συνόλου των έγκυρων ψήφων σ' ολόκληρη τη Δημοκρατία, δηλαδή ποσοστό 1,8% περίπου. Επίσης, για να δικαιούται ένα κόμμα να συμμετέχει στη Γ' κατανομή των εδρών πρέπει να συγκεντρώσει τουλάχιστον τα 2/56 του συνόλου των έγκυρων ψήφων σ' ολόκληρη τη Δημοκρατία, δηλαδή ποσοστό 3,6% περίπου.

Από τους 56 Έλληνες βουλευτές οι 21 προέρχονται από τη Λευκωσία, οι 12 από τη Λεμεσό, οι 11 από την Αμμόχωστο, οι 5 από τη Λάρνακα, οι 4 από την Πάφο και οι 3 από την Κερύνεια.

Επίσης, αντιπροσώπους τους στη Βουλή εκλέγουν οι κοινότητες των Μαρωνιτών, Αρμενίων και Λατίνων, οι οποίοι παρακολουθούν τις συνεδριάσεις της Βουλής χωρίς δικαίωμα συμμετοχής στις συζητήσεις. Εκθέτουν όμως τις απόψεις τους για θέματα που αφορούν τις θρησκευτικές τους ομάδες.

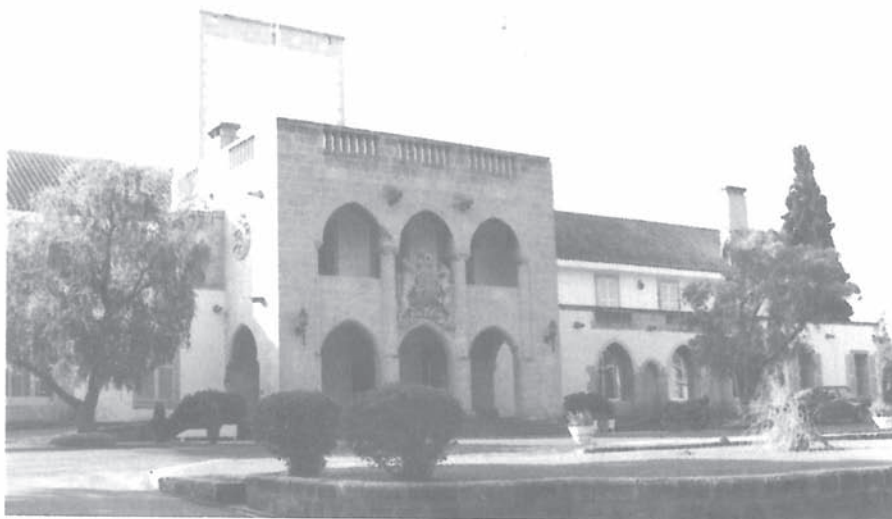
ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

- Το πολίτευμα στην Κύπρο είναι **προεδρική δημοκρατία**. Μετά την Ανεξαρτησία (1960) στο Σύνταγμα της Κύπρου περιλαμβάνονται ειδικά άρθρα για το διακανονισμό των σχέσεων των “δυο κοινοτήτων”, Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων. Μετά τις διακοινοτικές ταραχές του 1963 οι Τουρκοκύπριοι απεχώρησαν από τον κυβερνητικό μηχανισμό.
- Το Σύνταγμα της Κύπρου είναι “δοτό”.
- Κατά το Κυπριακό Σύνταγμα γίνεται “**διάκριση των εξουσιών**” και οι τρεις εξουσίες ασκούνται από διαφορετικά πρόσωπα: η **νομοθετική** από τη Βουλή (πριν το 1964 και από τις Κοινοτικές Συνελεύσεις), η **εκτελεστική** από τον Πρόεδρο, τους Υπουργούς και το Υπουργικό Συμβούλιο (πριν το 1964 και από τον Αντιπρόεδρο) και η **δικαστική** από τα Δικαστήρια.
- **Βουλή των Αντιπροσώπων**: Απαρτίζεται σήμερα από 56 Έλληνες βουλευτές που εκλέγονται για περίοδο πέντε χρόνων. Οι υπουργοί υποβάλλουν στη Βουλή νομοσχέδια για επιψήφιση και οι βουλευτές προτάσεις νόμων που ψηφίζονται ή απορρίπτονται κατόπιν ορισμένης διαδικασίας.
- **Η Κυπριακή Βουλή είναι κυρίως σώμα νομοθετικό**. Συζητεί οποιοδήποτε θέμα εγγραφεί στην ημερήσια διάταξη κάθε συνεδρίασεως και ασκεί έμμεσα κοινοβουλευτικό έλεγχο.
- **Εκλογικά συστήματα**: Τα είδη των εκλογικών συστημάτων είναι βασικά τρία: πλειοψηφικό, αναλογικό, μικτό.
- **Πλειοψηφικό**: εκλέγεται ο υποψήφιος ή ο συνδυασμός που παίρνει τις περισσότερες ψήφους (απόλυτη πλειοψηφία - σχετική πλειοψηφία).
- **Αναλογικό**: Οι έδρες κατανέμονται ανάλογα με τον αριθμό των ψήφων που πήρε κάθε υποψήφιος ή συνδυασμός (απλή αναλογική - ενισχυμένη αναλογική).
- **Μικτό**: Σε ορισμένες περιφέρειες μιας χώρας ισχύει το πλειοψηφικό και σε ορισμένες το αναλογικό σύστημα. Από το 1981 οι βουλευτικές εκλογές στην Κύπρο γίνονται με το σύστημα της αναλογικής και η ψηφοφορία είναι υποχρεωτική.

2. Εκτελεστική Εξουσία

Η εκτελεστική εξουσία έχει καθήκον να εφαρμόζει και να διασφαλίζει τους νόμους που ψηφίστηκαν από τη νομοθετική, να φροντίζει για την άμυνα και την ασφάλεια του κράτους, να διακανονίζει τις σχέσεις με τους άλλους λαούς και γενικά να παίρνει τα αναγκαία μέτρα για την οικονομική και πνευματική ευημερία του λαού.

Σύμφωνα με το Κυπριακό Σύνταγμα, η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο, από κοινού ή χωριστά, από τους Υπουργούς και το Υπουργικό Συμβούλιο. Επειδή το Σύνταγμα προνοεί για την ύπαρξη Τούρκου ως Αντιπρόεδρου, μετά το 1963 την εκτελεστική εξουσία ασκούν μόνο ο Πρόεδρος, οι Υπουργοί και το Υπουργικό Συμβούλιο.

Το Προεδρικό Μέγαρο στη Λευκωσία

(Α) Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Στην Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, όπως είναι η Ελλάδα, ο Πρόεδρος εκλέγεται από τη Βουλή και η Κυβέρνηση (Πρωθυπουργός και Υπουργοί) χρειάζονται την ψήφο εμπιστοσύνης της. Στην Προεδρική όμως Δημοκρατία, όπως είναι η Κύπρος, ο Πρόεδρος του κράτους εκλέγεται άμεσα από το λαό με προεδρικές εκλογές και σχηματίζει κυβέρνηση διορίζοντας τους υπουργούς του χωρίς κανέναν περιορισμό.

Η θητεία του Προέδρου είναι πενταετής (άρθρο 43).

Καθήκοντα και αρμοδιότητες του Προέδρου:

Ο Πρόεδρος επικυρώνει και εκδίδει τους νόμους που ψήφισε η Βουλή και τις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου (άρθρο 47, δ, ε.) Διορίζει και παύει τους “ανεξάρτητους αξιωματούχους της Δημοκρατίας”.* Φροντίζει για την άμυνα και την ασφάλεια της χώρας (άρθρο 47, ζ, η.) Διακανονίζει την εξωτερική πολιτική του κράτους (άρθρο 50). Δημοσιεύει στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας τις αποφάσεις του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου (άρθρο 47 1α). Για τη διασφάλιση της εκτελεστικής εξουσίας διορίζει τους Υπουργούς (άρθρο 46), που αποτελούν την Κυβέρνηση της χώρας. Ο Πρόεδρος προεδρεύει του Υπουργικού Συμβουλίου χωρίς όμως να έχει δικαίωμα ψήφου (άρθρο 48, β).

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει το δικαίωμα αναπομπής νόμων ή αποφάσεων της Βουλής ή του προϋπολογισμού (άρθρο 48, ζ) και το δικαίωμα αναπομπής αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου (άρθρο 48ε). Επίσης έχει το δικαίωμα οριστικής αρνησικυρίας (βέτο) αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, νόμων και αποφάσεων της Βουλής, που αφορούν τις εξωτερικές υποθέσεις, την άμυνα ή την ασφάλεια (άρθρο 48, δ, στ).

(B) Υπουργεία και Υπουργικό Συμβούλιο

Για την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τους Υπουργούς που συγκροτούν το Υπουργικό Συμβούλιο.

Στην Κύπρο υπάρχουν σήμερα έντεκα υπουργεία:

- α) **Υπουργείο Εξωτερικών:** Είναι υπεύθυνο για τις σχέσεις του Κράτους με τις άλλες χώρες, για τις διάφορες συμβάσεις με άλλα κράτη και γενικά για την εξωτερική πολιτική της χώρας.
- β) **Υπουργείο Εσωτερικών:** Φροντίζει για τις εσωτερικές υποθέσεις του Κράτους γενικά, για τον τρόπο εσωτερικής διοίκησης και εποπτεύει τα όργανα αυτοδιοίκησης. Είναι υπεύθυνο για τη διοργάνωση εκλογών και τα θέματα προσφύγων.
- γ) **Υπουργείο Άμυνας:** Φροντίζει για την ασφάλεια από κάθε εξωτερική απειλή και την οργάνωση της άμυνας. Σ’ αυτό υπάγεται η Εθνική Φρουρά και ο Κυπριακός Στρατός.

* “Ανεξάρτητοι Αξιωματούχοι”: ο γενικός εισαγγελέας, ο βοηθός γενικός εισαγγελέας, ο γενικός ελεγκτής, ο βοηθός γενικός ελεγκτής, ο διοικητής και ο υποδιοικητής της Εκδοτικής Τράπεζας, η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας, η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας, ο γενικός λογιστής και ο βοηθός γενικός λογιστής, οι αρχηγοί και υπαρχηγοί του στρατού, της αστυνομίας και της χωροφυλακής, ο πρόεδρος και οι δικαστές του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου, το τριμελές Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για περιπτώσεις δημόσιου κινδύνου.

- δ) **Υπουργείο Οικονομικών:** Διαχειρίζεται τα οικονομικά του Κράτους. Καταρτίζει τον Προϋπολογισμό, κατανέμει και εισπράττει τους φόρους, εγκρίνει τις αυξήσεις μισθών και διενεργεί γενικά όλες τις εισπράξεις και πληρωμές του Κράτους.
- ε) **Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης:** Εποπτεύει την απονομή δικαιοσύνης, φροντίζει για την καλή λειτουργία των δικαστηρίων και των φυλακών, εργάζεται για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και είναι υπεύθυνο για την εσωτερική ασφάλεια και τάξη.
- στ) **Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού:** Δημιουργήθηκε μετά τη διάλυση των Κοινοτικών Συνελεύσεων (νόμος 12 του 1965). Είναι υπεύθυνο για τη μόρφωση των πολιτών, την οργάνωση και λειτουργία όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και γενικά την ανάπτυξη των τεχνών και των γραμμάτων. Σ' αυτό υπάγονται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, η Μορφωτική Υπηρεσία, οι Τεχνικές Υπηρεσίες, το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, η Υπηρεσία Καθοδήγησης και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.
- ζ) **Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων:** Ασχολείται με τα εργατικά θέματα, τις κοινωνικές ασφαλίσσεις και υπηρεσίες και τα σχέδια συντάξεων.
- η) **Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος:** Φροντίζει για την προαγωγή της γεωργικής παραγωγής και της κτηνοτροφίας και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- θ) **Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων:** Ασχολείται με θέματα που έχουν σχέση με τις συγκοινωνίες (δρόμοι, οργάνωση, μεταφορές, άδειες αυτοκινήτων), τις επικοινωνίες και την εκτέλεση συναφών έργων (αεροδρόμια, λιμάνια, υδατοφράκτες κτλ). Επίσης είναι υπεύθυνο για διαφύλαξη και συντήρηση αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.
- ι) **Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού:** Είναι υπεύθυνο για το εσωτερικό και εξωτερικό εμπόριο, τη διοργάνωση και συμμετοχή του Κράτους σε εκθέσεις προϊόντων, την οργάνωση της βιομηχανίας, την επίβλεψη των εργοστασίων και βιοτεχνιών, τα μεταλλεία, τη συνεργατική ανάπτυξη και τον τουρισμό.
- ια) **Υπουργείο Υγείας:** Φροντίζει για τη δημόσια υγεία και γενικά την ιατρική περίθαλψη με την οργάνωση νοσοκομείων, την περιστολή επιδημικών ασθενειών κ.ά.

Κάθε Υπουργός ως προϊστάμενος του Υπουργείου του είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή των νόμων που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές του, για τη διοίκηση και οργάνωση των υπηρεσιών που υπάγονται στο υπουργείο του και για την προπαρασκευή του τμήματος του προϋπολογισμού που αναφέρεται σ' αυτό (άρθρο 58).

Το Υπουργικό Συμβούλιο διευθύνει γενικά και ελέγχει τη διακυβέρνηση της Δημοκρατίας, συντονίζει και εποπτεύει τις δημόσιες υπηρεσίες, εποπτεύει και διαθέτει την παρουσία της Δημοκρατίας και επεξεργάζεται τον προϋπολογισμό.

σμό και τα νομοσχέδια πριν να κατατεθούν στη Βουλή των Αντιπροσώπων (άρθρο 54).

Σε περίπτωση πολέμου ή άλλου δημόσιου κινδύνου το Υπουργικό Συμβούλιο έχει την εξουσία να αποφασίζει την κήρυξη έκτακτης ανάγκης (άρθρο 183). Σ' αυτή την περίπτωση, όπως και για κάθε απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου που αφορά θέματα εσωτερικών υποθέσεων, άμυνας και ασφάλειας, ο Πρόεδρος (ή ο Αντιπρόεδρος ή και οι δυο μαζί) έχουν το δικαίωμα οριστικής αρνησικυρίας που ασκείται μέσα σε σαράντα οκτώ ώρες από την ημέρα που κοινοποιείται σ' αυτούς η απόφαση.

Η σύγκληση του Υπουργικού Συμβουλίου γίνεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ο οποίος καταρτίζει και την ημερήσια διάταξη των συνεδριάσεων.

(Γ) Δημόσια Υπηρεσία

Ο όρος Δημόσια Υπηρεσία περιλαμβάνει κάθε υπηρεσία της οποίας η διοίκηση υπάγεται στον έλεγχο της Δημοκρατίας και υποδηλώνει όλους τους δημόσιους υπάλληλους, όσους δηλαδή εργάζονται για την εφαρμογή της πολιτικής της Κυβέρνησης.

Για το διορισμό, τη μονιμοποίηση, την προαγωγή, τις μεταθέσεις, τη συνταξιοδότηση και την παύση των δημοσίων υπαλλήλων, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει επιτροπή, την "Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας" (άρθρο 124). Για την εκπαιδευτική υπηρεσία διορίζεται πενταμελής "Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας".

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. *Τι ονομάζουμε Εκτελεστική Εξουσία και ποια τα κυριότερα καθήκοντά της;*
2. *Ποιες οι σπουδαιότερες αρμοδιότητες του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας σύμφωνα με το Σύνταγμα;*
3. *Αναφέρετε με συντομία τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες του κάθε Υπουργείου στην Κύπρο.*
4. *Ποια Υπουργεία υπάρχουν στην Ελλάδα, όχι όμως στην Κύπρο; Ποιες οι αρμοδιότητές τους;*
5. *Τι είναι Δημόσια Υπηρεσία, Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας, Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας;*
6. *Υπογραμμίστε το ορθό:*
  - a. *Ποιος διορίζει το Γενικό Εισαγγελέα;*
    - *Ο Πρόεδρος*
    - *Το Υπουργικό Συμβούλιο*
    - *Η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας*

- β. Ο πρόεδρος έχει το δικαίωμα βέτο:
- σε κάθε απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου
  - σε ορισμένες αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και της Βουλής.
  - σε κάθε απόφαση της Βουλής.
- γ. Ποιο Υπουργείο έχει την ευθύνη για τους αρχαιολογικούς χώρους;
- Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος
  - Συγκοινωνιών και Έργων
  - Παιδείας και Πολιτισμού
- δ. Ποιο Υπουργείο είναι υπεύθυνο για τη διοργάνωση των εκλογών;
- Εσωτερικών
  - Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης
  - Οικονομικών

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

- Στην Προεδρική Δημοκρατία ο Πρόεδρος του κράτους είναι ο αρχηγός της πολιτείας και προηγείται όλων στη Δημοκρατία. Εκλέγεται άμεσα από το λαό με προεδρικές εκλογές και σχηματίζει κυβέρνηση διορίζοντας τους Υπουργούς του χωρίς κανένα περιορισμό.
- Στην Κύπρο ο πρόεδρος εκλέγεται για πέντε χρόνια.
- Υπουργεία: Στην Κύπρο υπάρχουν έντεκα υπουργεία: Εξωτερικών, Εσωτερικών, Άμυνας, Παιδείας και Πολιτισμού, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Συγκοινωνιών και Έργων, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Υγείας, Οικονομικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης.
- Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες του Προέδρου, των Υπουργών και του Υπουργικού Συμβουλίου καθορίζονται από το Σύνταγμα (άρθρα 36-60).

3. Δικαστική Εξουσία

Η πραγματική "πολιτεία" γεννιέται από τη στιγμή που η δικαστική λειτουργία αντικαθιστά την αυτοδικία.

Στην Κύπρο η δικαστική εξουσία σκοπό έχει να απονέμει δικαιοσύνη διορθώνοντας όσα διαπράχθηκαν αντίθετα με το νόμο, επιλύοντας με βάση το νόμο και το φυσικό δίκαιο τις διάφορες αντιδικίες, εποπτεύοντας την επιψήφιση των νόμων, ώστε να μην είναι αντισυνταγματικοί, και ελέγχοντας την εκτελεστική εξουσία, ώστε να περιορίζει τις δικαιοδοσίες της στα πλαίσια που ορίζει το Σύνταγμα και οι Νόμοι. Έτσι, ανώτατη εξουσία είναι το Σύνταγμα και θεματοφύλακός του γίνεται η δικαστική εξουσία που περισσότερο από κάθε άλλη αρχή πρέπει να διακρίνεται από τις άλλες δυο εξουσίες και να μένει ανεξάρτητη και ανεπηρέαστη.

Ο δικαστής κατά την άσκηση των καθηκόντων του δεν επηρεάζεται από προσωπικούς υπολογισμούς ή εξωδικαστικά ελατήρια. Ορκίζεται εξάλλου ότι θα απονέμει το δίκαιο σε όλους σύμφωνα με τους νόμους και τα έθιμα του κράτους, χωρίς φόβο ή εύνοια, προκαταλήψεις ή πάθος. Αναλαμβάνει επομένως την ευθύνη να εκτελεί τα δικαστικά του καθήκοντα με αμεροληψία και ανεξάρτητα από κινδύνους ή προσωπικά πλεονεκτήματα ή προσωπικές συμπάθειες ή ανιπάθειες προς τους διάδικους.

Στην Κύπρο οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας· όλοι οι άλλοι δικαστές διορίζονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο που αποτελείται από το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, από όλους τους δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου και από εκπρόσωπο του Δικηγορικού Σώματος.

Οι συνεδριάσεις των Δικαστηρίων είναι δημόσιες και οι δικαστές πρέπει να αιτιολογούν την απόφασή τους και να την απαγγέλλουν δημόσια.

(Α) Έλεγχος των πράξεων των άλλων εξουσιών

Σύμφωνα με την έννοια του Κράτους Δικαίου, κάθε κρατική ενέργεια πρέπει να συμφωνεί με τους κανόνες δικαίου που περιέχονται στο Σύνταγμα και τους νόμους. Έτσι ο Νόμος, ως ο "πάντων βασιλεύς", κατά τον Πίνδαρο, ρυθμίζει κάθε κρατική λειτουργία δίνοντας στη δικαστική εξουσία την αρμοδιότητα αλλά και την υποχρέωση να κρίνει τη νομιμότητα και συνταγματικότητα κάθε πράξεως.

Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει αποκλειστική δικαιοδοσία ν' αποφασίζει οριστικά και αμετάκλητα αν μια πράξη, απόφαση ή παράλειψη οποιουδήποτε οργάνου που ασκεί εκτελεστική ή διοικητική λειτουργία είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα και τους νόμους. Το δικαίωμα προσφυγής στο Ανώτατο το έχει κάθε πολίτης της Δημοκρατίας ούτως ώστε ν' αποφεύγονται οι υπερβάσεις και η κατάχρηση εξουσίας των διοικητικών οργάνων εις βάρος των πολιτών και να κατοχυρώνονται τα δικαιώματα και οι ελευθερίες τους.

Το Ανώτατο Δικαστήριο ελέγχει και τις αποφάσεις της νομοθετικής εξουσίας ούτως ώστε να κατοχυρώνεται η συνταγματικότητα των νόμων που ψηφίζονται κάθε φορά από τη Βουλή των Αντιπροσώπων (άρθρα 137 και 138). Σε περίπτωση προσφυγής, το Δικαστήριο έχει τη δικαιοδοσία να επικυρώσει ή να ακυρώσει το νόμο ή την απόφαση στο σύνολό τους ή ενμέρει ή να τις επαναπέμψει στη Βουλή των Αντιπροσώπων για επανεξέταση.

Η αρμοδιότητα αυτή του Ανώτατου Δικαστηρίου να κρίνει τη νομιμότητα και συνταγματικότητα των πράξεων και αποφάσεων των άλλων εξουσιών σκοπό έχει να διασφαλίσει την αρχή ότι "Το Σύνταγμα είναι ο υπέρτατος νόμος της Δημοκρατίας".

(Β) Γενικός Εισαγγελέας (άρθρα 112-114)

Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας προΐσταται της νομικής υπηρεσίας της Δημοκρατίας. Διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και υπηρετεί στη θέση αυτή μέχρι να φτάσει στο όριο αφυπηρέτησης που είναι το ίδιο με των Δικαστών του Ανώτατου Δικαστηρίου (το εξηκοστό όγδοο έτος συμπληρωμένο).

Ο Γενικός Εισαγγελέας έχει την εξουσία να κινεί, να διεξάγει ή να διατάσσει δίωξη εναντίον οποιουδήποτε προσώπου για λόγους δημόσιου συμφέροντος, κατά την κρίση του. Η άσκηση δίωξης από την εισαγγελική αρχή δεν υπόκειται σε κανένα έλεγχο ούτε μπορεί ν' αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής έρευνας. Επίσης, ο Γενικός Εισαγγελέας μπορεί να σταματήσει οποιαδήποτε ποινική δίωξη που εκκρεμεί σε οποιοδήποτε δικαστήριο και σε οποιοδήποτε στάδιο βρίσκεται η διαδικασία.

Ο Γενικός Εισαγγελέας είναι ο νομικός σύμβουλος της Δημοκρατίας, του Προέδρου, του Υπουργικού Συμβουλίου και των Υπουργών.

(Γ) Δικαστήρια

Είναι τα όργανα που ασκούν τη δικαστική εξουσία και αποτελούνται από δικαστές που έχουν τα νόμιμα προσόντα για την άσκηση της δικαστικής εξουσίας.

(α) ΑΝΩΤΑΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Δημιουργήθηκε μετά τις διακοινοτικές ταραχές του 1963 από τη συνένωση των δυο δικαστηρίων που λειτουργούσαν μέχρι τότε, του Ανώτατου Συνταγματικού και του Ανώτατου Δικαστηρίου. Το Ανώτατο Δικαστήριο μπορεί να κηρύξει ένα νόμο αντισυνταγματικό κι έχει δικαιοδοσία να εκδικάζει προσφυγές που γίνονται εναντίον πράξης ή παράλειψης οποιουδήποτε οργάνου που ασκεί εκτελεστική ή διοικητική εξουσία.

(β) ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ: Για την κάθε επαρχία λειτουργεί ένα Επαρχιακό Δικαστήριο του οποίου ο πρόεδρος λέγεται Πρόεδρος Επαρχιακού Δικαστηρίου και τα άλλα μέλη (2-3) Επαρχιακοί Δικαστές. Τα Επαρχιακά Δικαστήρια έχουν τις εξής δικαιοδοσίες:

1. **Ποινική Δικαιοδοσία:** Οι ποινικές υποθέσεις που επιλαμβάνονται τα Επαρχιακά Δικαστήρια αφορούν υποθέσεις παραβίασεως των Νόμων ή διάπραξης αδικημάτων για τα οποία προνοείται μικρή ποινή (κλοπές, τραυματισμός, απάτες, εξύβριση κτλ.).

2. **Αστική δικαιοδοσία:** Έχουν αρμοδιότητα να εκδικάζουν όλες τις υποθέσεις που αφορούν διαφορές μεταξύ των πολιτών. Για υποθέσεις πάνω από πέντε χιλιάδες λίρες επιλαμβάνεται το Πλήρες Επαρχιακό Δικαστήριο που αποτελείται από τον Πρόεδρο του Επαρχιακού Δικαστηρίου και έναν Επαρχιακό Δικαστή.

Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ασκήσει έφεση στο Ανώτατο Δικαστήριο για την απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου.

Ο Επαρχιακός Δικαστής έχει δικαιοδοσία να διεξάγει προανάκριση για σκοπούς παραπομπής ή μη στο Κακουργιοδικείο οποιουδήποτε προσώπου που κατηγορείται για αδίκημα παραπέμφιμο στο Κακουργιοδικείο.

(γ) **ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΑ:** Σε κάθε επαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας λειτουργεί ένα Κακουργιοδικείο που απαρτίζεται από έναν Πρόεδρο Επαρχιακού Δικαστηρίου και δυο Επαρχιακούς Δικαστές και εκδικάζει τα ποινικά αδικήματα για τα οποία προνοείται φυλάκιση που υπερβαίνει τα τρία χρόνια.

Παραβάσεις που γίνονται από στρατιωτικούς ή από πολίτες της Δημοκρατίας, όταν εκτελούν τη στρατιωτική τους θητεία, εξετάζονται και εκδικάζονται από ειδικά δικαστήρια, τα στρατοδικεία.

Τα Δικαστήρια στη Λευκωσία

(Δ) Ο θεσμός του Επιτρόπου Διοικήσεως

Από το 1991 λειτουργεί στην Κύπρο ο θεσμός του Επιτρόπου Διοικήσεως, του Ombudsman, όπως είναι διεθνώς γνωστός.

Η λέξη Ombudsman είναι σουηδική, γιατί και ο θεσμός είναι σουηδικής προέλευσης. Εισάχθηκε στη χώρα αυτή το έτος 1809. Η λέξη μπορεί να μεταφραστεί στην ελληνική ως εκπρόσωπος του πολίτη ή, με μια πιο ελεύθερη μετάφραση, ως δικηγόρος του πολίτη.

Το παράδειγμα της Σουηδίας ακολούθησε από το 1919 και η Φινλανδία.

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ο θεσμός εξαπλώθηκε με γοργό ρυθμό σε πολλές χώρες τόσο της Ευρώπης όσο και άλλων ηπείρων.

Η τόσο ραγδαία εξάπλωση του θεσμού οφείλεται βασικά στις δραστηριότητες της δημόσιας διοίκησης οι οποίες αλλοίωσαν τη μορφή των σχέσεων του ατόμου με το κράτος.

Αυτή η νέα μορφή των σχέσεων κράτους και πολίτη κατέστησε αναγκαία τη συμπλήρωση και επέκταση των παραδοσιακών τρόπων ελέγχου της δημόσιας διοίκησης, ώστε να καταστεί αποτελεσματικότερη η προστασία του ατόμου από τις ενέργειες της διοίκησης που προσβάλλουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του.

Οι ελπίδες γι' αυτό το δύσκολο έργο εναποτέθηκαν στον Ombudsman. Βασικό έργο του Ombudsman είναι να ερευνά παράπονα ατόμων που ισχυρίζονται ότι έχουν αδικηθεί από ενέργειες της διοίκησης και, σε περίπτωση που βρίσκει ένα παράπονο δικαιολογημένο, να εισηγείται και να υποδεικνύει τρόπους επανόρθωσης της αδικίας.

Όπως έχει καταδειχθεί στις χώρες όπου λειτούργησε και πέτυχε ο θεσμός, με τον Ombudsman ενισχύεται η δημοκρατία και γίνεται πιο ανθρώπινη, γιατί η βασική αποστολή του είναι να διασφαλίζει όπως η διοίκηση κατά τη δράση της δίνει περισσότερη προσοχή και επιδεικνύει περισσότερο σεβασμό στο άτομο.

Με βάση τις διατάξεις του Νόμου 3 του 1991 ο Επίτροπος Διοικήσεως είναι ένας ανεξάρτητος αξιωματούχος της Κυπριακής Πολιτείας, ο οποίος μπορεί να ελέγχει τη διοίκηση μέσα στα πλαίσια που καθορίζει και επιτρέπει το προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης που ισχύει στην Κύπρο.

Στο άρθρο 3 του Νόμου προβλέπεται ο διορισμός Επιτρόπου Διοικήσεως με εξαετή θητεία. Σύμφωνα με το εδάφιο (1) του άρθρου αυτού, ο Επίτροπος Διοικήσεως διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ύστερα από εισήγηση του Υπουργικού Συμβουλίου και σύμφωνη απόφαση της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Βασική αρμοδιότητα του Επιτρόπου Διοικήσεως είναι να ελέγχει, μετά από υποβολή παραπόνου από κάποιο πρόσωπο, μια ενέργεια της διοίκησης είτε γιατί αυτή παραβίασε τα ατομικά του δικαιώματα είτε γιατί ασκήθηκε κατά παράβαση των νόμων ή των κανόνων της χρηστής διοίκησης και της ορθής συμπεριφοράς προς τους διοικούμενους [άρθρο 5 (1) (α)].

Το παράπονο που υποβάλλεται στον Επίτροπο μπορεί να αφορά οποιαδήποτε ενέργεια υπηρεσίας ή υπαλλήλου του κράτους ή οργανισμού δημοσίου δικαίου. Στις αρμοδιότητες του Επιτρόπου Διοικήσεως υπάγονται όχι μόνο η Δημόσια Υπηρεσία αλλά και η Εκπαιδευτική Υπηρεσία, η Αστυνομία και η Εθνική Φρουρά. Δεν υπάγονται οι αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως είναι οι Δήμοι, τα Συμβούλια Βελτιώσεως και οι Κοινότητες.

Στην αρμοδιότητα του Επιτρόπου Διοικήσεως υπάγονται και ενέργειες των Υπουργών, εκτός αν οι ενέργειες αυτές αφορούν θέματα γενικής κυβερνητικής πολιτικής ή τις δραστηριότητές τους ως μελών του Υπουργικού Συμβουλίου.

Δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα του Επιτρόπου οι ενέργειες των ανεξάρτητων αξιωματούχων της πολιτείας, όπως είναι ο Γενικός Εισαγγελέας ή ο Γενικός Ελεγκτής, και οι ενέργειες των ανεξάρτητων αρχών, όπως είναι η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας. Επίσης, δεν ελέγχονται από τον Επίτροπο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, το Υπουργικό Συμβούλιο, η Βουλή των Αντιπροσώπων και τα Δικαστήρια.

Παράπονα μπορεί να υποβάλλει κάθε πρόσωπο που διαμένει στην Κύπρο, ανεξάρτητα αν αυτό είναι πολίτης της Δημοκρατίας, φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Βασική προϋπόθεση είναι το παράπονο να αφορά ενέργεια που επηρεάζει άμεσα και προσωπικά κάποιο πρόσωπο.

Ο Επίτροπος για κάθε παράπονο που επιλαμβάνεται συντάσσει έκθεση. Αν βρει ότι διαπράχθηκε αδικία σε βάρος του παραπονούμενου, στην έκθεσή του υποβάλλει και εισήγηση ή σύσταση στην αρμόδια αρχή για να επανορθώσει την αδικία.

Επίσης, ο Επίτροπος υποβάλλει κάθε έτος στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας έκθεση για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του. Στην ετήσια έκθεσή του ο Επίτροπος δεν αρκείται μόνο στα πεπραγμένα, αλλά διατυπώνει και γενικές παρατηρήσεις και εισηγήσεις αναφορικά με την ισχύουσα νομοθεσία και τον τρόπο λειτουργίας των διαφόρων δημοσίων υπηρεσιών. Η ετήσια έκθεση κοινοποιείται στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. *Εξηγήστε πώς η δικαστική εξουσία ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων και αποφάσεων της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας.*
2. *Ποιες είναι οι δικαιοδοσίες του Γενικού Εισαγγελέα;*
3. *Ποια δικαστήρια λειτουργούν σήμερα στην Κύπρο και ποιες οι αρμοδιότητές τους;*
4. *Αναφέρετε υποθέσεις που εκδικάζονται σήμερα από τα Κυπριακά Δικαστήρια.*
5. *Ποιο δικαστήριο θα κρίνει*
(α) *αν ένας νόμος είναι αντισυνταγματικός,*

- (β) αν η έφεση για μια απόφαση δικαστηρίου πρέπει να απορριφθεί ή όχι,
 (γ) αν κάποιος είναι ένοχος φόνου,
 (δ) αν κάποιος πρέπει να πάρει αποζημίωση από άλλο πολίτη 250,000,
 (ε) αν κάποιος στρατιώτης έχει ευθύνη για την πρόκληση δυστυχήματος,
 (στ) αν κάποιος είναι ένοχος για κλοπή.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Ποιο το νόημα των όρων: διάδικοι, ενάγων, εναγόμενος, αγωγή, λίβελλος, έφεση, προσφυγή, ερήμην, κάθειρξη, φυλάκιση, δημόσιος κατήγορος, συνήγορος, δίκη εντός δίκης, ισόβια δεσμά, μάρτυρας υπερασπίσεως, μάρτυρας κατηγορίας.
2. Τοποθετήστε κλιμακωτά τις πιο κάτω έννοιες αρχίζοντας από την υπέρτατη εξουσία: νόμος, Σύνταγμα, Πρόεδρος. Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
3. Αποδώστε το νόημα του αποσπάσματος του Ευ. Παπανούτσου που ακολουθεί και απαντήστε στις ερωτήσεις:
  - a. Ποιος ο ρόλος της δικαστικής εξουσίας για την κατοχύρωση του δικαιώματος του πολίτη να αμύνεται κατά της εξουσίας.
  - β. Με ποιο τρόπο η πολιτικοποίηση του ατόμου το βοηθά να αμύνεται κατά της κατάχρησης εξουσίας;
  - γ. Πώς η αρχή της "διάκρισης των εξουσιών" κατοχυρώνει το δικαίωμα άμυνας του πολίτη;

"Στο δημοκρατικό πολίτευμα το άτομο αισθάνεται ότι δικαιούται να αμύνεται απέναντι σε κάθε απόπειρα της εξουσίας να παρεμβαίνει στην εξωτερική και στην εσωτερική του ζωή πέρα από ένα συμφωνημένο όριο, εκείνο που θέτει η ηθική υπόσταση του ανθρώπου ως όντος ελεύθερου αλλά και ηθικά πάλι υποχρεωμένου να μην ασκεί την ελευθερία του εις βάρος της ελευθερίας των άλλων. Η πολιτεία με τον καταστατικό νόμο της οφείλει να αναγνωρίζει το δικαίωμα τούτο και να εξασφαλίζει σε όλους ανεξαιρέτα τους πολίτες τα μέσα να κάνουν αποτελεσματική την άμυνά τους απέναντι στις τυχόν αυθαιρεσίες των οργάνων της. Μόνο τα γνήσια δημοκρατικά καθεστώτα δέχονται την εικόνα του πολίτη αντιμέτωπου προς το κράτος κατά την διεκδίκηση των δικαιωμάτων του".

Ευ. Παπανούτσου
 "Ο νόμος και η αρετή"

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

- **Το Σύνταγμα** είναι υπέρτατος νόμος της Δημοκρατίας (άρθρο 179, 1).
- **Γενικός Εισαγγελέας:** Προϊστάται της νομικής υπηρεσίας της Δημοκρατίας, είναι ο νομικός σύμβουλος της Δημοκρατίας και της εκτελεστικής εξουσίας και έχει την εξουσία να κινεί δίωξη εναντίον οποιουδήποτε προσώπου για λόγους δημόσιου συμφέροντος κατά την κρίση του.
Διορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και υπηρετεί στη θέση αυτή μέχρι να φτάσει στο όριο αφυπηρέτησης.
- **Δικαστήρια:** Ανώτατο Δικαστήριο με δικαιοδοσία σε διοικητικά θέματα, αστικές και ποινικές υποθέσεις (δευτεροβάθμια δικαιοδοσία) και υποθέσεις του ναυτικού (ναυτοδικείο). Επαρχιακά δικαστήρια με ποινική δικαιοδοσία και αστική. Κακούργιοδικεία με δικαιοδοσία σε υποθέσεις για τις οποίες προνοείται φυλάκιση που υπερβαίνει τα τρία χρόνια. Στρατοδικεία με δικαιοδοσία σε υποθέσεις που αφορούν στρατιωτικούς ή πολίτες που εκτελούν τη στρατιωτική τους θητεία.

4. Διοικητική οργάνωση και τοπική αυτοδιοίκηση

Επισκεφθείτε τον Κοινοτάρχη, τη Δημοτική Επιτροπή ή το Συμβούλιο Βελτιώσεως της περιοχής σας και συλλέξτε πληροφορίες για τα εξής: από πόσα μέλη αποτελείται το Συμβούλιο ή η Επιτροπή, πόση είναι η θητεία τους, εξελέγησαν ή διορίστηκαν, ποιες οι αρμοδιότητές τους, ποια έργα προγραμματίζουν και ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν.

Στη συνέχεια προσπαθήστε να αξιολογήσετε το ρόλο και την προσφορά τους όχι ως συγκεκριμένων προσώπων αλλά ως οργάνων αυτοδιοίκησης γενικά (δε θα κρίνουμε τον Κοινοτάρχη Α, για παράδειγμα, αλλά θα δούμε την προσφορά και την αξία του Κοινοταρχη γενικά)].

(Α) Διοικητικά συστήματα

Ανάλογα με τον τρόπο που κατανέμονται οι αρμοδιότητες μεταξύ των οργάνων της διοικήσεως και τους τρόπους που ασκούν τις δραστηριότητές τους, δημιουργήθηκαν δυο κατηγορίες συστημάτων διοικήσεως: το συγκεντρωτικό και το αποκεντρωτικό.

Συγκεντρωτικό ονομάζεται το σύστημα σύμφωνα με το οποίο όλες οι εξουσίες συγκεντρώνονται στο κέντρο, στην πρωτεύουσα του κράτους, και η κυβέρνηση ασκεί όλες τις διοικητικές εξουσίες χωρίς να συμμετέχει στη διοίκηση ο λαός.

Αποκεντρωτικό λέγεται το σύστημα διοικήσεως κατά το οποίο ορισμένες διοικητικές εξουσίες διαμοιράζονται στις διάφορες περιφέρειες και ανατίθενται στις τοπικές αρχές.

Από τον ορισμό των δυο συστημάτων είναι φανερό πως το αποκεντρωτικό σύστημα διευκολύνει τη διοικητική οργάνωση του κράτους, ώστε να αποφεύγονται ταλαιπωρίες των πολιτών και έξοδα. Επίσης επισημαίνονται και λύνονται τα τοπικά προβλήματα ευκολότερα και γρηγορότερα από τους ίδιους τους πολίτες που τα αντιμετωπίζουν. Βασικό επίσης πλεονέκτημα του αποκεντρωτικού συστήματος είναι και το γεγονός ότι δίνει την ευκαιρία στους πολίτες που αυτοδιοικούνται να ωριμάζουν πολιτικά, να ενδιαφέρονται περισσότερο για τα κοινά και να συνειδητοποιούν ότι μπορούν υπεύθυνα να συμβάλουν στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Ο πολίτης δεν αισθάνεται έτσι ότι εξουσιάζεται, αλλά ότι συνεργάζεται για τη διοίκηση του κράτους.

Το διοικητικό σύστημα της αποκέντρωσης στηρίζεται στο θεσμό της αυτοδιοίκησης. Αυτοδιοίκηση υπάρχει, όταν η πολιτεία παραχωρεί την αρμοδιότητα της άσκησης ορισμένων κρατικών εξουσιών σε τοπικά όργανα που είτε εκλέγονται από τους συμπολίτες τους είτε διορίζονται από το κράτος. Η αυτοδιοίκηση διακρίνεται σε ειδική και τοπική.

(Β) Ειδική αυτοδιοίκηση

Η Ειδική ή κατά υπηρεσίες αυτοδιοίκηση παρέχεται από το κράτος σε ορισμένες υπηρεσίες που ασκούν την εξουσία αυτοδιοίκησης μέσα στα όρια που τους παρέχει ο νόμος και σε όλο το κράτος, όχι μόνο σε μια περιφέρεια. Τέτοιου είδους αυτοδιοίκηση έχουν η Αρχή Ηλεκτρισμού, ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, η Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου, το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου, η Αρχή Λιμένων, ο Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού, ο Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου, το Συμβούλιο Υδατοπρομήθειας κ.ά. Οι οργανισμοί αυτοί διοικούνται από διοικητικά συμβούλια που διορίζει η κυβέρνηση. Οι υπηρεσίες Ειδικής Αυτοδιοίκησης λέγονται και Ημικρατικοί Οργανισμοί.

(Γ) Τοπική αυτοδιοίκηση

Διοικητικά η Κύπρος υποδιαιρείται σε έξι επαρχίες: Λευκωσίας, Αμμοχώστου, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου και Κερύνειας.

Οι πόλεις Αμμοχώστου και Κερύνειας βρίσκονται, από τον Ιούλιο του 1974 που έγινε η τουρκική εισβολή, στο τουρκοκρατούμενο μέρος της Κύπρου.

Οι κάτοικοι των πόλεων αυτών και γενικότερα οι κάτοικοι του 37% του κυπριακού εδάφους αναγκάστηκαν από τους εισβολείς να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να διαμείνουν προσωρινά στις ελεύθερες περιοχές. Συνολικά το ένα τρίτο του πληθυσμού (200.000 περίπου) εξαναγκάστηκε να εγκαταλείψει τα χωριά, τις πόλεις και την επαρχία τους.

Η εποπτεία των Τοπικών Αρχών ασκείται από τον Έπαρχο. Καθεμιά από τις έξι επαρχίες της Κύπρου έχει τον έπαρχό της που διορίζεται από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας. Είναι ο σύνδεσμος των πολιτών της επαρχίας του και της Κυβέρνησης και φροντίζει ώστε να εφαρμόζεται η κυβερνητική πολιτική και να εξασφαλίζεται η ευημερία και ανάπτυξη της επαρχίας.

Υπάρχουν τρεις μορφές τοπικής αυτοδιοίκησης και έχουν όλες τις ίδιες περίπου εξουσίες και αρμοδιότητες. Αυτές είναι γενικά η βελτίωση και ανάπτυξη των περιοχών τους με την εκτέλεση οποιωνδήποτε έργων δημόσιας ωφέλειας που θεωρούνται αναγκαία ή επιθυμητά για την ανάπτυξη των περιοχών τους και τη δημιουργία συνθηκών ασφαλούς, άνετης και ευχάριστης διαβίωσης.

Οι τρεις αυτοί τύποι τοπικής αυτοδιοίκησης, μεταξύ των οποίων δεν υπάρχει ιεραρχική σχέση, είναι οι Δήμοι, τα Συμβούλια Βελτιώσεως και οι Χωριτικές Αρχές.

Χωριτικές Αρχές λειτουργούν και στους Δήμους και στις Περιοχές Βελτιώσεως, παράλληλα με τα Δημοτικά Συμβούλια και τα Συμβούλια Βελτιώσεως. Οι αρμοδιότητές τους όμως σ' αυτή την περίπτωση περιορίζονται σ' ορισμένα καθήκοντα δευτερεύουσας σημασίας, όπως είναι η έκδοση διαφόρων πιστοποιητικών, η πιστοποίηση φωτογραφιών, η καταγραφή γεννήσεων και θανάτων κτλ.

- 1) ΔΗΜΟΙ. Οποιαδήποτε πόλη ή χωριό ή σύμπλεγμα χωριών έχει πληθυσμό πάνω από 5.000 κατοίκους μπορεί να ανακηρυχθεί σε Δήμο, αν εξακριβωθεί, με δημοψήφισμα, ότι αυτή είναι η επιθυμία των κατοίκων.

Κάθε δήμος διοικείται από συμβούλιο το οποίο αποτελείται από το Δήμαρχο και τους σύμβουλους που εκλέγονται για πενταετή θητεία. Ο Δήμαρχος εκλέγεται απευθείας από το λαό.

Για να μπορέσουν οι Δήμοι να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους αναγκάζονται να επιβάλλουν ορισμένες φορολογίες, επιπρόσθετα προς την κρατική χορηγία που παίρνουν κάθε χρόνο και η οποία δεν είναι σταθερή.

- 2) ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΣ. Το Υπουργικό Συμβούλιο έχει την αρμοδιότητα να κηρύξει οποιοδήποτε χωριό ή σύμπλεγμα χωριών σε περιοχή βελτιώσεως. Οι περιοχές αυτές διοικούνται από εξαμελές Συμβούλιο Βελτιώσεως του οποίου τα μέλη, συμπεριλαμβανομένου και του Κοινοτάρχη, εκλέγονται κάθε πέντε χρόνια από τους κατοίκους. Στα συμβούλια αυτά δε συμμετέχουν πλέον Κυβερνητικά μέλη, εκτός από τον Έπαρχο που είναι και ο πρόεδρος του συμβουλίου.
- 3) ΧΩΡΙΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ. Τις τοπικές υποθέσεις του κάθε χωριού διαχειρίζεται πενταμελής εκλεγμένη χωριτική επιτροπή της οποίας η θητεία είναι πενταετής, όπως και στις περιπτώσεις των Δημοτικών Συμβουλίων και των Συμβουλίων Βελτιώσεως. Η Επιτροπή αποτελείται από τον πρόεδρό της, δηλ. τον κοινοτάρχη, τον αναπληρωτή κοινοτάρχη (ο οποίος αντικαθιστά τον κοινοτάρχη, όταν αυτός απουσιάζει ή κωλύεται) και τρία άλλα μέλη. Όπως και στην περίπτωση των δημάρχων, οι κοινοτάρχες εκλέγονται απευθείας από το εκλογικό σώμα και ξεχωριστά από τα τέσσερα άλλα μέλη της Χωριτικής Επιτροπής.

Από τον Ιανουάριο του 1991 καταβάλλεται στους Κοινοτάρχες μισθός για τις υπηρεσίες τους, που είναι ανάλογος με τον πληθυσμό της κάθε κοινότητας. Το μεγαλύτερο μέρος του μισθού καταβαλλόταν από την κυβέρνηση και το υπόλοιπο από τις ίδιες τις κοινότητες, όμως από την 1.1.1995 καταβάλλεται εξολοκλήρου από την κυβέρνηση.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Τι ονομάζουμε "αυτοδιοίκηση" και ποια είδη αυτοδιοίκησης υπάρχουν στην Κύπρο;
2. Ποιοι ημικρατικοί οργανισμοί έχουν τα αρχικά: Α.Η.Κ., Α.Τ.Κ., Ρ.Ι.Κ., Θ.Ο.Κ., Κ.Ο.Τ., Κ.Ο.Α.;
3. Για ποιους λόγους παραχωρείται από την κυβέρνηση η Τοπική Αυτοδιοίκηση και ποια τα οφέλη από αυτή;
4. Ποιες μορφές Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπάρχουν στην Κύπρο και ποιες προϋποθέσεις χρειάζονται για να εφαρμοστεί η καθεμιά από αυτές;
5. Τι είναι οι Δήμοι, ποιοι οι πόροι και οι αρμοδιότητές τους;
6. Τι είναι τα Συμβούλια Βελτιώσεως;
7. Ποιες οι βασικές διαφορές μεταξύ των Δημοτικών Συμβουλίων και των Συμβουλίων Βελτιώσεως;

B. 1) Συμπληρώστε τα πιο κάτω στοιχεία:

(αν είστε εκτοπισμένοι, συμπληρώστε με τα δεδομένα πριν την εισβολή).

ΟΝΟΜΑ:

.....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ - ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

.....

ΕΠΑΡΧΙΑ

.....

ΔΗΜΟΣ

.....

ΠΕΡΙΟΧΗ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΣ

.....

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

.....

(Γ) Συζητήστε το θέμα: Πώς μπορεί να εφαρμοστεί το αποκεντρωτικό και το συγκεντρωτικό σύστημα στη σχέση και στις αρμοδιότητες διεύθυνσης - μαθητών στο σχολείο και ποια τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα από την εφαρμογή του καθενός.

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

- **Συγκεντρωτικό σύστημα διοικήσεως:** Όλες σχεδόν οι εξουσίες συγκεντρώνονται στο κέντρο, στην πρωτεύουσα του κράτους, και η κυβέρνηση ασκεί όλες τις διοικητικές εξουσίες.
- **Αποκεντρωτικό σύστημα διοικήσεως:** Ορισμένες διοικητικές εξουσίες παραχωρούνται στις περιφέρειες και ανατίθενται σε τοπικές αρχές που είτε εκλέγονται από τους συμπολίτες τους είτε διορίζονται από το κράτος.
- **Αυτοδιοίκηση:** α) **Ειδική ή κατά υπηρεσίες** παρέχεται σε ορισμένες υπηρεσίες ή οργανισμούς που ασκούν διοικητική εξουσία σε όλο το κράτος κι όχι μόνο σε μια περιφέρεια. Οι υπηρεσίες Ειδικής Αυτοδιοίκησης λέγονται και Ημικρατικοί Οργανισμοί.
β) **Τοπική Αυτοδιοίκηση ή εδαφική** συνίσταται στην ανάθεση εξουσίας σε τοπικά όργανα διοίκησης για υποθέσεις που αφορούν την περιοχή τους.
- **Έπαρχος:** Λειτουργός του Υπουργείου Εσωτερικών. Διορίζεται από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας και ασκεί εποπτεία στις Τοπικές Αρχές. Είναι ο σύνδεσμος των πολιτών της επαρχίας του και της κυβέρνησης.
- **Μορφές Τοπικής Αυτοδιοίκησης:** Δήμοι, Συμβούλια Βελτιώσεως, Χωρικές Αρχές.
- **Δήμοι:** Λειτουργούν σε περιοχές που έχουν πληθυσμό πάνω από 5.000 κατοίκους. Κάθε Δήμος διοικείται από το Δήμαρχο και τους Δημοτικούς Συμβούλους.
- **Περιοχές Βελτιώσεως:** Κηρύσσονται από το Υπουργικό Συμβούλιο μεγάλες κοινότητες ή θέρετρα. Διοικούνται από επταμελές Συμβούλιο Βελτιώσεως που αποτελείται από πέντε μέλη, τον Κοινοτάρχη και τον Έπαρχο, που είναι και ο Πρόεδρος του Συμβουλίου.
- **Κοινότητες:** Διοικούνται από πενταμελή Χωρική Αρχή. Ο Πρόεδρος της ονομάζεται Κοινοτάρχης.

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΩΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ

1. Εισαγωγή: Διεθνής Κοινωνία

Διεθνής Κοινωνία ονομάζονται οι σχέσεις μεταξύ των διάφορων χωρών, που καθορίζονται από το διεθνές δίκαιο. Κατά το διεθνές δίκαιο, τις αρχές δηλαδή και τους κανόνες που ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών, όλα τα κράτη θεωρούνται ισότιμα μέλη της διεθνούς κοινωνίας.

Οι Διεθνείς Οργανισμοί είναι σύνδεσμοι κρατών (συνομοσπονδίες) με σκοπό τη συνεργασία με άλλα κράτη σε όλους τους τομείς (οικονομικό, πολιτιστικό, κοινωνικό) και τη διατήρηση της ειρήνης.

Ιδρύθηκαν με πρωτοβουλία πολλών λαών και λειτουργούν με τη συνεργασία των κυβερνήσεων όσων χωρών συμμετέχουν σ' αυτούς. Βάση της ίδρυσης και συνεργασίας είναι ορισμένες αρχές αποδεκτές σε όλα τα κράτη - μέλη των οργανισμών και κοινές επιδιώξεις που μπορούν να επιτευχθούν με τη συμμετοχή πολλών κρατών.

Οι αρχές των Οργανισμών και οι επιδιώξεις τους ψηφίζονται στην Ιδρυτική Γενική Συνέλευση των κρατών - μελών και περιλαμβάνονται στο Καταστατικό των Οργανισμών. Οι αποφάσεις που κατά καιρούς λαμβάνονται είναι γνωστές με το όνομα Διεθνείς συμβάσεις και γίνονται σεβαστές από τα κράτη που τις υπογράφουν.

2. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

(Α) Ίδρυση - Σκοποί του ΟΗΕ

Ο Ο.Η.Ε. ιδρύθηκε στις 24 Οκτωβρίου 1945, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ως συνέπεια της ανάγκης για διαφύλαξη της ειρήνης. Η διαπίστωση ότι ένας Γ' Παγκόσμιος Πόλεμος θα ήταν καταστροφικός για την ανθρωπότητα ώθησε στη δημιουργία του Οργανισμού αυτού του οποίου βασικός σκοπός είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ισορροπίας.

Στον Καταστατικό Χάρτη του Ο.Η.Ε. διακηρύσσεται σχετικά με τους σκοπούς:

ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ

Να σώσουμε τις ερχόμενες γενεές από τη μάστιγα του πολέμου, που δυο φορές στα χρόνια μας έφερε στην ανθρωπότητα ανείπωτη θλίψη.

Να διακηρύξουμε και πάλιν την πίστη στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, στην αξιοπρέπεια και στην αξία του ανθρώπου, στα ίσα δικαιώματα ανδρών και γυναικών και μεγάλων και μικρών εθνών.

Να δημιουργήσουμε προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες μπορεί να υπάρξει δικαιοσύνη και σεβασμός προς τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από τις συνθήκες και από άλλες πηγές διεθνούς δικαίου.

Να συμβάλλουμε στην κοινωνική πρόοδο και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου μέσα σε μεγαλύτερη ελευθερία.

ΚΑΙ ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

Να δείχνουμε ανεκτικότητα και να ζούμε ειρηνικά με τον άλλο σαν καλοί γείτονες.

Να ενώνουμε τις δυνάμεις μας για να διατηρούμε τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και να εξασφαλίζουμε, με την παραδοχή αρχών και την καθιέρωση μεθόδων, ότι δε θα χρησιμοποιείται ένοπλη βία παρά μόνο για το κοινό συμφέρον.

Να χρησιμοποιούμε τους διεθνείς οργανισμούς για να συμβάλλουμε στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο όλων των λαών.

ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΜΕ

Να ενώσουμε τις προσπάθειές μας, για να επιτύχουμε αυτούς τους σκοπούς. Έτσι, οι κυβερνήσεις μας, δια των αντιπροσώπων τους, που συγκεντρώθηκαν στην πόλη του Αγίου Φραγκίσκου και ήταν εφοδιασμένοι με πληρεξούσια τα οποία αναγνωρίστηκαν ως έγκυρα και νομότυπα, αποδέχτηκαν αυτόν το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και μ' αυτόν ίδρυσαν ένα Διεθνή Οργανισμό, που ονομάζεται Ηνωμένα Έθνη.

Σκοποί και αρχές

Άρθρο 1

Οι Σκοποί των Ηνωμένων Εθνών είναι:

1. Να διατηρούν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και για να επιτευχθεί αυτό: να παίρνουν αποτελεσματικά συλλογικά μέτρα για να προλαμβάνουν και να απομακρύνουν κάθε απειλή της ειρήνης και για να καταστέλλουν κάθε επιθετική ενέργεια ή άλλης μορφής παραβίαση ειρήνης και να επιτυγχάνουν, με ειρηνικά μέσα και σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και του διεθνούς δικαίου, διευθέτηση ή διακανονισμό διεθνών διαφορών ή καταστάσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διατάραξη της ειρήνης.
2. Να αναπτύσσουν ανάμεσα στα έθνη φιλικές σχέσεις που θα βασίζονται στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών και να παίρνουν άλλα μέτρα κατάλληλα για την ενίσχυση της παγκόσμιας ειρήνης.

3. Να επιτυχαίνουν διεθνή συνεργασία για την επίλυση διεθνών προβλημάτων οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και ανθρωπιστικής φύσεως και για την ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας και
4. Να αποτελούν ένα κέντρο που θα συντονίζει τις ενέργειες των εθνών για την επίτευξη αυτών των κοινών σκοπών.

(B) ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

ΟΡΓΑΝΑ¹

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

- Αντιπρόσωποι όλων των κρατών-μελών.

- Εκλέγει τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, τα μέλη του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου και τα μέλη του Συμβουλίου Κηδεμονίας. Σε συνεργασία με το Συμβούλιο Ασφαλείας εκλέγει τους Δικαστές του Διεθνούς Δικαστηρίου.

- Διορίζει Γενικό Γραμματέα.

- Ψηφίζει τον προϋπολογισμό και ορίζει το ποσοστό συνεισφοράς κάθε μέλους.

- Συζητά θέματα διεθνούς συνεργασίας και παίρνει αποφάσεις για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

- 15 μέλη: 5 μόνιμα (Ηνωμένες Πολιτείες, Ρωσία, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Κίνα) και 10 έκτακτα.

- Φροντίζει για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών.

- Λαμβάνει μέτρα (ειρηνικά και στρατιωτικά) σε περιπτώσεις διατάραξης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

- Γενικός Γραμματέας

- Συντονίζει τις δραστηριότητες των άλλων οργάνων.

- Εισηγείται θέματα για συζήτηση.

- Παίρνει πρωτοβουλίες για την ειρηνική διευθέτηση διεθνών διαφορών.

¹ Έδρα των Οργάνων είναι η Νέα Υόρκη, εκτός από του Διεθνούς Δικαστηρίου που είναι η Χάγη.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑΣ

- Τα κράτη μέλη που διοικούν εδάφη υπό κηδεμονία² και τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

- 54 μέλη

- Εποπτεύει στις περιοχές που βρίσκονται υπό κηδεμονία.

- Φροντίζει για την ανάπτυξη των περιοχών υπό κηδεμονία, ώστε να γίνουν ικανές για την αυτοδιάθεσή τους.

- Συντονίζει το οικονομικό και κοινωνικό έργο του Ο.Η.Ε. σε τομείς που αφορούν την υγεία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την εργασία, τις επιστήμες και την τεχνολογία, την εκβιομηχάνιση.

- Συνεργάζεται με διεθνείς οργανώσεις πάνω στα ίδια θέματα.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

- 15 δικαστές

- Αποφασίζει για υποθέσεις νομικού χαρακτήρα που του υποβάλλονται από τα κράτη-μέλη, τη Γενική Συνέλευση και το Συμβούλιο Ασφαλείας.

Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσος Παπαδόπουλος και ο Γ.Γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν σε συνομιλίες για το Σχέδιο Ανάν. Άνοιξη 2004

2. Οι Η.Π.Α. που κηδεμονεύουν τα νησιά του Ειρηνικού.

(Γ) ΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Το πρόβλημα

Το 1960 μετά από τον απελευθερωτικό αγώνα των Ελλήνων της Κύπρου, όπως αυτός οργανώθηκε από την ΕΟΚΑ, η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη δημοκρατία (1η Οκτωβρίου 1960).

Το Σύνταγμα, που δόθηκε στην Κύπρο μετά τη Συνθήκη της Ζυρίχης, παραχωρούσε στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, που αποτελεί το 18% του πληθυσμού, δικαιώματα συμμετοχής στην Κυβέρνηση και τη δημόσια υπηρεσία σε ποσοστό 30% και στο στρατό και την αστυνομία σε ποσοστό 40%. Ο κοινοτικός χαρακτήρας του Συντάγματος, που χώριζε τον πληθυσμό σε δυο κοινότητες, το δικαίωμα αρνησικυρίας του Τουρκοκύπριου αντιπροέδρου και η έλλειψη καλής θέλησης για συνεργασία παρακώλυαν την ομαλή λειτουργία του κράτους.

Το 1963 ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος υπέβαλε προτάσεις για τροποποίηση του Συντάγματος, τα γνωστά 13 σημεία. Οι Τουρκοκύπριοι απάντησαν με ανταρσία, αποχώρηση από την Κυβέρνηση, τη Βουλή και τη Δημόσια Υπηρεσία.

Στις 20 Ιουλίου 1974, με πρόφαση και αφορμή το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου, η Τουρκία εισβάλλει στην Κύπρο. Με τη δεύτερη εισβολή της 14ης Αυγούστου θέτει υπό τον έλεγχό της το 40% περίπου του κυπριακού εδάφους, το οποίο με τη βία και την απειλή των όπλων κατέχει μέχρι σήμερα.

Τα 13 σημεία

1. Ακύρωση του δικαιώματος αρνησικυρίας του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.
2. Ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας να μην αντικαθιστά τον Πρόεδρο σε περίπτωση προσωρινής απουσίας ή αδυναμίας του να εκτελεί τα καθήκοντά του.
3. Ο Έλληνας πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων και ο Τούρκος Αντιπρόεδρος να εκλέγονται από τη Βουλή σαν σύνολο (σαν ένα σώμα) και όχι όπως γινόταν μέχρι τότε, δηλαδή ο Πρόεδρος να εκλέγεται από τους Έλληνες βουλευτές και ο Αντιπρόεδρος από τους Τούρκους.
4. Ο Αντιπρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων να μην εκτελεί καθήκοντα προέδρου του Σώματος σε περίπτωση προσωρινής απουσίας ή αδυναμίας του προέδρου να εκτελεί τα καθήκοντά του.
5. Τα άρθρα του συντάγματος τα οποία προνοούν ξεχωριστή πλειοψηφία για την ψήφιση ορισμένων νόμων από τη Βουλή των Αντιπροσώπων να καταργηθούν.
6. Να καθιερωθούν κοινοί δήμοι.

7. Να επιτευχθεί ενοποίηση των δικαστικών Αρχών.
8. Να καταργηθεί ο διαχωρισμός των Σωμάτων Ασφαλείας σε Αστυνομικό Σώμα και Σώμα Χωροφυλακής.
9. Η αριθμητική δύναμη των δυνάμεων ασφαλείας και των αμυντικών δυνάμεων του κράτους να καθορίζεται διά νόμου.
10. Η αναλογία συμμετοχής των Ελλήνων και Τούρκων Κυπριων στη σύνθεση της Δημόσιας Υπηρεσίας και των δυνάμεων ασφαλείας της Δημοκρατίας να τροποποιηθεί, ώστε να ανταποκρίνεται προς την πραγματική αναλογία του πληθυσμού των Τούρκων κατοίκων της νήσου.
11. Ο αριθμός των μελών της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας να μειωθεί από δέκα σε πέντε.
12. Όλες οι αποφάσεις της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας να λαμβάνονται δι' απλής πλειοψηφίας.
13. Η ελληνική Κοινοτική Βουλή να καταργηθεί.

Τουρκική Εισβολή και Ψηφίσματα του Ο.Η.Ε.

Η σημαντικότερη απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για την Κύπρο είναι η 2112 της 1ης Νοεμβρίου 1974. Ελήφθη χωρίς αποχές, με 117 ψήφους υπέρ (συμπεριλαμβανομένης και της ψήφου της Τουρκίας) και καμιά εναντίον.

Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε ομόφωνα και από το Συμβούλιο Ασφαλείας με την απόφαση 365 (1 Δεκεμβρίου 1974).

ΑΠΟΦΑΣΗ 3112 (1η Νοεμβρίου 1974)

(Ελήφθη με ψήφους 117, εναντίον 0 και καμιά αποχή)

Η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε.

- Απαιτεί την άμεση και ταχεία αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων από το έδαφος της Κύπρου.
- Ζητεί να επανέλθουν όλοι οι πρόσφυγες με ασφαλή τρόπο και το ταχύτερον δυνατόν στις εστίες τους.

ΑΠΟΦΑΣΗ 365 (1η Δεκεμβρίου 1974)

Το Συμβούλιο Ασφαλείας:

- Υιοθετεί την απόφαση 3212 της Γεν. Συνέλευσης.
- Εκφράζει ικανοποίηση για το ότι η απόφαση αυτή ελήφθη με παμπσηφία.
- Ζητεί από τα μέλη να την εκτελέσουν το ταχύτερον.

ΑΠΟΦΑΣΗ 367 (12 Μαρτίου 1975)

(Ελήφθη με consensus)

Το Συμβούλιο Ασφαλείας

- Λυπάται για τη συνέχιση της κρίσεως στην Κύπρο
- Επαναλαμβάνει τις προηγούμενες αποφάσεις 365 (1974) και 3212 (1974)
- Εκφράζει τη λύπη του, για τη μονομερή διακήρυξη που έγινε τη 13η Φεβρουαρίου 1975, ότι ένα μέρος του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας θα γίνει "Ομόσπονδο Τουρκικό Κράτος". Η διακήρυξη αυτή εμποδίζει την ομαλή συνέχιση των διαπραγματεύσεων, υπό την αιγίδα του Γεν. Γραμματέως του ΟΗΕ.

Οι αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για θέματα διεθνούς συνεργασίας και ειρήνης δεν έχουν υποχρεωτικό, δεσμευτικό χαρακτήρα για τις κυβερνήσεις των μελών της.

Από το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει σταλεί στην Κύπρο από το 1964 ειδική Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών, η UNFICYP (United Nations Force in Cyprus). Στη δύναμη υπηρετούν από τις 28 Φεβρουαρίου 1994, 1113 περίπου άντρες από οχτώ χώρες (Αργεντινή, Ουγγαρία, Ηνωμένο Βασίλειο, Καναδά, Δανία, Αυστρία, Φινλανδία, Ιρλανδία) και 35 πολιτικοί αστυνομικοί από την Αυστραλία και Ιρλανδία.

Σκοπός της UNFICYP είναι "η διατήρηση ειρηνικών συνθηκών μέσα στις οποίες μπορεί να αναζητηθεί συμφωνημένη λύση του Κυπριακού".

Προσπάθειες για λύση του προβλήματος

Μετά την τουρκική εισβολή ο εκάστοτε Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών (ο Κουρτ Βαλτχάιμ μέχρι το 1982, ο Πέρεζ ντε Γκουεγιάρ από το 1982 μέχρι το 1992, ο Μπούτρος Γκάλι από το 1992 μέχρι το 1997 και από το 1997 ο Κόφι Ανάν) προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες για την εξεύρεση λύσης.

Στα πλαίσια αυτά έχουν διεξαχθεί συνομιλίες μεταξύ των εκπροσώπων των Ελλήνων και των Τούρκων της Κύπρου καθώς και "συναντήσεις κορυφής" για να εξευρεθούν "κατευθυντήριες γραμμές" συμφωνίας.

Στη "Συνάντηση Κορυφής" μεταξύ του τότε προέδρου της Κύπρου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ρ. Ντενκτάς, υπό την προεδρία του Βαλτχάιμ, στη Λευκωσία στις 12.2.1977, συμφωνήθηκαν "τέσσερις κατευθυντήριες γραμμές" για λύση του προβλήματος:

1. Δημιουργία ανεξάρτητης, αδέσμευσης, δικαιοδικής Ομοσπονδίας Δημοκρατίας.
2. Ποσοστό εδάφους θα βρίσκεται υπό τη διοίκηση κάθε κοινότητας.
3. Η ελευθερία διακίνησης, εγκαταστάσεως, το δικαίωμα περιουσίας και άλλα ειδικά θέματα είναι ανοικτά για συζήτηση στα πλαίσια του δικαιοδικού ομοσπονδιακού συστήματος.
4. Οι εξουσίες και αρμοδιότητες της κεντρικής ομοσπονδιακής κυβέρνησης θα είναι τέτοιες που θα διασφαλίζουν την ενότητα της χώρας.

Στη "Συνάντηση Κορυφής" στη Λευκωσία στις 19.5.1978 μεταξύ του τότε προέδρου της Κύπρου Σπύρου Κυπριανού και του εκπροσώπου των Τουρκοκυπρίων Ραούφ Ντενκτάς συμφωνήθηκαν 10 σημεία και στις 15.6.1978 ξανάρχισαν οι διακοινοτικές συνομιλίες που, χωρίς να καταλήξουν σε αποτέλεσμα, διακόπηκαν το 1983.

Συμφωνία Κυπριανού-Ντενκτάς - 19 Μαΐου 1979

1. Συμφωνήθηκε να επαναρχίσουν οι διακοινοτικές συνομιλίες στις 15 Ιουνίου 1979.
2. Βάση των συνομιλιών θα είναι οι κατευθυντήριες γραμμές Μακαρίου - Ντενκτάς της 12ης Φεβρουαρίου 1977 και τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών για το Κυπριακό.
3. Θα γίνουν σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες όλων των πολιτών της Δημοκρατίας.
4. Στις συνομιλίες θα συζητηθούν η εδαφική και συνταγματική πτυχή του προβλήματος.
5. Θα δοθεί προτεραιότητα στη διευθέτηση συμφωνίας για επιστροφή των κατοίκων στο Βαρώσι υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών ταυτόχρονα με την έναρξη της συζήτησης του εδαφικού και συνταγματικού μέρους για την επανεγκατάσταση όλων των κατοίκων. Όταν η συμφωνία για το Βαρώσι επιτευχθεί, θα εφαρμοστεί χωρίς ν' αναμένεται η συζήτηση των άλλων πτυχών του κυπριακού προβλήματος.
6. Συμφωνήθηκε ότι και τα δυο μέρη θα απέχουν από ενέργειες που μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τη διεξαγωγή των συνομιλιών και ότι ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί και από τα δυο μέρη σε πρωταρχικά πρακτικά μέτρα για προαγωγή της καλής διάθεσης, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και στην επάνοδο σε συνθήκες ομαλότητας.
7. Η αποστρατικοποίηση της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι υπό μελέτη και τα σχετικά θέματα θα συζητηθούν.

8. Πρέπει να δοθούν επαρκείς εγγυήσεις για την ανεξαρτησία, κυριαρχία, εδαφική ακεραιότητα και το αδέσμευτο της Δημοκρατίας εναντίον μερικής ή ολικής ένωσης με άλλο κράτος και εναντίον οποιασδήποτε μορφής διαμελισμού ή διαίρεσης.
9. Οι διακοινοτικές συνομιλίες θα συνεχιστούν με συνεχή και επίμονο τρόπο και με αποφυγή κάθε καθυστέρησης.
10. Οι διακοινοτικές θα διεξαχθούν στη Λευκωσία.

Οι προσπάθειες για πρόοδο στο Κυπριακό και για επίτευξη επί μέρους συμφωνιών απέτυχαν. Η αδιαλλαξία των Τούρκων και η προκλητική τους συμπεριφορά για δημιουργία de facto καταστάσεων έφτασε στο απόγειό της το Νοέμβριο του 1983, όταν η τουρκοκυπριακή ηγεσία ανακήρυξε το ψευδοκράτος σε "Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου". Το Συμβούλιο Ασφάλειας κήρυξε την πράξη της ανακήρυξης "νομικά άκυρη" (ψηφισμα 541) και κάλεσε όλα τα κράτη να μην αναγνωρίζουν άλλο κυπριακό κράτος πλην της Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΨΗΦΙΣΜΑ (541) ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Το Συμβούλιο Ασφαλείας, αφού άκουσε τη δήλωση του Υπουργού Εξωτερικών της Κυβερνήσεως της Δημοκρατίας της Κύπρου.

Εκφράζοντας ανησυχία για τη διακήρυξη των Τουρκοκυπριακών Αρχών της 15ης Νοεμβρίου 1983, με την οποία επιχειρείται η δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους στη Βόρεια Κύπρο.

Θεωρώντας ότι η διακήρυξη αυτή είναι ασυμβίβαστη με τη Συνθήκη του 1960 σχετικά με την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας της Κύπρου και με τη Συνθήκη Εγγυήσεως του 1960.

Θεωρώντας επομένως ότι η απόπειρα δημιουργίας "Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου" είναι άκυρη και θα συμβάλει στην επιδείνωση της καταστάσεως στην Κύπρο.

Επαναβεβαιώνοντας τα ψηφίσματά του υπ' αριθμό 365 (1974) και 367 (1975).

Έχοντας επίγνωση της ανάγκης μιας λύσεως του Κυπριακού προβλήματος, βασισμένης στην αποστολή των καλών υπηρεσιών, που ανέλαβε ο Γενικός Γραμματέας.

Επιβεβαιώνοντας τη συνεχιζόμενη υποστήριξη του προς την Ειρηνευτική Δύναμη των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο.

Λαμβάνοντας υπό σημείωση τη δήλωση του Γενικού Γραμματέα της 17ης Νοεμβρίου 1983.

1. Αποδοκιμάζει τη διακήρυξη των Τουρκοκυπριακών Αρχών με την οποία επιχειρείται η απόσχιση τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.
2. Θεωρεί την προαναφερθείσα διακήρυξη νομικά άκυρη και ζητεί την ανάκλησή της.
3. Ζητεί την επείγουσα και αποτελεσματική εφαρμογή των ψηφισμάτων 365 (1974) και 367 (1975).

4. Καλεί το Γενικό Γραμματέα να συνεχίσει την αποστολή των καλών υπηρεσιών του για να επιτύχει την ταχύτερη δυνατή πρόοδο προς την κατεύθυνση μιας δίκαιης μόνιμης διευθέτησης του Κυπριακού.
5. Καλεί τα μέρη να συνεργασθούν πλήρως με το Γενικό Γραμματέα στην αποστολή των καλών του υπηρεσιών.
6. Καλεί όλα τα κράτη να σέβονται την κυριαρχία, ανεξαρτησία, εδαφική ακεραιότητα και το αδέσμευτο της Κυπριακής Δημοκρατίας.
7. Καλεί όλα τα κράτη να μην αναγνωρίσουν οποιοδήποτε Κυπριακό κράτος άλλο από την Κυπριακή Δημοκρατία.
8. Καλεί όλα τα κράτη και τις δυο κοινότητες στην Κύπρο να απέχουν από οποιαδήποτε ενέργεια, που μπορεί να επιδεινώσει την κατάσταση.
9. Καλεί το Γενικό Γραμματέα να τηρεί το Συμβούλιο Ασφαλείας πλήρως ενήμερο".

Στις 24 Απριλίου 2004 ο Κυπριακός λαός κλήθηκε να εγκρίνει ή να απορρίψει, με χωριστά, ταυτόχρονα δημοψηφίσματα, την πρόταση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για Συνολική Διευθέτηση του Κυπριακού Προβλήματος (Σχέδιο Ανάν). Η πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων, συγκεκριμένα το 75,8%, την απέρριψε, θεωρώντας ότι το Σχέδιο δεν ήταν ισορροπημένο, και ότι δεν αντιμετώπιζε τις βασικές τους ανησυχίες αναφορικά με την ασφάλεια, τη λειτουργικότητα και τη βιωσιμότητα της λύσης. Το 64,9% των Τουρκοκυπρίων ψήφισαν υπέρ. Με την ψήφο τους, όμως, οι Ελληνοκύπριοι δεν απέρριψαν την επανένωση της Κύπρου, που εξακολουθεί να παραμένει ο πρωταρχικός τους στόχος, αλλά το συγκεκριμένο Σχέδιο που τέθηκε ενώπιόν τους.

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Ο ρόλος των Ηνωμένων Εθνών σήμερα: Παρουσίαση στοιχείων για τις δραστηριότητές του και την αποτελεσματικότητά τους για την επίτευξη των στόχων του.
2. Το Κυπριακό πρόβλημα και τα Ηνωμένα Έθνη: Τα τελευταία ψηφίσματα, ο ρόλος του Γραμματέα και οι σχετικές αντιδράσεις στην Κύπρο (δημοσιεύματα, ανακοινωθέντα, συζητήσεις).

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)

- Ιδρύθηκε το 1945 με βασικό σκοπό τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ισορροπίας.
- Κύρια όργανά του είναι: Η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο Ασφαλείας, το Συμβούλιο Κηδεμονίας, η Γραμματεία, το Οικονομικό Κοινωνικό Συμβούλιο, το Διεθνές Δικαστήριο.
- Η Κυπριακή κυβέρνηση προσέφυγε πολλές φορές στα Ηνωμένα Έθνη και εργάζεται για τη λύση του Κυπριακού προβλήματος με βάση τα σχετικά ψηφίσματα του Ο.Η.Ε.

3. Συμβούλιο της Ευρώπης

Η Κύπρος είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης από την εποχή της ανεξαρτησίας της. Στο Συμβούλιο της Ευρώπης μετέχουν οι εξής χώρες:

Αζερμπαϊζάν, Αλβανία, Ανδόρρα, Αρμενία, Αυστρία, Βέλγιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Γεωργία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Μολδαβία, Νορβηγία, Σουηδία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Ουκρανία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία, Σαν Μαρίνο, Σερβία-Μαυροβούνιο, Σλοβακία, Σλοβενία, Τουρκία, Τσεχία, Φινλανδία, F.Y.R.O.M.

Η ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΣ

“Η εξ υπουργών Επιτροπή στην 73η Σύνοδό της στο Στρασβούργο στις 24 Νοεμβρίου 1983.

Έχοντας υπόψη ότι ο σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η επίτευξη μεγαλύτερης ενότητας μεταξύ των μελών του.

Έχοντας ακούσει τη δήλωση του Υπουργού Εξωτερικών της Κύπρου καθώς και τις δηλώσεις άλλων Υπουργών και αντιπροσώπων των κρατών μελών της Επιτροπής.

1. Αποδοκιμάζει την ανακήρυξη από την τουρκοκυπριακή ηγεσία μιας ανεξάρτητης λεγόμενης “Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου”.
2. Θεωρεί την ανακήρυξη άκυρη νομικά και ζητά την ανάκλησή της.

3. Διακηρύσσει ότι εξακολουθεί να θεωρεί την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, που αντιπροσωπεύεται στην εξ υπουργών Επιτροπή, σαν τη μόνη νόμιμη κυβέρνηση της Κύπρου.
4. Ζητά το σεβασμό της κυριαρχίας, ανεξαρτησίας, εδαφικής ακεραιότητας και ενότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας.
5. Ζητά τη συνέχιση των καλών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ και την εντατικοποίηση, για να επιτευχθεί η ταχύτερη δυνατή πρόοδος για μια δίκαιη και μόνιμη λύση του Κυπριακού".

Ορόσημο η απόφαση Συμβουλίου Ευρώπης

"Η Κυπριακή κυβέρνηση" - δήλωσε χθες ο κυβερνητικός εκπρόσωπος - "χαιρετίζει την απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης να αποδεχθεί τρεις προσφυγές Ελληνοκυπρίων κατά της Τουρκίας για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους στην Κύπρο και εκτιμά ότι αποτελεί σημαντικό ορόσημο στον αγώνα που διεξάγουμε για δικαίωση. Με την απόφαση αυτή ανοίγει ο δρόμος για κατάθεση ατομικών προσφυγών στην Επιτροπή, η οποία πλέον θα προχωρεί σε ουσιαστική εξέτασή τους".

Και ο εκπρόσωπος πρόσθεσε:

"Πέραν τούτου με την απόφαση της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης επιβεβαιώνεται η αρχή ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ατομικές ελευθερίες των πολιτών είναι ενιαία και αδιαίρετα, εφαρμόζονται καθολικά και δεν επιδέχονται απαλλοτρίωση και περιορισμούς οιασδήποτε μορφής εξαιτίας στρατιωτικής κατοχής εδαφών και περιουσιών".

(Από τον καθημερινό τύπο) 9.3.1991

4. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)

A. Δημιουργία της Ε.Ε.

Η δημιουργία της Ε.Ε. οφείλεται κυρίως στην κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οπότε έγινε εντονότερη στη συνείδηση των Ευρωπαίων η ανάγκη για ευρωπαϊκή συνεργασία και ενοποίηση της Ευρώπης.

Ο μακροπρόθεσμος τελικός σκοπός της Ε.Ε. είναι η πολιτική και οικονομική ενοποίηση της Ευρώπης. Το πρώτο βήμα για την ενοποίηση αυτή έγινε με τη δημιουργία της Κοινής Αγοράς, ενώ ορόσημο προς το δρόμο της ολοκλήρωσης της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς θεωρείται το έτος 1992.

Οι χώρες μέλη της Ε.Ε.

Σήμερα η Ε.Ε. περιλαμβάνει 25 χώρες μέλη, που αριθμούν σύνολο πληθυσμού πέραν των 450 εκατ. ατόμων. Οι χώρες αυτές είναι: Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Δανία, Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Αυστρία, Σουηδία, Φιλανδία, Κύπρος, Μάλτα, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία.

Η τελευταία διεύρυνση της Ε.Ε. υπογράφηκε τον Απρίλιο του 2003, στην Αθήνα και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2004. Η Ε.Ε., πραγματοποιώντας τη μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της, απέκτησε 10 νέα κράτη μέλη, ανάμεσά τους και η Κύπρος.

Οι υποψήφιοι για ένταξη χώρες:

Η ένταξη στην Ε.Ε. αποτελεί τον τελικό στόχο της εξωτερικής πολιτικής πολλών χωρών της Ευρωπαϊκής Ηπείρου, οι οποίες είναι ήδη συνδεδεμένες με ειδικής μορφής συμφωνίες με την Ένωση. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία αναμένεται να αποτελέσουν το επόμενο κύμα διεύρυνσης, υπογράφοντας τη Συνθήκη Προσχώρησής τους το 2005 για ένταξη το 2007. Υποψήφιοι χώρες αυτή τη στιγμή είναι ακόμα η Τουρκία και η Κροατία, ενώ οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων ελπίζουν ότι σύντομα θα είναι σε θέση να καταστούν υποψήφιοι για ένταξη στην Ε.Ε.

Κριτήρια για την ετοιμότητα μιας χώρας να καταστεί μέλος της Ε.Ε. αποτελούν:

- Ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Ο σεβασμός στα δικαιώματα των μειονοτήτων.
- Προοπτική για οικονομική ανάπτυξη.
- Εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας.

«Ευρωπαίος είναι μόνο εκείνος που έγινε μαθητής του ελληνικού πολιτισμού και πέρασε από την πειθαρχία της ελληνικής σκέψης».

Paul Valery

ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ Ε.Ε.: «Σ' όλες τις δραστηριότητές μας θα πρέπει να έχουμε υπόψη τους βασικούς πολιτικούς στόχους μας. Τα μέσα μας είναι σε μεγάλο βαθμό οικονομικά, αλλ' ο στόχος μας εξακολουθεί να είναι πολιτικός και τέτοιος υπήρξε πάντοτε, δηλαδή η δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής ενώσεως, η προστασία και ενδυνάμωση της ειρήνης και της ελευθερίας. Πρέπει να δώσουμε στην Ευρώπη την επιρροή στον κόσμο που τόσο επιπόλαια θυσιάσαμε σε μια γενιά Ευρωπαϊκών εμφύλιων πολέμων».

(Roy Jenkins, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

(B) Όργανα διοίκησης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι οργανωμένη ένωση κυρίαρχων κρατών σε πέντε κύρια όργανα (σώματα):

α) Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:

Αποτελείται από 732 μέλη που εκλέγονται κατ' αναλογία πληθυσμού από το λαό των χωρών - μελών (πριν το 1979 οι αντιπρόσωποι κάθε χώρας εκλέγονταν από τα αντίστοιχα Κοινοβούλια). Η θητεία των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι πενταετής.

β) Το Συμβούλιο των Υπουργών:

Αποτελείται από έναν Υπουργό - συνήθως τον Υπουργό Εξωτερικών - κάθε χώρας μέλους. Καθήκοντα προέδρου του Συμβουλίου ασκεί με τη σειρά κάθε μέλος του για έξι μήνες. Το Συμβούλιο των Υπουργών είναι το αποφασιστικό πολιτικό όργανο της Ένωσης που συζητά τις διάφορες συμφωνίες συνδέσεως καθώς και την περαιτέρω διεύρυνσή της με την προσχώρηση νέων μελών.

γ) Ευρωπαϊκό Συμβούλιο:

Στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επηρέασε πολιτικά και καθόρισε προσανατολισμούς σε θέματα σημαντικά για την Ένωση, όπως την απευθείας εκλογή του Κοινοβουλίου, το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα και την προσχώρηση νέων κρατών. Καθιερώθηκε ως το όργανο που χαράσσει τις μεγάλες κατευθύνσεις της Κοινοτικής πολιτικής.

δ) **Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή:**

Αποτελείται από είκοσι πέντε μέλη που προέρχονται από τα κράτη-μέλη και διορίζονται με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων για πενταετή θητεία.

Η Επιτροπή είναι ο θεματοφύλακας των Συνθηκών που φροντίζει για την τήρηση των κοινοτικών κανόνων και των αποφάσεων των αρμόδιων οργάνων. Ετοιμάζει τις προτάσεις τόσο για τις συνδέσεις χωρών με την Κοινότητα όσο και για τα διάφορα προβλήματα των κρατών-μελών και τις υποβάλλει στο Συμβούλιο των Υπουργών.

ε) **Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων:**

Αποτελείται από δεκαπέντε δικαστές και εννέα εισαγγελείς, που διορίζονται κατόπιν κοινής συμφωνίας των κυβερνήσεων των κρατών-μελών. Η θητεία τους είναι εξαετής. Οι αποφάσεις του δικαστηρίου είναι δεσμευτικές και τελεσίδικες και λαμβάνονται με πλειοψηφία.

Κοντά στα πέντε αυτά διοικητικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης λειτουργούν δεκάδες άλλα συμβουλευτικά σώματα. Μεταξύ αυτών σημαντική θέση κατέχει η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή που έχει σκοπό να παρέχει συμβουλευτικές γνώμες στο Συμβούλιο Υπουργών και στην Εκτελεστική Επιτροπή για τη γεωργία, την ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων, την εναρμόνιση της νομοθεσίας, των μεταφορών κ.ά.

(Γ) Τρόποι σύνδεσης με την Ε.Ε.

Βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ενοποίηση της Ευρώπης και η δημιουργία συνθηκών συνεργασίας με όσο το δυνατό περισσότερες χώρες. Για την εξυπηρέτηση του στόχου αυτού η Συνθήκη της Ε. Ε. προνοεί για τρεις μηχανισμούς, τρεις δηλαδή τρόπους σχέσεων των άλλων χωρών προς την Κοινότητα: την προσχώρηση, τη σύνδεση και τις διμερείς εμπορικές συμβάσεις.

- α) **Προσχώρηση:** Είναι η τελειότερη μορφή ένωσης τρίτων κρατών με την Ευρωπαϊκή Ένωση και σημαίνει τη συσσωμάτωση, τη συμμετοχή στη διοίκηση και την πλήρη συνεργασία για την επίτευξη των σκοπών της Ένωσης. Η προσχώρηση γίνεται μόνο από τα ευρωπαϊκά κράτη.
- β) **Σύνδεση:** Επιτυγχάνεται κατόπιν ειδικής συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλου κράτους, ευρωπαϊκού ή μη, που διαλαμβάνει εκτός από εμπορικές ρυθμίσεις και στενή οικονομική συνεργασία και χρηματοδοτική βοήθεια.

- γ) **Διμερείς Εμπορικές Συμβάσεις:** Συνομολογούνται με κράτη ευρωπαϊκά ή μη με σκοπό τη συνεισφορά στην ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, την προοδευτική μείωση του περιορισμού των διεθνών ανταλλαγών και τη μείωση των τελωνειακών φραγμών.

Ενώ οι εμπορικές συμβάσεις εξυπηρετούν συγκεκριμένους εμπορικούς σκοπούς, οι συμβάσεις σύνδεσης έχουν γενικότερη πολιτική και οικονομική σημασία.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιοι είναι οι σκοποί δημιουργίας της Ε. Ε. και με ποια μέτρα σταδιακά προσπαθεί να επιτύχει τους σκοπούς αυτούς;
2. Δώστε τις έννοιες των πιο κάτω ορισμών και αντίστροφα:
  - α) ... ονομάζεται η μορφή οικονομικής συνένωσης των χωρών -μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με χαρακτηριστικά την ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και των προσώπων μεταξύ των κρατών-μελών, την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και υπηρεσιών και γενικά την κοινή οικονομική πολιτική.
  - β) Η ένωση τρίτων ευρωπαϊκών κρατών με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η πλήρης συσσωμάτωσή τους και συνεργασία σε όλα τα επίπεδα ονομάζεται ...
  - γ) Ευρωπαϊκή Επιτροπή ονομάζεται...
3. Υπογραμμίστε τις ορθές φράσεις:
  - Ο βασικός σκοπός της Ε.Ε. είναι πολιτικός.
  - Η Ε.Ε. αποβλέπει στη συνένωση όλων ανεξάρτητα των ευρωπαϊκών χωρών.
  - Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν από τα πιο σημαντικά γεγονότα που οδήγησαν στην απόφαση για ενοποίηση της Ευρώπης.

(Δ) Η Κύπρος ως χώρα μέλος της Ε.Ε.

Η Κύπρος ήταν συνδεδεμένη με Συμφωνία Σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα από την 1η Ιουνίου 1973. Οι σχέσεις της Κύπρου με την Κοινότητα ενισχύθηκαν περαιτέρω με την υπογραφή, στις 19 Οκτωβρίου του 1987, του Πρωτοκόλλου για το δεύτερο στάδιο της Τελωνειακής Ένωσης. Στις 4 Ιουλίου 1990 η Κύπρος υπέβαλε αίτηση ένταξης στην ΕΟΚ.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, το Δεκέμβριο του 2002, αποφάσισε την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., μαζί με εννέα άλλες υποψήφιες χώρες, τονίζοντας παράλληλα για ακόμα μια φορά ότι επιθυμία και ευχή είναι να ενταχθεί ολόκληρη η Νήσος στην Ένωση. Σε αντίθετη περίπτωση, η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου αναστέλλεται στις περιοχές που δεν είναι υπό τον έλεγχο της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας, δηλαδή τα κατεχόμενα εδάφη.¹ Με την πρόνοια διασφαλίζεται ότι ολόκληρο το έδαφος της Δημοκρατίας αποτελεί, από 1ης Μαΐου, έδαφος της Ε.Ε.

Στις 16 Απριλίου 2003, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσος Παπαδόπουλος υπέγραψε τη Συνθήκη Προσχώρησης της Κύπρου στην Ε.Ε., η οποία έχει τεθεί σε εφαρμογή από την 1η Μαΐου 2004.

Η Κύπρος ως πλήρες μέλος της Ένωσης μετέχει σε όλα τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε., με αντιπροσώπους της και οι πολίτες της απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα των Ευρωπαίων πολιτών.

Συγκεκριμένα, η Κύπρος μετέχει στην Ευρωβουλή με έξι Ευρωβουλευτές, οι οποίοι εκλέγονται από το λαό με βάση εθνικούς κομματικούς σχηματισμούς αλλά θεωρούνται, σε επίπεδο Ε.Ε., μέλη ευρωπαϊκών κομματικών σχηματισμών (στη Συμφωνία Προσχώρησης: μετά τη λύση του Κυπριακού προβλήματος 2 από τις 6 θέσεις για Τουρκοκύπριους Ευρωβουλευτές). Στο Συμβούλιο Υπουργών η Κύπρος έχει δικαίωμα πέντε ψήφων, ενώ εκπροσωπείται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή με έναν Επίτροπο.

1. Η πρόνοια αυτή περιλαμβάνεται στο Πρωτόκολλο 10 της Συνθήκης Προσχώρησης της Κύπρου του 2003. Οι πρόνοιες της Συνθήκης αναφέρουν ξεκάθαρα ότι στην Κύπρο υπάρχει μόνο ένα κράτος, η Κυπριακή Δημοκρατία, το έδαφος της οποίας αποτελείται από ολόκληρη την επιφάνεια του νησιού.

Σταθμοί στην πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε.:

Η Κύπρος υπέβαλε αίτηση για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση στις 4 Ιουλίου 1990 και τρία χρόνια αργότερα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με Γνωμοδότησή της έκρινε ότι η Κύπρος πληροί τα κριτήρια για ένταξη στην Ε.Ε. Τη Γνωμοδότηση αυτή υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 4 Οκτωβρίου 1993, το οποίο και συμπεριέλαβε στα Συμπεράσματά του πρόταση για χρησιμοποίηση όλων των μέσων που η Συμφωνία Σύνδεσης της Κύπρου με την Ε.Ε. προσφέρει για την προετοιμασία της Κύπρου για ένταξή της στην Ε.Ε.

Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Κύπρου με την Ε.Ε. άρχισαν το 1998, μετά από πολιτική απόφαση της Ένωσης ότι η λύση του Κυπριακού προβλήματος δεν αποτελούσε προϋπόθεση για την έναρξή τους. Η διαδικασία ολοκλήρωσης των διαπραγματεύσεων ήταν σκληρή και επίπονη, αφού η Κύπρος έπρεπε να εναρμονίσει τη νομοθεσία της με το κοινοτικό κεκτημένο σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής και να εξασφαλίσει τη σύγκλιση των δεικτών της οικονομίας της με τα κριτήρια του Μάαστριχτ. Η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με τις δέκα υπό ένταξη χώρες ολοκληρώθηκε επίσημα το 2002, οπότε αποφασίστηκε η ένταξή τους το 2004. Η Συνθήκη Προσχώρησης υπογράφηκε από τους αρχηγούς κρατών της Ένωσης το 2003, στην Αθήνα.

Τα οφέλη από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε.:

- Η διαδικασία εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο έχει διασφαλίσει τον εκσυγχρονισμό της πολιτικής του κράτους σε αριθμό τομέων που έχουν επιφέρει αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Η Κύπρος έχει επωφεληθεί από τα υψηλά επίπεδα προστασίας των εργαζομένων, του περιβάλλοντος, της υγείας και του καταναλωτή αλλά και από αριθμό άλλων πολιτικών αποφάσεων, που πρωταρχικό στόχο έχουν την προστασία των πολιτών της Ένωσης.
- Τα νομικά και φυσικά πρόσωπα έχουν να επωφεληθούν τα μέγιστα από τη συμμετοχή της Κύπρου σε έναν ενιαίο χώρο ελευθερίας στη διακίνηση ατόμων, προϊόντων, κεφαλαίων και εγκατάστασης. Οι Κύπριοι πολίτες, που αποφασίζουν να ζήσουν στο εξωτερικό, απολαμβάνουν σε όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης τα ίδια δικαιώματα με οποιοδήποτε άλλο πολίτη της χώρας στην οποία εγκαθίστανται. Οι Κύπριοι επιχειρηματίες επωφελοούνται γενικά από τη λειτουργία της Κοινής Αγοράς, αφού τα προϊόντα τους μπορούν να φτάνουν σε κάθε γωνιά της Ευρώπης χωρίς δασμολογικές ή άλλες επιβαρύνσεις.

- Η Κοινή Αγορά έχει επιφέρει αύξηση του υγιούς ανταγωνισμού των κυπριακών προϊόντων αλλά και του εργατικού δυναμικού. Ως αποτέλεσμα της λειτουργίας του υγιούς ανταγωνισμού σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, οι Κύπριοι απολαμβάνουν υψηλότερη ποιότητα αγαθών και υπηρεσιών, σε χαμηλότερες τιμές.
- Η μερίδα του λέοντος της κυπριακής οικονομίας κατανέμεται στον τομέα των υπηρεσιών. Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. έχει επεκτείνει την αγορά για εξαγωγή υπηρεσιών, καθώς και προσφορά υπηρεσιών σε ξένες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο.
- Η οικονομική σταθερότητα που η ένταξη έχει επιφέρει στην Κύπρο, δρα ως κίνητρο για τη δραστηριοποίηση ξένων επιχειρήσεων. Ο οικονομικός αυτός αναβρασμός αυξάνει τις δυνατότητες εργοδότησης για τους πολίτες της Δημοκρατίας και δρα ως κίνητρο για βελτίωση για τις εγχώριες επιχειρήσεις.

Τα πολιτικά οφέλη της Ένταξης:

Πρωταρχικός στόχος της Κυπριακής Δημοκρατίας παραμένει η επίλυση του πολιτικού μας προβλήματος και η επανένωση του νησιού. Ο στόχος αυτός ήταν και η κινητήρια δύναμη για την υποβολή αίτησης της Κύπρου για ένταξη της στην Ε.Ε. Η κυβέρνηση και ο λαός της Κύπρου παραμένουν πεπεισμένοι ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., ένα χώρο ασφάλειας, προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, θα επενεργήσει καταλυτικά στην επίτευξη λύσης στο κυπριακό πρόβλημα.

Τι μπορεί να προσφέρει η Κύπρος στην Ένωση:

- Η Κύπρος αποτελεί γεωγραφικά, ιστορικά αλλά και γεωπολιτικά σταυροδρόμι πολιτισμών. Το χαρακτηριστικό αυτό της προσδίδει τη δυνατότητα να αποτελέσει «γέφυρα» μεταξύ της Ε.Ε. και των χωρών της Μέσης Ανατολής, για βελτίωση των μεταξύ τους σχέσεων. Με τον τρόπο αυτό υποβοηθείται η πολιτική της Ένωσης για ανάπτυξη των σχέσεων της με τις χώρες της περιοχής για τη διασφάλιση της ειρήνης και ασφάλειας.
- Η Κύπρος αποτελεί το ανατολικότερο σύνορο της Ένωσης με αυξημένες υποχρεώσεις σε σχέση με τη διασφάλιση των συνόρων της Ένωσης, την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης αλλά και του λαθρεμπορίου. Η Κύπρος έχει πλήρη επίγνωση των αυξημένων υποχρεώσεών της και ασκεί δραστήρια πολιτική στο θέμα, σε συνεργασία με τους Ευρωπαίους εταίρους της.

Η Κύπρος αποτελεί μια μεγάλη εμπορική ναυτιλιακή δύναμη, με το στόλο της να κατατάσσεται στους έξι μεγαλύτερους του κόσμου. Ο στόλος αυτός είναι από 1ης Μαΐου και στόλος της Ε.Ε., μετατρέποντας την Ε.Ε. ως τη μεγαλύτερη δύναμη στην εμπορική ναυτιλία στο παγκόσμιο.

Ο Κύπριος πολίτης ως πολίτης της Ε.Ε.:

Τα δικαιώματα κάθε Ευρωπαίου πολίτη:

Συνθήκη του Μάαστριχτ, 1992

Άρθρο 8 (Άρθρο 17 της Συνθήκης Ε.Ε.):

1. Θεσπίζεται ιθαγένεια της Ένωσης. Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια.
2. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από την παρούσα συνθήκη.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτέλεσε σταθμό στις σχέσεις της Ε.Ε. με τους πολίτες των κρατών μελών της. Για πρώτη φορά στη Συνθήκη του Μάαστριχτ γίνεται αναφορά για ιθαγένεια της Ένωσης. Η εισαγωγή του όρου αυτού στο νομικό γίγνεσθαι της Ένωσης έχει πρακτική αλλά και συμβολική αξία. Από πρακτικής πλευράς, οι πολίτες των κρατών μελών της Ε.Ε. απολαμβάνουν πολιτικά δικαιώματα ως Ευρωπαίοι πολίτες. Σε συμβολικό επίπεδο η σημασία της εισαγωγής του όρου είναι ακόμα μεγαλύτερη.

Οι πολίτες των κρατών μελών αναγνωρίζονται ως πολίτες του οικοδομήματος της Ε.Ε. και ανήκουν όλοι αδιακρίτως στη μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια. Η Ε.Ε. έκανε ένα μεγάλο βήμα προς την επίτευξη του τελικού στόχου της που είναι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αφού η ιθαγένεια ορίζει τη σχέση ατόμου με το κράτος στο οποίο ανήκει. Οι πολίτες των κρατών μελών έχουν από το 1992 μια διπλή ιδιότητα. Είναι πολίτες των κρατών μελών της Ε.Ε. αλλά και πολίτες της Ε.Ε. με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αυτό συνεπάγεται.

Άρθρο 18 (*)

1. Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παρούσα συνθήκη και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της.

2. Εάν, προς επίτευξη αυτού του στόχου, απαιτείται δράση της Κοινότητας και εφόσον η παρούσα συνθήκη δεν έχει προβλέψει εξουσίες προς τούτο, το Συμβούλιο μπορεί να θεσπίζει διατάξεις που διευκολύνουν την άσκηση των αναφερόμενων στην παράγραφο 1 δικαιωμάτων. Το Συμβούλιο αποφασίζει σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251.
3. Η παράγραφος 2 δεν ισχύει για τις διατάξεις σχετικά με τα διαβατήρια, τα δελτία ταυτότητας, τους τίτλους διαμονής ή κάθε άλλο εξομοιούμενο έγγραφο, ούτε για τις διατάξεις σχετικά με την κοινωνική ασφάλεια ή την κοινωνική προστασία.

(*) Άρθρο το οποίο τροποποιήθηκε από τη συνθήκη της Νίκαιας.

Άρθρο 19

1. Κάθε πολίτης της Ένωσης που κατοικεί σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. Το δικαίωμα αυτό ασκείται με την επιφύλαξη των λεπτομερέστερων διατάξεων που θεσπίζει το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα με πρόταση της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι διατάξεις αυτές μπορούν να προβλέπουν παρεκκλίσεις, όταν αυτό δικαιολογείται λόγω ειδικών προβλημάτων σε ένα κράτος μέλος.
2. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 190 παράγραφος 4 και των διατάξεων που θεσπίζονται προς εφαρμογή του, κάθε πολίτης της Ένωσης που κατοικεί σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος της κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. Το δικαίωμα αυτό ασκείται με την επιφύλαξη των λεπτομερέστερων διατάξεων που θεσπίζει το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα με πρόταση της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι διατάξεις αυτές μπορούν να προβλέπουν παρεκκλίσεις, όταν αυτό δικαιολογείται λόγω ειδικών προβλημάτων σε ένα κράτος μέλος.

Άρθρο 20

Κάθε πολίτης της Ένωσης απολαμβάνει, στο έδαφος τρίτων χωρών στις οποίες δεν αντιπροσωπεύεται το κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοος, της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους, υπό τους ίδι-

ους όρους που ισχύουν και έναντι των υπηκόων του κράτους αυτού. Τα κράτη μέλη καθορίζουν μεταξύ τους τους αναγκαίους κανόνες και αρχίζουν τις απαιτούμενες διεθνείς διαπραγματεύσεις, για να εξασφαλίσουν την προστασία αυτή.

Άρθρο 21

Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα αναφοράς προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 194.

Κάθε πολίτης της Ένωσης δύναται να απευθύνεται στο Διαμεσολαβητή που θεσμοθετείται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 195.

Κάθε πολίτης της Ένωσης δύναται να απευθύνεται γραπτώς σε οποιοδήποτε από τα όργανα ή τους οργανισμούς, που αναφέρονται στο παρόν άρθρο ή στο άρθρο 7, σε μία από τις αναφερόμενες στο άρθρο 314 γλώσσες, και να παίρνει απάντηση στην ίδια γλώσσα.

Άρθρο 22

Η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κάθε τρία έτη σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος μέρους. Η έκθεση αυτή λαμβάνει υπόψη την εξέλιξη της Ένωσης.

Σε αυτή τη βάση, και με την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, με πρόταση της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να θεσπίζει διατάξεις για τη συμπλήρωση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο παρόν μέρος, και συνιστά στα κράτη μέλη την αποδοχή των εν λόγω διατάξεων, σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιο θεωρείτε το σημαντικότερο από τα δικαιώματα των Ευρωπαίων πολιτών;
2. Πόσο Ευρωπαίοι πολίτες νιώθουν οι πολίτες των κρατών μελών της Ε.Ε.;
3. Θεωρείτε θετικό βήμα την εισαγωγή του όρου της ιθαγένειας της Ένωσης;

Η Ε.Ε. και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων:

Η Ε.Ε. δεν αποτελεί απλώς μια ενιαία αγορά. Αποτελεί πρώτιστα μια μεγάλη κοινωνία δικαίου όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου διέπουν τη λειτουργία των Οργάνων της Ένωσης αλλά και τα όργανα των κρατών μελών της. Η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των πολιτών της Ένωσης είναι μια από τις κατευθυντήριες γραμμές λειτουργίας του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Η Ε.Ε. σέβεται πλήρως και προάγει τις οικουμενικές αρχές, όπως αυτές διατυπώνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενώ η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα αποτελεί μέρος του κοινοτικού κεκτημένου. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1999 επαναβεβαιώνει ότι η Ε.Ε. ιδρύθηκε πάνω στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και το κράτος δικαίου. Οι αρχές αυτές είναι κοινές για όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης, ενώ μέλη που παραβιάζουν τις αρχές αυτές, διατρέχουν τον κίνδυνο αναστολής των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από την εφαρμογή της Συνθήκης της Ένωσης.

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ – ΟΡΟΙ

• Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)

Αρχισε να λειτουργεί από το 1958 με έξι ιδρυτικά μέλη και σήμερα αριθμεί 25 μέλη. Ο μακροπρόθεσμος τελικός σκοπός της Ε.Ε. είναι η οικονομική και πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης. Πρώτο στάδιο για την επίτευξη της Ενωμένης Ευρώπης είναι η λειτουργία της Κοινής Αγοράς, η οικονομική δηλαδή συνεργασία των μελών της, με ελεύθερη διακίνηση αγαθών και προσώπων, κεφαλαίων και υπηρεσιών μεταξύ των μελών.

Τα όργανα διοίκησης της Ε.Ε. είναι: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

• Τρόποι σύνδεσης με την Ε.Ε.

- α) Προσχώρηση: Συσσωμάτωση με την Ένωση γίνεται μόνο από ευρωπαϊκά κράτη.
- β) Σύνδεση: Ειδική συμφωνία για αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις, κοινές ενέργειες και ειδικές διαδικασίες.
- γ) Διμερείς Εμπορικές Συμβάσεις: Γίνονται για εξυπηρέτηση συγκεκριμένων εμπορικών σκοπών.

• Κύπρος και Ε.Ε.

Η Κύπρος είναι συνδεδεμένη με Συμφωνία Σύνδεσης από την 1η Ιουνίου 1973. Στις 4 Ιουλίου 1990 υπέβαλε αίτηση για πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την 1η Μαΐου 2004 η Κύπρος είναι πλήρες μέλος της Ένωσης.

5. Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (Ο.Α.Σ.Ε)

Ιδρύθηκε το 1975 με την επίσημη επωνυμία «Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη» (ΔΑΣΕ) και αργότερα μετονομάστηκε σε «Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη» (ΟΑΣΕ).

ΧΩΡΕΣ - ΜΕΛΗ ΤΟΥ Ο.Α.Σ.Ε. ΣΗΜΕΡΑ

Αγία Εδρα, Αζερμπαϊζάν, Αλβανία, Αρμενία, Αυστρία, Βέλγιο, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Γεωργία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Εσθονία, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Καζακστάν, Καναδάς, Κιργισία, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λευκορωσία, Λιθουανία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Μολδαβία, Μονακό, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Ουζμπεκιστάν, Ουκρανία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ρωσία, Σαν Μαρίνο, Σλοβενία, Σουηδία, Σλοβακία, Τατζικιστάν, Τουρκία, Τουρκμενιστάν, Τσεχία, Φινλανδία.

Οι σκοποί της ΔΑΣΕ είναι η προαγωγή καλύτερων σχέσεων μεταξύ των κρατών που συμμετέχουν στη διαδικασία και η δημιουργία συνθηκών διαρκούς ειρήνης και ασφάλειας στην Ευρώπη. Επίσης η προαγωγή της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών της Ευρώπης διαμέσου της συνεργασίας σε όλους τους τομείς και με βάση το σεβασμό των δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου.

Οι δέκα αρχές της ΟΑΣΕ, γνωστές και ως δεκάλογος του Ελσίνκι, είναι:

1. Ο σεβασμός της κυριαρχικής ισότητας των κρατών
2. Αποχή από την απειλή ή χρήση βίας
3. Το απαραβίαστο των συνόρων
4. Σεβασμός της εδαφικής ακεραιότητας
5. Ειρηνική επίλυση των διαφορών
6. Μη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις
7. Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών
8. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών
9. Συνεργασία μεταξύ των κρατών σ' όλους τους τομείς
10. Εφαρμογή των συμφωνηθέντων και των υποχρεώσεων που επιβάλλει το διεθνές δίκαιο.

Από τα έγγραφα και τις αποφάσεις της ΔΑΣΕ έχουν για την Κύπρο ξεχωριστή σημασία οι πρόνοιες στο τελικό έγγραφο της Βιέννης για την εδαφική ακεραιότητα και το δικαίωμα των προσφύγων να επιστρέψουν στις εστίες τους σε συνθήκες ασφάλειας, οι οποίες υιοθετήθηκαν με βάση αντίστοιχες κυπριακές προτάσεις.

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

- Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (Ο.Α.Σ.Ε.):
- Ιδρύθηκε το 1975 και σ' αυτόν συμμετέχουν όλες οι χώρες της Ευρώπης, οι Ηνωμένες Πολιτείες και ο Καναδάς.
- Σκοπός του Ο.Α.Σ.Ε. είναι η δημιουργία συνθηκών διαρκούς ειρήνης και ασφάλειας στην Ευρώπη με την προαγωγή της αλληλεγγύης και της συνεργασίας μεταξύ των λαών της.

6. Η Κοινοπολιτεία

Η Κοινοπολιτεία είναι ένας εθελοντικός σύνδεσμος διάφορων κρατών που έχει ως κύριο στόχο τη συνεργασία των κρατών-μελών και την προώθηση διεθνούς κατανοήσεως και παγκόσμιας ειρήνης.

Η Κύπρος έγινε μέλος της Κοινοπολιτείας στις 13 Μαρτίου 1961.

(Α) Ιστορικές καταβολές

Στην πρώτη της μορφή η Κοινοπολιτεία ήταν το σύνολο των αποικιών της Μ. Βρετανίας που διοικούνταν από Υπουργούς διορισμένους από τον Αρμοστή, τον εκπρόσωπο δηλαδή της Μ. Βρετανίας στην αποικία. Αυτό το σύστημα διακυβέρνησης των κτήσεων της Μ. Βρετανίας εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1847.

Ο τελικός χαρακτήρας της Κοινοπολιτείας, ως συνεταιρισμός μεταξύ ίσων που έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν τη δική τους πολιτική, διαμορφώθηκε το 1965 με την εγκαθίδρυση της Κοινοπολιτειακής Γραμματείας, ενός αμερόληπτου κεντρικού σώματος που εξυπηρετεί και αντιπροσωπεύει όλα τα μέλη.

(Β) Σκοποί και στόχοι

Η Κοινοπολιτεία δε βασίζεται σε συνταγματικές αρχές. Τα μέλη της δεσμεύονται κυρίως ηθικά με την προσήλωση σε επιδιώξεις και ιδανικά συνεργασίας, αλληλοστήριξης και αμοιβαίας κατανόησης.

Η Κοινοπολιτεία δεν είναι ούτε στρατιωτικός ούτε πολιτικός ή οικονομικός οργανισμός. Είναι εθελοντικός σύνδεσμος Κρατών που έχει ως γενικό σκοπό την ανάπτυξη και την προώθηση συνεργασίας πρώτα μεταξύ των κρατών-μελών και στη συνέχεια μεταξύ όλων των κρατών. Όπως χαρακτηριστικά λέχθηκε "η Κοινοπολιτεία είναι ένας αντικατοπτρισμός των μελών της και της επιθυμίας τους να συνεργάζονται, χωρίς τεχνητή δέσμευση, σε διάφορους τομείς".

Οι τομείς μελέτης και συνεργασίας των λαών της Κοινοπολιτείας είναι: Οικονομικά θέματα, Παιδεία, Υγεία, Νεολαία, Επιστήμη και Τεχνολογία, Νομοθεσία.

Εξάλλου, Ειδικοί Σύνδεσμοι ή Οργανισμοί της Κοινοπολιτείας προγραμματίζουν σχέδια για τη σταδιακή εξάλειψη της ανισότητας και της φτώχειας, την εξύψωση του βιοτικού επιπέδου και τη διασφάλιση μιας δικαιότερης παγκόσμιας κοινωνίας.

Η συμμετοχή σε όλους τους Οργανισμούς και Σύνδέσμους της Κοινοπολιτείας είναι προαιρετική για τα διάφορα κράτη-μέλη.

(Γ) Κράτη - Μέλη

Μέχρι το τέλος του 1995 ο αριθμός των κρατών μελών της Κοινοπολιτείας έγινε 52.

Η συμμετοχή στην Κοινοπολιτεία δεν επηρεάζει την κυριαρχία της κάθε χώρας που είναι ελεύθερη να καθορίζει το δικό της πολίτευμα, την πολιτική της και τους άλλους διεθνείς δεσμούς της. Τα κράτη-μέλη της Κοινοπολιτείας προέρχονται απ' όλο τον πλανήτη με ποικιλία θρησκειών, ηθών και εθίμων, πολιτικών συστημάτων και φιλοσοφικών πεποιθήσεων.

Οι διπλωματικές αποστολές Κοινοπολιτειακών χωρών στις πρωτεύουσες άλλων μελών ονομάζονται Ύπατες Αρμοστείες.

Οι χώρες της Κοινοπολιτείας σήμερα προέρχονται από την Αμερική, την Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη και καλύπτουν το 1/4 σχεδόν του πληθυσμού της γης.

(Δ) Συνέδρια Αρχηγών Κρατών

Οι χώρες της Κοινοπολιτείας διαβουλεύονται μέσω των Αρχηγών κρατών σε συνέδρια που γίνονται κάθε δυο χρόνια σε μια από τις χώρες της Κοινοπολιτείας.

Τα Συνέδρια αυτά παρέχουν την ευκαιρία στους αρχηγούς όλων των μελών της Κοινοπολιτείας να ανταλλάξουν απόψεις και είναι το μοναδικό βήμα στο οποίο άνθρωποι διαφορετικού, πολλές φορές, πολιτικού και φιλοσοφικού προσανατολισμού συζητούν σε κλίμα πραγματικής φιλίας και κατανόησης παγκόσμια θέματα και κοινοπολιτειακές υποθέσεις.

Η Κοινοπολιτεία επανειλημμένα έχει εκφράσει την υποστήριξή της στην ανεξαρτησία, κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα της Κύπρου, έχει καταδικάσει τις διαμελιστικές δραστηριότητες της Τουρκίας στην κατεχόμενη Κύπρο καθώς και όλες τις προσπάθειες αλλοίωσης του δημογραφικού προσώπου της Κύπρου.

Επιπλέον ως έκφραση συνεχούς ενδιαφέροντος της Κοινοπολιτείας οι αρχηγοί κρατών συμφώνησαν στη Διάσκεψη στο Νέο Δελχί το 1983 να εγκαθιδρύνουν την Κοινοπολιτειακή Ομάδα Δράσης για το Κυπριακό με σκοπό την εφαρμογή του Ψηφίσματος 541 του Συμβουλίου Ασφαλείας.

ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΣ

Στις 19 Νοεμβρίου 1983 στο Νέο Δελχί οι Αρχηγοί Κυβερνήσεων της Κοινοπολιτείας μετά τη λήξη της Κοινοπολιτειακής Διάσκεψης Κορυφής περιέλαβαν στο κοινό ανακοινωθέν τους και την ακόλουθη αναφορά στο Κυπριακό:

“Οι Αρχηγοί Κυβερνήσεων καταδίκασαν τη διακήρυξη που εκδόθηκε από τις τουρκοκυπριακές αρχές στις 15 Νοεμβρίου 1983 για τη δημιουργία χωριστού κράτους στη Βόρεια Κύπρο, στην περιοχή που βρίσκεται κάτω από ξενή κατοχή. Προσυπογράφοντας πλήρως το ψήφισμα 541 του Συμβουλίου Ασφαλείας αποκηρύσσουν τη διακήρυξη ως νομικά άκυρη και επαναλαμβάνουν την απαίτηση για άμεση ανάκλησή της. Περαιτέρω καλούν όλα τα κράτη να μη διευκολύνουν ή με οποιοδήποτε τρόπο βοηθήσουν την παράνομη αυτή ενέργεια ως πρόκληση προς τη διεθνή κοινότητα και απαιτούν την εφαρμογή των σχετικών ψηφισμάτων του ΟΗΕ για την Κύπρο.

Στην κρίσιμη αυτή για μια χώρα-μέλος της Κοινοπολιτείας στιγμή, οι αρχηγοί Κυβερνήσεων, επαναβεβαιώνοντας τα ανακοινωθέντα των διασκέψεων τους της Λουσάκα και Μεμβούρνης και υπενθυμίζοντας τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, υπόσχονται την ανανεωμένη υποστήριξη τους προς την ανεξαρτησία, κυριαρχία, εδαφική ακεραιότητα, ενότητα και το αδέσμευτο της Κυπριακής Δημοκρατίας και εν προκειμένω εκφράζουν την αλληλεγγύη τους προς το συνάδελφο τους Πρόεδρο της Κύπρου.

Συμφώνησαν να εγκαθιδρύσουν υψηλού επιπέδου ειδική Κοινοπολιτειακή Ομάδα Δράσεως για το Κυπριακό για να υποβοηθήσει την εξασφάλιση συμμερφώσεως προς το ψήφισμα 541 του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η Ομάδα θα αποτελείται από τις ακόλουθες πέντε χώρες και το Γενικό Γραμματέα: Αυστραλία, Γκαϊάνα, Ινδία, Νιγηρία και Ζαμβία.

Τέλος, προτρέπουν όλα τα κράτη και τις δυο κοινότητες στην Κύπρο να απέχουν από οποιαδήποτε ενέργεια που θα μπορούσε να οξύνει περισσότερο την κατάσταση”.

Διάσκεψη Αρχηγών Κυβερνήσεων των κρατών-μελών της Κοινοπολιτείας

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

Η Κοινοπολιτεία είναι εθελοντικός σύνδεσμος διάφορων κρατών από την Αμερική, Ασία, Αφρική και Ευρώπη που έχουν ως κύριο στόχο την προώθηση συνεργασίας για την ανάπτυξη των κρατών-μελών καθώς και την προώθηση διεθνούς συνεργασίας και παγκόσμιας ειρήνης.

Η Κύπρος έγινε μέλος της Κοινοπολιτείας στις 13 Μαρτίου 1961.

Υπατες Αρμοστείες: Οι διπλωματικές αποστολές των χωρών της Κοινοπολιτείας στις πρωτεύουσες άλλων χωρών.

Γραμματεία και οργανισμοί της Κοινοπολιτείας: Της Γραμματείας προΐσταται ο Γενικός Γραμματέας που εκλέγεται από τους αρχηγούς Κυβερνήσεων χωρών-μελών της Κοινοπολιτείας. Είναι το κύριο σώμα που διοργανώνει τις διαβουλεύσεις μεταξύ των μελών και είναι υπεύθυνη για τα προγράμματα συνεργασίας.

7. Το Κίνημα των Αδεσμεύτων

“Συγκαλέσαμε την τρίτη αυτή Διάσκεψη των Αδεσμεύτων, ενώ παράλληλα εκφράζονται αμφιβολίες ως προς τη χρησιμότητα της αδέσμευτης πολιτικής. Υποστηρίχθηκε από μερικούς πως οι μεγάλες δυνάμεις αποφασίζουν και διαμορφώνουν την τύχη του κόσμου λόγω της υλικής δύναμής τους. Και πως κατά συνέπεια είναι εκτός πραγματικότητας η αντίληψη πως μπορούν να ακολουθήσουν ανεξάρτητη πολιτική οι μικρές χώρες ή οι χώρες εκείνες που δε διαθέτουν υλικά μέσα και δύναμη. Δεν υπάρχει γι’ αυτές άλλη εκλογή, λένουν, από την ένταξή τους σ’ ένα από τα δυο στρατόπεδα που υπάρχουν, στο δυτικό ή το ανατολικό. Την άποψη αυτή δεν μπορούμε να τη δεχθούμε.

Ο Αδέσμευτος Κόσμος αποτελεί μεγάλη ηθική δύναμη στον κόσμο και συνιστά σημαντικό παράγοντα του οποίου ο ρόλος στον εποικοδομητικό χειρισμό των διεθνών προβλημάτων είναι μεγάλης σπουδαιότητας...

Η αδέσμευτη πολιτική δεν αποτελεί αρνητική στάση έναντι εκείνων, μεγάλων ή μικρών, που βρίσκονται μεταξύ μας. Η αδέσμευτη πολιτική αποτελεί υπηρεσία στην υπόθεση της ειρήνης.

(Τρίτη Διάσκεψη Κορυφής των Αδεσμεύτων - Λουσάκα 1970 - Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ')

Στις 3 Σεπτεμβρίου του 1961 είκοσι πέντε ηγέτες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου θεμελίωσαν με μια Διάσκεψη Κορυφής στο Βελιγράδι το Κίνημα των Αδεσμεύτων.

Από το Σεπτέμβριο του 1961 το Κίνημα θεσμοποιήθηκε και οι αδέσμευτες χώρες κάθε τρία χρόνια, με μια νέα Διάσκεψη, αποφασίζουν μαζί τρόπους προβολής των ιδεωδών τους και επιτεύξεως των στόχων τους. Από το 1961 και μετά έγινε σχεδόν κανόνας οι χώρες που αποκτούν την ανεξαρτησία τους να προσχωρούν στο Κίνημα.

Βασικός κοινός στόχος των αδέσμευτων χωρών είναι η ενίσχυση των αρχών της ειρηνικής συνύπαρξης, ο σεβασμός της εδαφικής ακεραιότητας και κυριαρχίας των κρατών, η καταπολέμηση της επιθετικότητας και της ανάμιξης στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων, η ισότητα και η αμοιβαιότητα στις διεθνείς σχέσεις και συναλλαγές.

(Α) Οι Αδέσμευτοι και οι άλλες χώρες

Η αδέσμευτη πολιτική δεν ταυτίζεται με οποιαδήποτε κοινωνικο-πολιτική τοποθέτηση. Κάθε χώρα-μέλος του Κινήματος των αδεσμεύτων είναι ελεύθερη να αναζητήσει τις καλύτερες λύσεις για τα προβλήματά της και να εφαρμόσει οποιοδήποτε κοινωνικοπολιτικό σύστημα. Βασική όμως προϋπόθεση της αδέσμευτης πολιτικής είναι η καταπολέμηση της τάσης για διαχωρισμό του Κόσμου σε δυο μεγάλους αντίπαλους συνασπισμούς, της δημιουργίας σφαιρών επιρροής των Μεγάλων Δυνάμεων και γενικά του περιορισμού της ανεξαρτησίας και κυριαρχίας των διάφορων Κρατών.

Η φιλοσοφία του Κινήματος των Αδεσμεύτων στηρίχτηκε στην αρχή πως οι μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων σχέσεις δεν αποτελούν αποκλειστικά δική τους υπόθεση, γιατί μόνο μια ενιαία ειρήνη χωρίς εξοπλιστικούς ανταγωνισμούς μπορεί να είναι διαρκής. Γι' αυτό και η ενότητα του Κινήματος πολλές φορές υπονομεύτηκε από χώρες που είχαν συμφέροντα στη συνέχιση της πολιτικής του διαχωρισμού "ζωνών επιρροής", με αποτέλεσμα να εξαφθούν διαφορές και διαφωνίες και μεταξύ των κρατών-μελών του Κινήματος και να ενταθούν οι απόπειρες επέμβασης άλλων κρατών στα εσωτερικά προβλήματα κρατών του Κινήματος των Αδεσμεύτων.

(Β) Οι Αδέσμευτοι και η Κύπρος

Η Κύπρος ανήκει στα ιδρυτικά μέλη του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Η γεωγραφική θέση της συνέβαλε στην απόφασή της ν' ακολουθησει αδέσμευτη πολιτική. Βρισκόμενη σε μια πολιτικοστρατιωτική ευαίσθητη περιοχή του κόσμου, με την ένταξή της στο Κίνημα των Αδεσμεύτων, διακήρυξε την απόφασή της να μείνει έξω από την αντιπαράθεση των στρατοπέδων των Υπερδυνάμεων και να γεφυρώσει τις διαφορές μεταξύ Ανατολής και Δύσης.

Η αδέσμευτη πολιτική εξάλλου δίνει στην Κύπρο μεγαλύτερες ευκαιρίες προσέγγισης των γειτονικών ηπειρών της Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής, και της επι-

τρέπει να διατηρήσει την ανεξαρτησία της απέναντι στην πολιτική των Δυνάμεων που θα ήθελαν να εκμεταλλευτούν τη γεωγραφική της θέση.

Μετά την τουρκική εισβολή του 1974 το Κίνημα των Αδεσμεύτων πήρε σαφή θέση υπέρ της Κυπριακής κυβέρνησης και της ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και ίδρυσε την Ομάδα Επαφής, με σκοπό την παρακολούθηση των εξελίξεων του κυπριακού ζητήματος και την προσπάθεια για αποκατάσταση των σχέσεων Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

Οι αρχηγοί των κρατών-μελών του Κινήματος των Αδεσμεύτων

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΟΡΟΙ

- **Κίνημα των Αδεσμεύτων:** Σύνδεσμος χωρών του Τρίτου Κόσμου με σκοπό την ενίσχυση των αρχών της ειρηνικής συνύπαρξης των διάφορων χωρών και της ισότητας και αμοιβαιότητας στις διεθνείς σχέσεις και συναλλαγές.

Το Κίνημα συστάθηκε με τη Διάσκεψη του Βελιγραδίου του 1961 ως ανάγκη δημιουργίας ενός κινήματος διαμαρτυρίας στην τάση για διαίρεση του κόσμου σε δυο συνασπισμούς, στον εξοπλιστικό ανταγωνισμό και στην οικονομική αποικιοκρατία.

- **Οι Αδέσμευτοι και η Κύπρος:** Η Κύπρος ανήκει στα ιδρυτικά μέλη του Κινήματος των Αδεσμεύτων. Μετά την τουρκική εισβολή του 1974 το Κίνημα των Αδεσμεύτων πήρε σαφή θέση υπέρ της κυπριακής κυβέρνησης και της ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ίδρυσε την Ομάδα Επαφής των Αδεσμεύτων για το Κυπριακό.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Τι είναι ο Ο.Η.Ε., η Ε.Ε., ο Ο.Α.Σ.Ε., η Κοινοπολιτεία, το Κίνημα των Αδεσμεύτων;
2. Ποιοι οι κοινοί στόχοι και αρχές των πιο πάνω οργανισμών και ποιοι οι ιδιαίτεροι του καθενός;
3. α) Ποια η θέση του καθενός από τους πιο πάνω οργανισμούς σχετικά με το κυπριακό πρόβλημα;
β) Αναφέρετε ψηφίσματα ή αποφάσεις διεθνών οργανισμών για το κυπριακό πρόβλημα.

8. Οι εξελίξεις στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης

Το 1989 θεωρείται σταθμός στη διαμόρφωση του πολιτικού προσώπου του σύγχρονου κόσμου. Κύμα μεταρρυθμίσεων και ριζικών αλλαγών από τη Βαλτική ως τη Μαύρη Θάλασσα οδήγησαν είτε σε κατάργηση του κομμουνιστικού τρόπου διακυβέρνησης είτε στη φιλελευθεροποίηση των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών θεσμών τόσο μέσα στα ίδια κράτη όσο και μεταξύ αυτών που επιχείρησαν τις αλλαγές και του υπόλοιπου κόσμου.

Μεταξύ των αλλαγών στο χώρο της Ευρώπης προεξάρχει η ενοποίηση της Γερμανίας μέσα από σημαντικές πολιτικές αλλαγές έντεκα περίπου μηνών και την κατάργηση του τείχους του Βερολίνου.

Οι πολιτικές αλλαγές που άρχισαν τον Απρίλιο του 1985 στη Σοβιετική Ένωση σήμαναν το τέλος του ψυχρού πολέμου και έδωσαν το έναυσμα για θεμελιώδεις και ραγδαίες οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και στην περιοχή των Βαλκανίων.

Μιχαήλ Γκορμπατσόφ

Η έναρξη της διαδικασίας για δημοκρατική μεταρρύθμιση των χωρών της περιοχής αυτής και η προσπάθεια δημιουργίας οικονομικών και πολιτικών πλαισίων που θα διασφαλίσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, παρά προηγουμένως, για τους λαούς της περιοχής είναι αποτέλεσμα της πολιτικής της Περε-

στρόικα και Γκλάσνους του τελευταίου προέδρου της πρώην Σοβιετικής Ένωσης Μιχαήλ Γκορμπατσόφ.

Τις πρώτες όμως μεταρρυθμίσεις ακολούθησε η αγωνία και η αβεβαιότητα λόγω των τεράστιων οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι χώρες αυτές, της ανυπομονησίας που επιδεικνύουν οι στερημένοι για δεκαετίες λαοί για άμεση απόλαυση των καρπών μιας δυτικού τύπου δημοκρατίας και μιας οικονομίας ελεύθερης αγοράς, καθώς και των εθνικιστικών τάσεων που αναβίωσαν και απειλούν την ίδια την υπόσταση των κρατών της περιοχής.

ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΕΣΣΔ

Η πρώην ΕΣΣΔ αποτελείτο από 15 Δημοκρατίες: Ρωσία, Ουκρανία, Λευκορωσία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν, Κιργιστάν, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν, Μολδαβία και Γεωργία και τις τρεις Βαλτικές Δημοκρατίες (Λιθουανία, Λετονία, Εσθονία).

Στις 26 Δεκεμβρίου 1991 η Σοβιετική Ένωση έπαψε να υπάρχει ως κράτος. Από τις δώδεκα Δημοκρατίες που είχαν παραμείνει στην ΕΣΣΔ, μετά την αποχώρηση των τριών Βαλτικών Δημοκρατιών στις αρχές του 1991, δημιουργήθηκαν ισάριθμα ανεξάρτητα κράτη. Τα κράτη αυτά έχουν αναγνωριστεί και διεθνώς ως ανεξάρτητα και είναι όλα μέλη του Ο.Η.Ε. και του Ο.Α.Σ.Ε. Σε τρεις διαδοχικές Διασκέψεις Κορυφής τα δώδεκα αυτά κράτη επεξεργάστηκαν και άρχισαν τη διαμόρφωση της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών, στην οποία προσχώρησαν 11 από τις 12 Δημοκρατίες της πρώην ΕΣΣΔ. Η μοναδική εξαίρεση είναι η Δημοκρατία της Γεωργίας. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών δεν αποτελεί κράτος.

Όλες οι Δημοκρατίες της πρώην ΕΣΣΔ εξακολουθούν να μαστίζονται από καθολική κρίση, που καλύπτει όλους τους τομείς της ζωής, πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό. Η έξαρση του εθνικισμού έχει πάρει σοβαρές διαστάσεις και οι εθνικιστικές συγκρούσεις και οι τοπικοί πόλεμοι αποτελούν συνηθισμένο φαινόμενο της καθημερινής ζωής.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Από τον Οκτώβριο του 1989 που άρχισαν οι διαδηλώσεις για δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις στη Λειψία ως τις 3 Οκτωβρίου 1990 που έγινε η επίσημη ενοποίηση της Γερμανίας, μεσολάβησε ένα διάστημα πορείας της Ανατολικής Γερμανίας από το μονοκομματισμό και την απομόνωση στις ελεύθερες εκλογές και την ελεύθερη οικονομία.

Το γκρέμισμα του Τείχους του Βερολίνου στις 9 Νοεμβρίου του 1989 διαδήλωσε τη θέληση του γερμανικού λαού για αυτοκαθορισμό, ενότητα και δημοκρατία και έδωσε το τελειωτικό κτύπημα στα μονοκομματικά καθεστώτα και άλλων χωρών (Βουλγαρία, Τσεχοσλοβακία, Ρουμανία).

Παρά το τεράστιο οικονομικό κόστος της ενοποίησης, η Γερμανία παίζει πρωταρχικό ρόλο στην Ενωμένη Ευρώπη.

ΠΟΛΩΝΙΑ

Η διαμόρφωση του νέου πολιτικού προσώπου της Πολωνίας άρχισε στις αρχές του 1989. Η δημοκρατικοποίηση της χώρας ήταν το αποτέλεσμα της πολιτικής Γκορμπατσόφ και του αγώνα που διεξήγαγε η εργατική και μεταγενέστερα πολιτική οργάνωση "Αλληλεγγύη" υπό την ηγεσία του Λεχ Βαλέσα.

Οι προσπάθειες σήμερα της νέας δημοκρατικής πολιτικής ηγεσίας της Πολωνίας επικεντρώνονται στην εμπέδωση της δημοκρατικής, πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ζωής.

Η Πολωνία έγινε μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ο.Α.Σ.Ε. και έχει υπογράψει συμφωνία σύνδεσης με την Ε.Ε.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Η εκδημοκρατικοποίηση της χώρας πραγματοποιήθηκε ευκολότερα σε σχέση με τις άλλες Ανατολικές χώρες. Το συγκριτικά υψηλότερο βιοτικό επίπεδο (οι Ούγγροι δεν αντιμετώπισαν έλλειψη καταναλωτικών αγαθών) και οι πολιτικο-κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που εισήγαγε το σοσιαλιστικό καθεστώς αποτέλεσαν τους δυο βασικούς παράγοντες για την ομαλή διαδοχή που επιτελέστηκε. Η Ουγγαρία είναι μέλος του Ο.Η.Ε., του Ο.Α.Σ.Ε. και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Έχει συνάψει συμφωνία οικονομικής συνεργασίας με την Ε.Ε. (Σεπτέμβριος 88) και ζητά πλήρη ένταξη. Επιδιώκει επίσης ενδυνάμωση των σχέσεων της με το ΝΑΤΟ, όπου συμμετέχει ως "φιλοξενούμενη" χώρα, καθώς και με τη Δυτικο-Ευρωπαϊκή Ένωση που είναι το αμυντικό όργανο της Ενωμένης Ευρώπης.

ΤΣΕΧΙΑ ΚΑΙ ΣΛΟΒΑΚΙΑ

Την 1η Ιανουαρίου 1993 η Τσεχοσλοβακία διαλύθηκε. Τη θέση της πήραν δύο ανεξάρτητα κράτη, η Τσεχία με πρωτεύουσα την Πράγα και η Σλοβακία με πρωτεύουσα την Μπρατισλάβα.

Τα δύο κράτη έχουν γίνει μέλη των Ηνωμένων Εθνών και του Ο.Α.Σ.Ε.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Οι πολιτικές εξελίξεις στη Βουλγαρία άρχισαν στο τέλος του 1989 υπό την πίεση της αναίμακτης "λαϊκής επανάστασης" (μαζικές λαϊκές κινητοποιήσεις - συλλαλητήρια).

Ο Ζ. Ζέλεφ (Zhelev) είναι ο πρώτος μη κομμουνιστής ηγέτης που πήρε την εξουσία (Ιούνιος 1990) τα τελευταία σαράντα ένα χρόνια.

Η προσπάθεια της πολιτικής ηγεσίας της Βουλγαρίας για δημοκρατικοποίηση και μετάβαση στην οικονομία της αγοράς και οι θεμελιακές δομικές αλλαγές που εισάγονται για το σκοπό αυτό δημιουργούν οξύτατα οικονομικά προβλήματα. Για την αντιμετώπιση της πραγματικά κρίσιμης οικονομικής κατάστασης η Βουλγαρία χρειάζεται σημαντική και επείγουσα εξωτερική βοήθεια.

Οι προτεραιότητες της εξωτερικής της πολιτικής στρέφονται προς την Ευρώπη, τα Βαλκάνια, τις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Ιαπωνία.

Όσον αφορά την Ευρώπη, η Βουλγαρία επιθυμεί στενότερες σχέσεις με τους Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς. Στο πλαίσιο αυτό έχει γίνει μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ο.Α.Σ.Ε. και προωθεί το διάλογο με την Ε.Ε. για οικονομική συνεργασία και οικονομική βοήθεια.

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Μετά την ανατροπή του καθεστώτος Τσαουσέσκου (Δεκέμβριος 1989) στη Ρουμανία άρχισε μια περίοδος πολιτικής αβεβαιότητας και οικονομικής κρίσης. Μετά από παρέλευση έξι χρόνων από την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της χώρας δεν παρουσιάζουν οποιαδήποτε ουσιαστική βελτίωση. Η οικονομία της χώρας εξακολουθεί να είναι σε άσχημη κατάσταση, παρά τις προσπάθειες της Κυβέρνησης για ανόρθωσή της.

Στις εκλογές του Σεπτεμβρίου 1992 για ανάδειξη Προέδρου και Κοινοβουλίου νικητής (χωρίς όμως να πάρει την πλειοψηφία) αναδείχτηκε το Δημοκρατικό Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας.

Η Ρουμανία είναι κράτος-μέλος του Ο.Η.Ε., του Ο.Α.Σ.Ε., καθώς και του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Παρευξινίων Κρατών).

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Κύριο χαρακτηριστικό της εσωτερικής πολιτικής σκηνής της Γιουγκοσλαβίας είναι η αβεβαιότητα σχετικά με το μέλλον της χώρας.

Με απόφαση των Προέδρων των έξι Δημοκρατιών, που λήφθηκε στις 11.4.91, αποφασίστηκε να κριθεί με Δημοψήφισμα σε κάθε Δημοκρατία η μελλοντική εσωτερική διάρθρωση της χώρας. Στη σχετική συνάντηση συζητήθηκαν δυο επιλογές ως αντικείμενο του δημοψηφίσματος: α) Ομοσπονδιακό κράτος και β) Δημιουργία μιας συμμαχίας κυρίαρχων κρατών.

Η μονομερής απόφαση εκ μέρους ορισμένων Δημοκρατιών για ανακήρυξη αυτόνομων κρατών οδήγησε τη χώρα σε εμφύλιο πόλεμο και αιματηρές αντιπαράθεσεις των εθνικών ομάδων, ιδιαίτερα των Σέρβων και των Κροατών και των Μωαμεθανών της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης.

Η επεκτατική πολιτική του νεοιδρυθέντος ανεξάρτητου κράτους των Σκοπίων, που ζητά ν' αναγνωριστεί με το όνομα "Δημοκρατία της Μακεδονίας", έχει προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στις σχέσεις του με την Ελλάδα.

Η Ελλάδα ανέλαβε έντονο διπλωματικό αγώνα για αποτροπή της αναγνώρισης των Σκοπίων με το όνομα Μακεδονία και για ματαίωση των επεκτατικών σχεδίων των Σκοπίων.

ΑΛΒΑΝΙΑ

Από την άνοιξη του 1990 άρχισε στην Αλβανία μια σειρά μεταρρυθμίσεων με σκοπό τη δημοκρατικοποίηση της χώρας. Σημαντικότερη από τις αλλαγές αυτές στον πολιτικό τομέα ήταν οι πολυκομματικές εκλογές. Οι πρώτες εκλογές έγιναν στις αρχές του 1991. Το Κομμουνιστικό Κόμμα, που μετονομάστηκε σε Σοσιαλιστικό, κέρδισε τις εκλογές αυτές. Το Μάρτιο του 1992 έγιναν και πάλιν εκλογές τις οποίες κέρδισε το Δημοκρατικό Κόμμα.

Παράλληλα με τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις, η Αλβανία επιχειρεί να συνάψει σχέσεις με τις άλλες χώρες καθώς και με τους Διεθνείς Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς. Στα πλαίσια αυτά έγινε μέλος του Ο.Α.Σ.Ε. και διατηρεί εμπορικές σχέσεις με την Ε.Ε.

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΡΣΟΒΙΑΣ

Την 31η Μαρτίου 1991 οι στρατιωτικές δομές του Συμφώνου της Βαρσοβίας έπαυσαν να υπάρχουν σύμφωνα με την απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών και Άμυνας των κρατών-μελών του οργανισμού που υπέγραψαν σχετικά έγγραφα στις 25 Φεβρουαρίου στη Βουδαπέστη.

Η διάλυση της στρατιωτικής πτέρυγας της συμμαχίας της Σοβιετικής Ένωσης με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης είναι φυσική συνέπεια των αλλαγών που επέφερε στην περιοχή η νέα πολιτική σκέψη, η συνεχιζόμενη εξάλειψη των στερεότυπων του Ψυχρού Πολέμου, οι προοδευτικές αλλαγές στην παγκόσμια πολιτική ατμόσφαιρα και οι νέες δυναμικές τάσεις προς την ανανέωση και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Στις 28 Ιουνίου 1991, στην τελευταία της συνεδρίαση στη Βουδαπέστη, η ΚΟΜΕΚΟΝ (Συμβούλιο Αμοιβαίας Οικονομικής Βοήθειας) ανακοίνωσε την αυτοδιάλυσή της. Το σχετικό πρωτόκολλο υπέγραψαν τα μέλη της κοινής αγοράς των ανατολικών χωρών: Σοβιετική Ένωση, Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Βιετνάμ, Κούβα, Μογγολία.

